

The background of the cover is a photograph of olive tree branches with green leaves and small olives, set against a clear blue sky. The text is overlaid on this image.

*ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ
ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ – ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΙΝΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Σπουδαστής: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΑΡΑΒΑΣ
Α.Μ. 96200

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2004

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου
Για τη στήριξή τους όλα αυτά τα χρόνια
Καθώς και τους καθηγητές μου
Που με έμαθαν την αξία της γνώσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	9
1.1 Η καλλιέργεια της ελιάς στην υφήλιο και στην Ελλάδα.....	9
1.2 Η επιρροή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην παραγωγή και κατανάλωση ελαιολάδου.	14
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Στατιστικοί Πίνακες	18
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ.....	21
2.1 Διαδικασία Αδειοδότησης ελαιοτριβείων.....	21
2.2. Υποχρεώσεις εγκεκριμένων ελαιοτριβείων.....	27
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 2	31
ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ	41
ΤΥΠΟΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΡΠΟΥ	41
3.1. Εισαγωγή	41
3.2. Η Εξαγωγή του ελαιόλαδου από τον ελαιόκαρπο – Τύποι ελαιουργικών συκροτημάτων	42
3.2.1 Κλασσικός Τύπος Ελαιουργικού Συκροτήματος (πιεστήρια)	42
3.2.2. Φυγοκεντρικός τύπος (φυγοκεντρικά ελαιουργεία)	49
3.3. Σύγκριση τύπων ελαιουργικών συκροτημάτων.....	53
ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	54
4.1. Εισαγωγή	54
4.2. Αλλοιώσεις Ελαιολάδου: Οξείδωση - Απώλεια Αρωματικών Συστατικών.....	55
4.3. Δεξαμενές και άλλα μέσα αποθήκευσης του ελαιολάδου.....	57
4.4. Δοχεία συσκευασίας.....	58
ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	61
5.1. Γεωγραφικά & Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά Ν. Μεσσηνίας	61
5.2 Πληθυσμός και χαρακτηριστικά του	64
5.3. Οικονομική Φυσιογνωμία του Νομού Μεσσηνίας.....	67

5.4. Χρήσεις Γης.....	68
5.5. Συμπεράσματα.....	71
Η ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΗ ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΚΑΙ Η	
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ73	
6.1 Εισαγωγή.....	73
6.2. Σύγκριση ελαιοκομικής φυτικής παραγωγής με άλλες κατηγορίες στο νομό Μεσσηνίας.....	74
6.3. Χαρακτηριστικά της ελαιοκομικής παραγωγής του Νομού Μεσσηνίας.....	78
6.3.1 Μεσσηνιακό Ελαιόλαδο.....	78
6.3.2. Βρώσιμες Ελιές : Επιτραπέζια ελιά Καλαμών.....	81
ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (ΕΚΤΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ	
ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ).....	84
7.1 Εισαγωγή.....	84
7.2 Νομική Μορφή Ελαιοουργικών Επιχειρήσεων Ν. Μεσσηνίας.....	85
7.3 Τύποι Ελαιοουργικών Συγκροτημάτων Ν. Μεσσηνίας.....	88
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 7.....	96
_Τoc68761917	
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ ΣΤΟ	
Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	102
8.1 Εισαγωγή.....	102
8.2 Οι συνήθειες χώροι των ελαιοτριβείων.....	103
8.3 Ενέργειες ελαιοτριβείων πριν την έναρξη της ελαιοκομικής περιόδου και γενικότερες υποχρεώσεις ελαιοτριβείων.....	104
8. 4 Περιγραφή της παραγωγικής διαδικασίας.....	106
8.5 Τελικές Παρατηρήσεις για την Λειτουργία ενός ελαιοτριβείου.....	115
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΟΚΤΩ.....	119

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΟ

ΑΕ	ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΑΕΠ	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ
ΑΠΥ	ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΑΥΜΕΕΕ	ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ
ΑΦΜ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΗΤΡΩΟΥ
ΔΑ	ΔΕΛΤΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ
ΔΜΚΕΕ	ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΗΝΙΑΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΛΛΙΟΤΡΙΒΕΙΟΥ
ΔΠΠ	ΔΕΛΤΙΟ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ
ΕΓΤΠΕ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ
ΕΕ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
Ε.Ε.	ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΟΚ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
ΕΠ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΕ	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ
ΕΣΥΕ	ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΕΤΠΑ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΗΠΑ	ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΙΚΑ	ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ
ΚΕΓΕ	ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΥΑ	ΚΟΙΝΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΜΕΛ	ΜΕΓΙΣΤΗ ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ
ΜΠΕ	ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ
ΟΕ	ΟΜΟΡΡΥΘΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΣΓΠ-ΕΤ	ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ –ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ
ΣΓΠ-Ε/Τ	ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΕΛΑΙΟΤΕΜΑΧΙΩΝ
ΣΓΠ-Ε/Δ	ΣΥΣΤΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΕΛΑΙΟΔΕΝΔΡΩΝ
ΣΔΚΕΕ	ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΛΛΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι αποτέλεσμα προσωπικών ερευνών, επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων από τις αρμόδιες υπηρεσίες (κύρια την Διεύθυνση Γεωργίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης –ΝΑ Μεσσηνίας) καθώς επίσης και μια άριστης συνεργασίας του εισηγητή του θέματος της πτυχιακής μου εργασίας.

Η συγκεκριμένη πτυχιακή διαπραγματεύεται όπως δηλώνει και ο τίτλος της την λειτουργία των ελαιοτριβείων συγκροτημάτων στο νομό Μεσσηνίας. Βασικός στόχος της αποτελεί η κριτική περιγραφή των κυρίων διαδικασιών και ενεργειών που απαιτούνται για την έναρξη της λειτουργίας των ελαιοτριβείων ενώ στη συνέχεια εξετάζεται και περιγράφεται η λειτουργία των ελαιοτριβείων κατά την ελαιοκομική περίοδο. Η συγκεκριμένη προσπάθεια δεν έχει εξαντλητικό χαρακτήρα, αλλά ωστόσο αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια ταξινόμησης, ανάλυσης και κριτικής αξιολόγησης του υλικού που συγκεντρώθηκε.

Η μεθοδολογική προσέγγιση του συγκεκριμένου θέματος στηρίχθηκε τόσο σε ποιοτικά όσο και σε ποσοτικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, συγκεντρώθηκαν έπειτα από επισκέψεις μας σε αρμόδια τμήματα της ΝΑ Μεσσηνίας όλα τα σχετικά έντυπα καθώς επίσης και στατιστικά στοιχεία π.χ ΔΜΚΕΕ των επαρχιών Μεσσηνίας, Πυλίας, Καλαμών σε σχέση με το θέμα της πτυχιακής μας. Τα συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία αποτέλεσαν την βάση για την στατιστική ανάλυση και την διεξαγωγή συμπερασμάτων για την λειτουργία των ελαιοτριβείων του νομού (π.χ τύποι ελαιοτριβείων, μορφή επιχειρήσεων, παραγωγή σε δύο συγκεκριμένες ελαιοκομικές περιόδους). Η συγκεκριμένη ποσοτική ανάλυση φώτιζε όμως μια πτυχή μόνο της λειτουργίας των ελαιοτριβείων στο νομό μας, για το λόγο αυτό θεώρησα απαραίτητο να ερευνήσω το θέμα και ποιοτικά. Η ποιοτική ανάλυση μου στηρίχθηκε:

A) σε μη δομημένες συνεντεύξεις που διεξήγαγα με στελέχη της ΝΑ προκειμένου να κατανοήσω τις απαιτούμενες ενέργειες και διαδικασίες για την λειτουργία των ελαιοτριβείων

B) στην επιτόπου παρατήρηση της λειτουργίας συγκεκριμένων ελαιοκομικών επιχειρήσεων. Η παρουσία στις επιχειρήσεις αυτές ήταν συνεχής για κάποιες ημέρες κατά την διάρκεια της ελαιοκομικής περιόδου όπου με την τήρηση ενός ημερολογίου και την διεξαγωγή κάποιων συνεντεύξεων με βοήθησαν στην τελική περιγραφή της λειτουργίας

των ελαιοκομικών επιχειρήσεων. Βέβαια η συλλογή των ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων αποτέλεσε μια αρκετά δύσκολη και επίπονη διαδικασία. Οφείλω βέβαια να τονίσω ότι το προσωπικό της ΝΑ Μεσσηνίας ήταν αρκετά εξυπηρετικό παρά το φόρτο της εργασίας τους.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται εν περίληψη η διάρθρωση του κειμένου που ακολουθεί. Βασική αφετηρία αναφοράς αποτέλεσαν οι βιβλιογραφικές αναφορές για τα γενικά χαρακτηριστικά της παραγωγής ελαιολάδου στην Ελλάδα. Αποδεικνύεται και με την παράθεση στατιστικών στοιχείων ότι η καλλιέργεια της ελιάς και η παραγωγή ελαιολάδου αποτελεί μία από τις βασικότερες ενασχόλησης των Ελλήνων από την αρχαιότητα έως σήμερα. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται εν συντομία και η επιρροή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και της κατανάλωσης ελαιολάδου με την εφαρμογή του κοινοτικού καθεστώτος ενίσχυσης ελαιολάδου. Στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο, περιγράφονται οι διαδικασίες αδειοδότησης για τη λειτουργία των ελαιουργείων μέσω της ανάλυσης εγγράφων από την ΝΑ Μεσσηνίας και τις παρατηρήσεις των στελεχών της. Πέρα από τη διαδικασία και τις ενέργειες που πραγματοποιεί ο επιχειρηματίας για την έναρξη της επιχείρησής του είναι υποχρεωμένος από τη στιγμή που εγκριθεί η λειτουργία της να τηρεί κάποια σχετικά έγγραφα ιδιαίτερα δε κατά τη διάρκεια της ελαιοκομικής περιόδου.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται εν συντομία μέσω βιβλιογραφικών πηγών οι τύποι των ελαιουργικών συγκροτημάτων και οι διαφορές της παραγωγικής διαδικασίας μεταξύ τους. Το πρώτο μέρος της παρούσας πτυχιακής τελειώνει με το τέταρτο κεφάλαιο όπου αναπτύσσονται τα μέσα αποθήκευσης και συσκευασίας ελαιολάδου. Στο ίδιο κεφάλαιο τονίζονται οι διαδικασίες που θα πρέπει να τηρούνται για τη μη αλλοίωση του ελαιολάδου.

Το δεύτερο μέρος της παρούσας πτυχιακής εστιάζεται στο νομό Μεσσηνίας. Στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφονται εν συντομία τα γενικά χαρακτηριστικά του νομού τα οποία συντείνουν στον χαρακτηρισμό του ως έναν από τους κύριους ελαιοπαραγωγικούς νομούς της χώρας (αγροτική φυσιογνωμία του πληθυσμού, κατάλληλες εδαφικές και κλιματολογικές συνθήκες). Στο κεφάλαιο έκτο που ακολουθεί συγκρίνεται η ελαιοκομική φυτική παραγωγή του νομού σε σχέση με άλλες φυτικές κατηγορίες τονίζοντας ακόμα περισσότερο το επιχείρημα της υπεροχής της καλλιέργειας της ελιάς στο νομό. Το έβδομο

κεφάλαιο αποτελεί τη συνθετική παρουσίαση και επεξεργασία των στοιχείων που συγκέντρωσα για τις ελαιοκομικές επιχειρήσεις του νομού στο χρονικό διάστημα δύο ετών (2001-2002, 2002-2003). Η συγκεκριμένη επεξεργασία δίδει πληροφορίες για τα εξής χαρακτηριστικά των ελαιουργικών επιχειρήσεων του νομού (εκτός της επαρχίας Τριφυλλίας για την οποία δεν κατάφερα τελικά να συγκεντρώσω τις αντίστοιχες καταστάσεις) : α) μορφή επιχείρησης, τύπος ελαιουργικού συγκροτήματος σύμφωνα με την ανάλυση του τρίτου κεφαλαίου, γ) παραγωγική δυναμική των επιχειρήσεων τις συγκεκριμένες περιόδους, δ) τη χωρική διασπορά των επιχειρήσεων, ε) τη συσχέτιση μορφής επιχειρήσεων και χωρικής διασποράς τους, στ) τύπος συγκροτημάτων και χωρική διασπορά και παραγωγική δυναμική τους και τέλος μορφή επιχείρησης και τύπος συγκροτημάτων. Τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο παραθέτονται οι διαδικασίες και οι ενέργειες για την αδειοδότηση και την εγκεκριμένη λειτουργία έτσι όπως τις βιώνουν συγκεκριμένοι επιχειρηματίες του νομού. Οι ίδιοι αφιέρωσαν χρόνο και για την εξονυχιστική περιγραφή της διαδικασίας της παραγωγής που ακολουθούν και η οποία στηρίζεται απόλυτα σε αυτά που περιγράφηκαν στο κεφάλαιο τρίτο της παρούσας.

Νιώθω την υποχρέωση να τους ευχαριστήσω θερμά για τα στοιχεία, την πολύτιμη βοήθεια και το χρόνο που μου αφιέρωσαν τους:

Κον Μ. Κοντόπουλο, επιχειρηματία,

Κον Π. Καρβέλη, επιχειρηματία,

Κον Μποντοζάκη Γρηγόριο (στέλεχος NAM)

Κον Μ. Αντωνόπουλο (γεωλόγος)

Τέλος ευχαριστώ θερμά τον εισηγητή αυτής της πτυχιακής εργασίας κύριο Χρήστο Λιναρδόπουλο για την επιστημονική και τεχνική βοήθεια που ευγενικά και φιλικά μου πρόσφερε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.1 Η καλλιέργεια της ελιάς στην υφήλιο και στην Ελλάδα

Η καλλιέργεια της ελιάς σε όλη την υφήλιο καλύπτει έκταση περίπου 100 εκατομμυρίων στρεμμάτων, ενώ καλλιεργούνται περισσότερα από 750 εκατομμύρια ελαιόδενδρα. Από την καλλιεργούμενη αυτή έκταση το μεγαλύτερο ποσοστό (98% περίπου) φύονται στην περιοχή της Μεσογείου. Η καλλιέργεια βέβαια της ελιάς έχει επεκταθεί και σε άλλες χώρες της υφήλιου όπως πχ. την Αργεντινή, τη Χιλή, το Μεξικό, το Περού, τη Ν. Αφρική, την Αυστραλία, τις ΗΠΑ κα¹. Τα ¾ περίπου της παγκόσμιας παραγωγής ελαιολάδου προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το 97% της κοινοτικής παραγωγής προέρχεται από τις τρεις μεσογειακές χώρες την Ισπανία, την Ιταλία και την Ελλάδα.

Η ελιά έχει ιστορία αιώνων στη χώρα μας και χιλιάδες οικογένειες ακόμα και σήμερα ασχολούνται με την παραγωγή της. Μερικοί επιστήμονες (δες ανάλυση Ποντίκης, Κ: 2000) θεωρούν μάλιστα ότι η ελιά κατάγεται από τις ανατολικές μεσογειακές χώρες, ιδιαίτερα δε από την ευρύτερη περιοχή της Ελλάδας ενώ στην συνέχεια η καλλιέργεια της επεκτάθηκε στο δυτικό μεσογειακό χώρο και σε όλη την υφήλιο. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται από τις αναφορές στην ελιά τόσο στην ελληνική μυθολογία, τους αρχαίους τραγικούς, αλλά και από το γεγονός ότι το όνομα της ελιάς είναι ελληνικό².

Η ελιά καλλιεργείται σήμερα σε όλες σχεδόν τις περιφέρειες της χώρας και διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην οικονομία της ως ένα από τα κύρια γεωργικά προϊόντα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε άλλωστε ότι στη χώρα μας ο πρωτογενής τομέας και ειδικότερα η γεωργία είχε και εξακολουθεί να έχει σημαντική θέση τόσο σαν τομέας οικονομικής δραστηριότητας όσο και ως παράγοντας διατήρησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής μεγάλων περιοχών της ελληνικής επικράτειας.

¹ Ποντίκης, Κ. (2000), σελ. 27

² Ποντίκης, Κ (2000), σελ. 24

Η σημασία της ελαιοκαλλιέργειας έγκειται πέρα από το γεγονός ότι αξιοποιεί εκτάσεις που είναι ακατάλληλες για άλλες δραστηριότητες π.χ. ορεινές και δημιουργεί παράλληλα εποχική απασχόληση και εισόδημα σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων της ορεινής αγροτικής Ελλάδος. Το 1997 η καλλιεργούμενη έκταση σε στρέμματα ήταν 729.343,6 Ha. και συνεχώς από τότε αυξάνεται. Αν συγκρίνουμε το συγκεκριμένο νούμερο με τη συνολική έκταση 3.498.660 Ha³ που καταλαμβάνουν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις της χώρας καταλαβαίνουμε καλύτερα τον όγκο που καταλαμβάνουν οι ελαιοκαλλιέργειες στην επικράτεια της χώρας.

Τα κυριότερα προϊόντα που παράγονται από την καλλιέργεια της ελιάς είναι το ελαιόλαδο και οι βρώσιμες ελιές. Από τα δύο αυτά προϊόντα μεγαλύτερη διαιτητική αξία έχει το ελαιόλαδο. Επιδημιολογικές έρευνες έχουν δείξει ότι οι καρδιοπάθειες είναι εξαιρετικά σπάνιες σε περιοχές όπου το ελαιόλαδο χρησιμοποιείται συχνά και σε καθημερινή βάση (π.χ Ελλάδα) σε αντίθεση με χώρες που χρησιμοποιούν ζωικά λίπη ή σπορέλαια (ΗΠΑ). Παράλληλα ιατρικές έρευνες έχουν συνδέσει το ελαιόλαδο με την μείωση της κακής χοληστερίνης και την θετική επίδραση της στην καλή.⁴

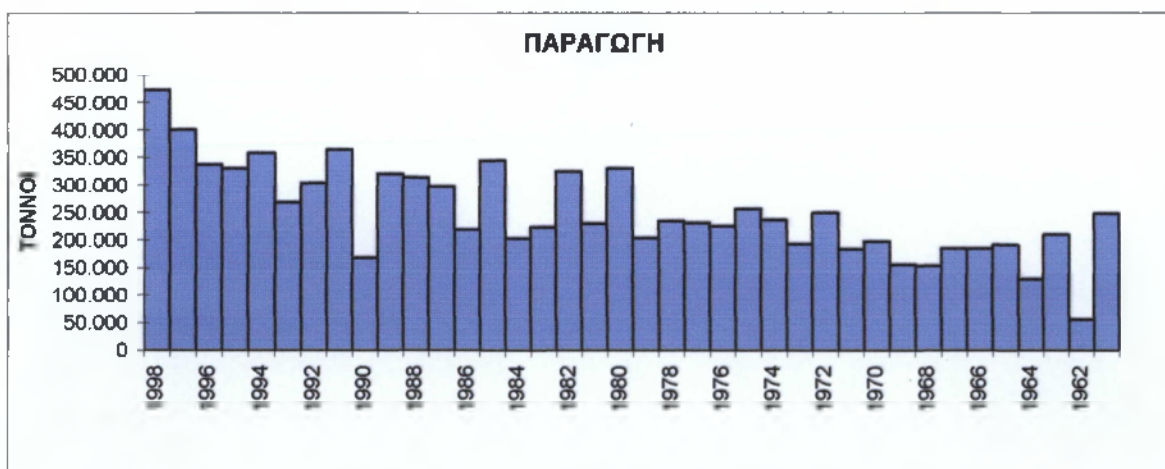
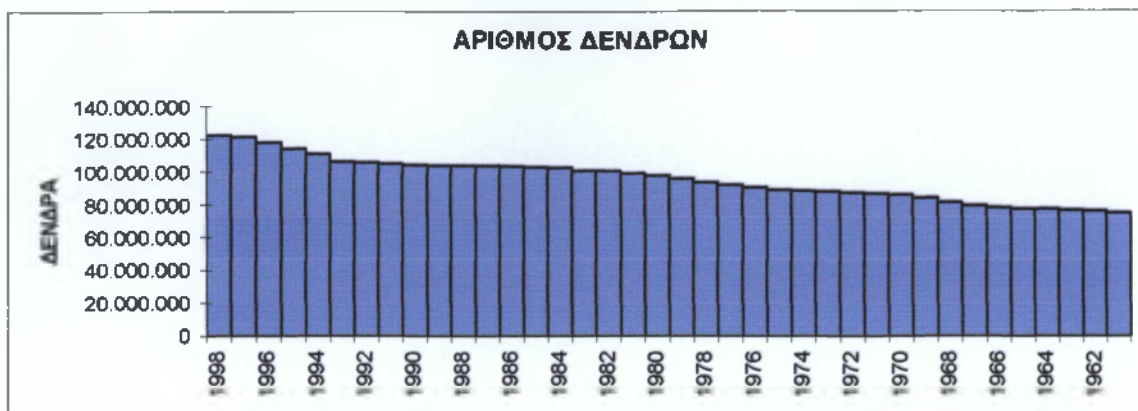
Επίσης, το ελαιόλαδο έχει μεγαλύτερη οικονομική αξία για τη χώρα μας έναντι των βρωσίμων ελιών καθώς τόσο η παράδοση όσο και το κλίμα της χώρας ευνοεί την καλλιέργεια της ελιάς και την παραγωγή καλής ποιότητας ελαιολάδου. Η Ελλάδα αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη ελαιοπαραγωγική χώρα στον κόσμο (μετά την Ισπανία και την Ιταλία). Έχοντας υπόψη μας και το γεγονός ότι η παγκόσμια κατανάλωση ελαιολάδου αυξάνεται αργά αλλά σταθερά (από 1.890.000 τόνους το 1987/88 σε 2.110.000 το 1993/94)⁵ η οικονομική σημασία της παραγωγής του ελαιολάδου εντείνεται ακόμη περισσότερο. Η κατά κεφαλή ζήτηση για ελαιόλαδο είναι ιδιαίτερα έντονη σε χώρες όπως η Ιαπωνία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ. Ο βασικός λόγος αύξησης της κατανάλωσης αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην υγιεινή διαιτητική του αξία.

³ Σημειώνεται ότι ένα εκτάριο (1 Ha) ισούται με δέκα στρέμματα.

⁴ Κυριτσάκης, Απ. (2000), σελ. 9

⁵ Ποντίκης, Κ. (2000), σελ. 38

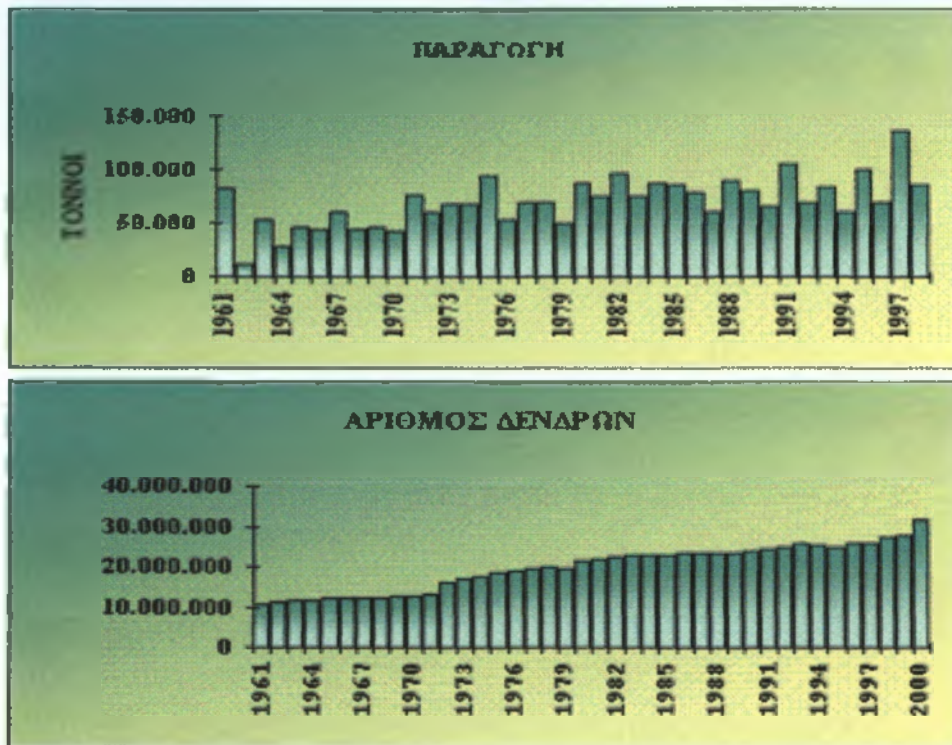
Διαγράμματα 1.1 & 1. 2: Η εξέλιξη της ελαιοποιήσιμης ελιάς στην Ελλάδα 1961 έως 2000

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας, τμήμα Αγροτικής Στατιστικής

Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω διαγράμματα, ο αριθμός των ελαιόδεντρων ελαιοποιήσιμης ελιάς βαίνει συνεχώς ανοδικός από το 1961 και μετά. Επίσης η ελληνική παραγωγή ελαιολάδου κυμάνθηκε μεταξύ 300 έως 400 χιλ, τόνων για την πλειοψηφία των ετών της τελευταίας 10ετίας. Η παραγωγή ελαιολάδου σε τόνους δεν παρουσιάζει την ομοιομορφία εξέλιξης των ελαιόδεντρων καθώς η παραγωγή του ελαιολάδου εξαρτάται άμεσα από τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν από έτος σε έτος στις καλλιεργούμενες περιοχές ελαιόδενδρων. Επίσης, μια "καλή" ελαιοκομική χρονιά σε μια συγκεκριμένη περιοχή ακολουθείται συνήθως από μια "κακή".

Διαγράμματα 1.3 & 1.4 : Εξέλιξη της βρώσιμης ελιάς (απόλυτος αριθμός δένδρων και τόνοι παραγωγής) 1961-2000 στην Ελλάδα

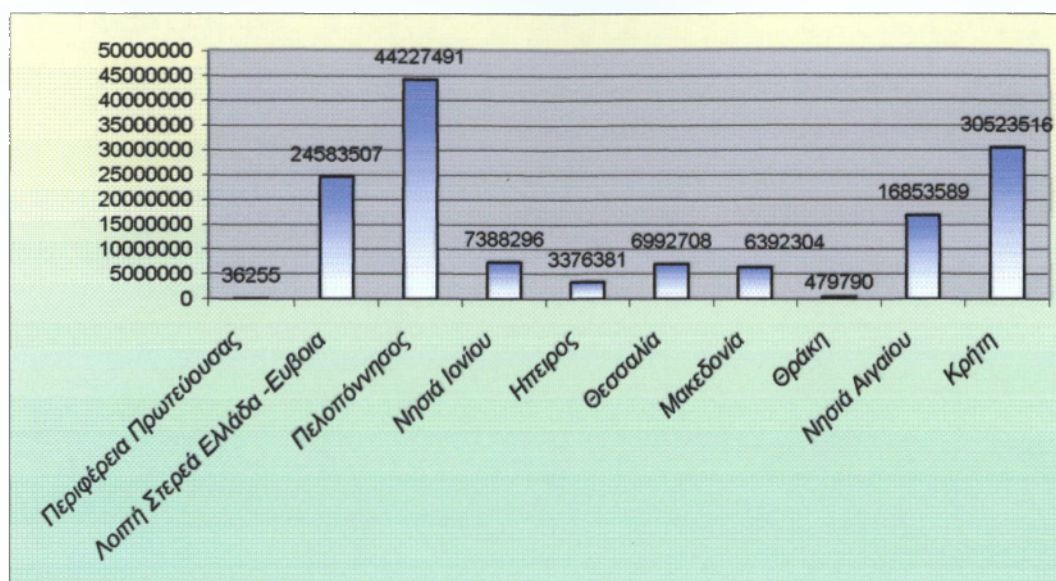

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας, τμήμα Αγροτικής Στατιστικής

Ο αριθμός των ελαιόδενδρων βρώσιμης ελιάς είναι σαφώς μικρότερος από τον αντίστοιχο της ελαιοποιήσιμης ελιάς αλλά και αυτός αυξάνεται στο ίδιο χρονικό διάστημα από 10 εκατ. δένδρα το 1961 σε πάνω από 35 εκατ. το 2001. Η παραγωγή βρωσίμων ελιών είναι σαφώς μικρότερη όπως τονίσαμε της παραγωγής ελαιολάδου και κυμαίνεται περίπου στις 130 χιλιάδες τόνους.

Τόσο οι βρώσιμες ελιές όσο και ελαιοποιήσιμες ελιές καλλιεργούνται σε όλες τις περιφέρειες της χώρας. Η διασπορά της ελαιοκαλλιέργειας και η οικονομική της σημασία δεν είναι ομοιόμορφη στον Ελλαδικό Χώρο.

Διάγραμμα 1.5: Αριθμός ελαιόδενδρων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα στην Ελλάδα 1995

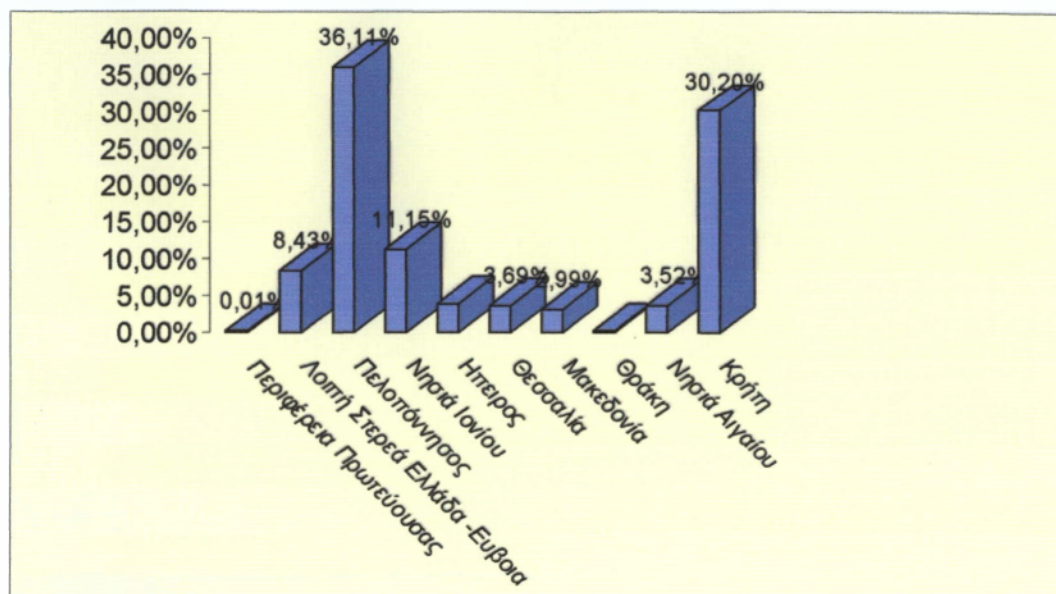
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από Ποντίκης, Κ: 2000, Ειδική Δενδροκομία, τόμος 3^{ος}, σελ. 33-34

Σύμφωνα με το διάγραμμα 5 ο μεγαλύτερος αριθμός ελαιόδενδρων απαντάται στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Πελοποννήσου φτάνοντας το 1995 περίπου τα 44 εκατομμύρια δένδρα ενώ δεύτερο έρχεται το διαμέρισμα της Κρήτης με 30 εκατ. Δένδρα περίπου το 1995.

Τα 2/3 περίπου της εγχώριας παραγωγής καλύπτουν η Κρήτη, η Πελοπόννησος και κυρίως ο Νομός Ηρακλείου και ο Νομός Μεσσηνίας. Το 1995 το γεωγραφικό διαμέρισμα της Πελοποννήσου παράγει πάνω από 300 τόνους ελαιόλαδου ή ποσοστό 36,11 % της συνολικής παραγωγής της χώρας. Η Κρήτη όπως είναι αναμενόμενο έρχεται δεύτερη με ποσοστό παραγωγής 30,20% το 1995 (βλ. διάγραμμα 6).

Η αύξηση της κατανάλωσης του ελαιόλαδου οφείλεται στην αναγνώριση διεθνώς των διαιτητικών πλεονεκτημάτων του έναντι των σπορέλαιων μέσω της προαγωγής της ιατρικής και διαιτολογικής έρευνας. Επίσης, η καλλιέργεια της ελιάς ενισχύθηκε και από την ελάττωση άλλων καλλιεργειών π.χ. συκιάς. Ιδιαίτερα δε για την χώρα μας η αύξηση της καλλιέργειας της ελιάς στηρίχθηκε και στην ενίσχυση της παραγωγής του ελαιόλαδου μέσω της εφαρμογής της κοινής γεωργικής πολιτικής από το 1981 και μετά.

Διάγραμμα 1.6: % Παραγωγή ελαιολάδου επί της συνολικής παραγωγής σε τόνους της χώρας το 1995

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από Ποντίκης, Κ: 2000, Ειδική Δενδροκομία, τόμος 3^{ος}, σελ. 33-34

1.2 Η επιρροή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην παραγωγή και κατανάλωση ελαιολάδου.

Το καθεστώς ενίσχυσης για το ελαιόλαδο υιοθετήθηκε το 1966, σε μια εποχή κατά την οποία το κυριότερο κράτος μέλος παραγωγής ήταν η Ιταλία. Κύριος σκοπός της ήταν :

- ⇒ Η στήριξη και η ενίσχυση του εισοδήματος των ελαιοπαραγωγών
- ⇒ Η αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης ελαιολάδου
- ⇒ Η συνέχιση και η επέκταση της ελαιοκαλλιέργειας (ΕΚ 136/66).
- ⇒ Η ενίσχυση της ελαιοκαλλιέργειας στις μεσογειακές χώρες.

Το σύστημα ενίσχυσης του ελαιολάδου θεωρείται ότι κατάφερε να βοηθήσει στην αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης διαχρονικά στην Ευρώπη. Σε γενικές γραμμές το σύστημα ενίσχυσης του ελαιολάδου περιελάμβανε τα εξής :

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΤΙΜΗ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ

Είναι η τιμή που προσφέρει ένα δίκαιο εισόδημα στον ελαιοπαραγωγό έτσι ώστε η ελαιοπαραγωγή να διατηρείται σε ένα επιθυμητό επίπεδο.

ΤΙΜΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Είναι η ελάχιστη τιμή ασφαλείας για τον παραγωγό κάτω από την οποία η Ε.Ε, μέσω των φορέων παρέμβασης αγοράζει στις τιμές παρέμβασης τις ποσότητες που δίνουν οι ελαιοπαραγωγοί κατά τους μήνες Ιούλιο - Οκτώβριο. Με τον τρόπο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση εγγυάται στους παραγωγούς ένα ελάχιστο επίπεδο τιμών και κατά συνέπεια την αύξηση του εισοδήματος.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η ενίσχυση στην παραγωγή χορηγείται από την Ένωση ανά κιλό παραγόμενου ελαιολάδου. Η ενίσχυση στην παραγωγή και η τιμή παρέμβασης επηρεάζονται από την συνυπευθυνότητα, δηλαδή μειώνονται κατά κιλό σε περίπτωση που η ποσότητα ελαιολάδου στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ξεπεράσει τους κάποιο ποσοστό σε τόνους. Το όριο αυτό λέγεται (Μ.Ε.Π.) Μέγιστη Εγγυημένη Ποσότητα.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Στόχος της είναι να δίδεται η δυνατότητα διάθεσης του ελαιολάδου, σε τιμές τέτοιες ώστε να μην εκτοπίζεται από ανταγωνιστικά προϊόντα (σπορέλαια). Χορηγείται στις επιχειρήσεις για το ελαιόλαδο που συσκευάζουν και διαθέτουν στην αγορά. Απαραίτητη προϋπόθεση η συσκευασία να μην υπερβαίνει τα 5 λίτρα περιεχομένου. Το δικαίωμα ενίσχυσης αποκτάται από τη στιγμή που το συσκευασμένο ελαιόλαδο εξέρχεται από την μονάδα τυποποίησης.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΗ ΤΙΜΗ ΑΓΟΡΑΣ

Η τιμή αυτή βρίσκεται σε τέτοιο ύψος ώστε να επιτρέπει την κανονική απορρόφηση του ελαιολάδου από τους καταναλωτές. Το ύψος της προσδιορίζει την ενίσχυση στην κατανάλωση.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Χορηγείται κατά την εξαγωγή προς τις τρίτες χώρες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χορηγεί στους εξαγωγικούς φορείς ελαιολάδου χρηματική ενίσχυση για να ενθαρρύνει οικονομικά τις εξαγωγικές προσπάθειες. Με τον τρόπο αυτό τα εγχώρια προϊόντα γίνονται πιο ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές. Ο καθορισμός της τιμής αυτής

γινόταν κατά τέτοιο τρόπο ώστε το εισαγόμενο ελαιόλαδο να μην πωλείται σε τιμή μικρότερη από την ισχύουσα στην Κοινοτική αγορά.¹⁰

Βέβαια οι διαφορές μορφές με τις οποίες εφαρμόζεται το σύστημα (ενίσχυση στην παραγωγή, ενίσχυση στην κατανάλωση, αντιπροσωπευτική τιμή αγοράς, επιστροφή εξαγωγών) δεν είναι σίγουρο ότι είναι και οι ιδανικές και υφίσταται καθεστώς αναδιαμόρφωσης του προκειμένου να γίνουν πιο αποτελεσματικές. Και στην πορεία εξέλιξης του καθεστώτος ο έλεγχος της ενίσχυσης έδειξε ότι έπειτα από 30 χρόνια εφαρμογής, και παρά τις πολλές τροποποιήσεις των κοινοτικών κανόνων, εξακολουθεί να μην υπάρχει ένα αρκετά αποτελεσματικό και αξιόπιστο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του καθεστώτος.

Ήδη από την περίοδο 1998/99 έως και τη περίοδο 2000/01 εφαρμόζονται οι εξής προσαρμογές στο παλαιότερο καθεστώς :

Καταργήθηκε η ενίσχυση στην κατανάλωση, η παρέμβαση και το καθεστώς των μικρών παραγωγών.

Μέρος της συνολικής εθνικής στήριξης μπορεί να διατεθεί στο τομέα της επιτραπέζιας ελιάς μετά από απόφαση του κράτους μέλους.

Το 1,4% της ενίσχυσης παρακρατείται υπέρ δράσεων για τη βελτίωση της ποιότητας της παραγωγής. Επίσης, ένα ποσοστό 0,8% που παρακρατείται της ενίσχυσης καταβάλλεται στις Οργανώσεις των Παραγωγών. Η Κοινότητα χρηματοδοτεί κατά 100% δράσεις για την προώθηση της κατανάλωσης ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών στα κράτη μέλη ή σε τρίτες χώρες.

Στη παρούσα ενότητα δεν μας ενδιαφέρει όμως η εξέταση του καθεστώτος ενίσχυσης αλλά πως αυτό επιδρά στην αλλαγή της λειτουργίας των ελαιοτριβείων.

Γεγονός είναι ότι για να ενταχθεί το ελαιοτριβείο αρχικά στο καθεστώς της ενίσχυσης του ελαιολάδου, έπρεπε να εγκρίνεται από το Υπουργείο και να τηρεί κάποιες τεχνικές προδιαγραφές.⁶ Για πρώτη φορά εντάσσεται σε κάποια συγκεκριμένα θεσμικά πλαίσια η λειτουργία των ελαιοτριβείων της χώρας και από τότε συνεχώς το θεσμικό καθεστώς που θα περιγράψουμε στην συνέχεια αναδιαμορφώνεται.

⁶ Εγκύκλιος με ΑΠ 347515/9126 της 5-10-1981 με θέμα Κοινοτική Ενίσχυση στην Κατανάλωση ελαιολάδου

Σήμερα επίσης η κοινότητα προωθεί νέες αλλαγές στο σύστημα ενίσχυσης όπως π.χ. την προώθηση του **Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών στον Ελαιοκομικό Τομέα (Σ.Γ.Π. – Ε.Τ)**.⁷

Το συγκεκριμένο σύστημα ήδη προωθείται από την χώρα μας από το 2001 και αποτελεί Πληροφοριακό Σύστημα Αναγνώρισης και Διαχείρισης Ελαιοτεμαχίων (Ε/Τ) και Ελαιοδένδρων (Ε/Δ) κατά Εκμετάλλευση. Ο σκοπός της δημιουργίας του (Σ.Γ.Π.-Ε.Τ) είναι καταρχήν: Η καλύτερη λειτουργία του Κοινοτικού καθεστώτος ενισχύσεων με την απόκτηση των αναγκαίων στοιχείων που αφορούν στην αντικειμενική και στη διαφανή διαχείριση χορήγησης των ενισχύσεων. Ενώ ένα δεύτερο επίπεδο αποτελεί η λήψη αντικειμενικών στοιχείων που καθιστούν δυνατή την άσκηση αγροτικής πολιτικής σε Εθνικό και Κοινοτικό επίπεδο. Το συγκεκριμένο μητρώο εφόσον δημιουργηθεί επιβάλλει στις ελαιοεργασιές επιχειρήσεις την διεξαγωγή εργασιών μόνο με ελαιοκαλλιεργητές εγγεγραμμένους σε αυτό. Με αλλά λόγια οι Συνεταιριστικοί και οι Ιδιωτικοί μεταποιητικοί φορείς των τομέων, ελαιολάδου, επιτραπέζιων ελιών και λοιπών μεταποιημένων προϊόντων ελιάς, δε θα επιτρέπεται να παραλαμβάνουν ή να εξαγοράζουν από τους ελαιοκαλλιεργητές προϊόντα, ή να πραγματοποιούν άλλες, προβλεπόμενες από την ισχύουσα Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία, ενέργειες, εφ' όσον δεν θα αναγράφεται στα σχετικά παραστατικά, έγγραφα και δικαιολογητικά ο αριθμός πρωτοκόλλου από την υποβολή της Δήλωσης Ελαιοκαλλιέργειας⁸.

Επίσης η Ευρωπαϊκή Ένωση συνδράμει στην επέκταση της παραγωγής του ελαιολάδου με την ενίσχυση που δίδει για την δημιουργία ή και τον εκσυγχρονισμό των μεταποιητικών ελαιοεργασιών μονάδων μέσω των διορθωτικών ταμείων κυρίως του ΕΓΤΠΕ και του ΕΤΠΑ (π.χ το μέτρο 2.1 του ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης).

Στη συνέχεια περιγράψουμε συνοπτικά το θεσμικό πλαίσιο για την αδειοδότηση και την λειτουργία ενός ελαιοτριβείου.

⁷ Τα ελαιόδεντρα, που φυτεύονται μετά την 1^η Μαΐου 1998 ή που δεν είχαν αποτελέσει αντικείμενο δήλωσης κατά το παρελθόν, δεν θα μπορούν να ληφθούν ως βάση για ενίσχυση στους παραγωγούς μετά την 1^η Νοεμβρίου 2001. Ωστόσο εγκρίνονται νέοι ελαιώνες από 35.000 στρ. για την Ελλάδα υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

⁸ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, Αθήνα, 10.08.2001, Αριθμ. Πρωτ. :389825

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Στατιστικοί Πίνακες

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1 : ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΑΙΟΠΟΙΗΣΙΜΗΣ ΕΛΙΑΣ (ΛΑΔΙ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΕΝΔΡΩΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (τόνοι)
1998	122.481.028	473.000
1997	121.182.101	400.000
1996	117.905.650	337.000
1995	114.003.029	330.000
1994	110.772.737	357.785
1993	106.248.762	268.000
1992	105.760.046	303.500
1991	104.950.000	364.100
1990	104.291.779	167.367
1989	103.951.621	319.778
1988	103.982.735	313.800
1987	103.802.055	298.000
1986	103.450.000	220.000
1985	103.023.129	344.130
1984	102.822.284	202.237
1983	100.574.277	222.445
1982	100.443.403	324.470
1981	99.051.452	230.000
1980	97.659.501	330.000
1979	95.685.699	203.000
1978	93.268.833	235.000
1977	91.660.000	231.000
1976	90.037.000	225.000
1975	88.734.780	257.000
1974	88.300.000	237.000
1973	87.929.900	192.400
1972	87.100.000	249.400
1971	86.679.600	183.000
1970	85.708.340	197.700
1969	83.946.700	155.628
1968	81.079.000	153.635
1967	79.261.400	185.000
1966	78.056.340	185.000
1965	77.286.740	190.740
1964	77.329.900	129.474
1963	76.476.950	209.413
1962	76.108.892	55.807
1961	75.054.357	247.855

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2 : ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΡΩΣΙΜΗΣ ΕΛΙΑΣ

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΕΝΔΡΩΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (τόννοι)
1961	10630613	82966
1962	11077191	12004
1963	11493300	53538
1964	11909404	28698
1965	12074626	45847
1966	12200355	45000
1967	12110600	61300
1968	12242700	45155
1969	12534940	46690
1970	12525000	42000
1971	13294000	77000
1972	16058050	60700
1973	17000000	67257
1974	17795835	67300
1975	18310880	95000
1976	19138770	54000
1977	19557700	68980
1978	19966660	69700
1979	19325004	49800
1980	21639647	87000
1981	22103155	75500
1982	22566663	97150
1983	22726804	74650
1984	22872403	88370
1985	23095068	85370
1986	23275000	78370
1987	23425000	61230
1988	23550000	88670
1989	23628215	80547
1990	23889667	65549
1991	24178338	104840
1992	24719913	69200
1993	25614817	83550
1994	25475659	61240
1995	24895382	100000
1996	25695736	70030
1997	25793628	135100
1998	27229622	85000
1999	27592145	92000
2000	31914379	80000

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3 : ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ ΑΝΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΤΟ 1995

Γεωγραφικό Διαμέρισμα	Παραγωγή ελαιολαδου σε τόνους
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	206
Λοπή Στερεά Ελλάδα -Ευβοια	162415
Πελοπόννησος	695671
Νησιά Ιονίου	214915
Ηπειρος	71772
Θεσσαλία	71093
Μακεδονία	57535
Θράκη	3527
Νησιά Αιγαίου	67760
Κρήτη	581880
ΣΥΝΟΛΟ	1926774

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από Ποντίκης, Κ: 2000, Ελαιοκομική, 3^ο τόμος σελ. 33, 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ

2.1 Διαδικασία Αδειοδότησης ελαιοτριβείων

Ένας επιχειρηματίας για να ανοίξει ένα ελαιοτριβείο θα πρέπει να προβεί σε μια σειρά από ενέργειες προκειμένου να του χορηγηθούν:

- ⇒ αρχικά η **άδεια εγκατάστασης** του ελαιουργικού συγκροτήματος του από την αρμόδια διεύθυνση εμπορίου –βιομηχανίας και τουρισμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης που θέλει να εγκαταστήσει την επιχείρησή του και στη συνέχεια
- ⇒ η **άδεια λειτουργίας** του μηχανολογικού εξοπλισμού του ελαιουργικού συγκροτήματος του.

Ειδικότερα προκειμένου να εκδοθεί η **άδεια εγκατάστασης** θα πρέπει ο επιχειρηματίας να έχει προβεί στις ακόλουθες ενέργειες με την παράλληλη έκδοση των αντίστοιχων δικαιολογητικών:

- ◆ να προβεί στην έκδοση Οικοδομικής άδειας και θεωρημένου από την αρμόδια Πολεοδομία σχεδιάγραμμα του χώρου για την χρήση αυτού.

- ◆ Να προβεί στη κατάρτιση μελέτης για την προέγκριση χωροθέτησης, σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/90 (ΦΕΚ 678/Β/25-10-90).

- ◆ Καθώς είναι γνωστό ότι τα ελαιουργικά συγκροτήματα έχουν ένα σημαντικό αριθμό υγρών και αερίων αποβλήτων ο επιχειρηματίας πρέπει να προβεί στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/90 και να έχει εγκριθεί η αντίστοιχη μελέτη από στο αρμόδιο τμήμα περιφερειακού σχεδιασμού και έλεγχου της Νομαρχίας στην οποία υπάγεται.

- ◆ Να εκδώσει βεβαίωση χρήσης γης από τις αρμόδιες Πολεοδομικές

Αρχές.

- ♦ Μελέτη επικινδυνότητας, σύμφωνα με την ΚΥΑ 181871272/1988 (ΦΕΚ 126/Β/ 3-3-88), όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 77119/4607/93 ΦΕΚ (532/Β/19-7-93)

- ♦ Απαραίτητο είναι να έχει καθορίσει επίσης την νομική μορφή της επιχείρησης του και να έχει αποδείξει για αυτό. Με άλλα λόγια να έχει εκδώσει καταστατικό σύστασης επικυρωμένο, εφόσον η επιχείρηση είναι Ο.Ε. ή Ε.Ε. ή το ΦΕΚ δημοσίευσης εφόσον είναι Α.Ε. ή Ε.Π.Ε.

- ♦ Για μονάδες με ισχύ άνω των 12 Κ_lw ή θερμική άνω των 50 Κ_lw, απαιτείται και κατάρτιση μηχανολογικής μελέτης σύμφωνα με το Β.Δ/γμα 15/21-10-1922 (ΦΕΚ 208 Α) του Ν.6422/34, το Ν.Δ/γμα 1150/49 και το Β.Δ. 16/17 Μάρτ. 50 και το Π.Δ. 247/97 (ΦΕΚ 195 Α) η οποία συνοδεύεται και από το κόστος κατάρτισης (αμοιβές των μηχανολόγων μηχανικών που κατάρτισαν την μελέτη).

- ♦ Να έχει εγκεκριμένη Μελέτη Πυροπροστασίας σύμφωνα με την ΥΑ 5905/Φ15/839 (ΦΕΚ. Β' 611/95) με όλα τα αναγκαία μέτρα πυρασφαλείας που απαιτούνται.

- ♦ Να έχει καταρτίσει μελέτη διάθεσης αποβλήτων, σύμφωνα με την Ειβ/22-1-65 Υγειονομική διάταξη (ΦΕΚ 138/Β/24-2-65), όπως τροποποιήθηκε με την Υγειονομική Διάταξη Π/1783171 (ΦΕΚ 986/Β/10-12-71).

Πέρα από τα παραπάνω δικαιολογητικά, ο επιχειρηματίας που προτίθεται να εγκαταστήσει την επιχείρηση του σε ορισμένες ειδικές περιοχές όπως κοντά σε στρατιωτικά ή πολιτικά αεροδρόμια, παραθαλάσσιες περιοχές απαιτείται να προβούν και στην έκδοση ειδικών δικαιολογητικών όπως:

- Άδεια κατασκευής Λιμενικού έργου και χρήσης Αιγιαλού και Παραλίας μετά τον καθορισμό του Αιγιαλού.
- Παροχή έγκρισης, από το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας, για ανέγερση εργοστασίων κοντά σε στρατιωτικά αεροδρόμια (απόσταση μικρότερη από 5000 μ. από το κέντρο του διαδρόμου του αεροδρομίου).
- Παροχή έγκρισης από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, για ανέγερση

εργοστασίων κοντά σε Πολιτικά Αεροδρόμια, (απόσταση μικρότερη των 4000 μ. από το κέντρο του διαδρόμου του αεροδρομίου).

- Καθορισμό από το Υπ. Γεωργίας, αν η έκταση στην οποία πρόκειται να εγκατασταθεί η δραστηριότητα είναι Δασική ή όχι.
- Έγκριση από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, για ανέγερση εργοστασίου κοντά σε Αρχαιολογικούς χώρους.
- Γνώμη του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, για ανέγερση εργοστασίων σε παραθαλάσσιες περιοχές.
- Έγκριση κατασκευής κυκλοφοριακού κόμβου, σε γήπεδο δραστηριοτήτων που έχουν πρόσοψη σε Εθνικούς ή Επαρχιακούς δρόμους.
- Έγκριση διενέργειας γεώτρησης (βλ. έγγραφο με θέμα Χορήγηση Άδεια Εγκατάστασης της ΝΑ Μεσσηνίας, τμήμα Βιομηχανίας).

Η χορήγηση τη συγκεκριμένης άδειας συνοδεύεται από ένα ερωτηματολόγιο το οποίο καταρτίζεται από την αρμόδια υπηρεσία και συμπληρώνεται από το επιχειρηματία. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αναφέρει στοιχεία όπως:

- θέση/ τοποθεσία παραγωγικής μονάδας
- έκταση, ιδιοκτησία και χαρακτηριστικά γηπέδου εγκατάστασης
- είδος παραγωγικής μονάδας
- ισχύς παραγωγικών μηχανημάτων
- συνολικό ύψος επένδυσης
- συνολικός αριθμός ατόμων που προβλέπεται να εργαστούν στην συγκεκριμένη μονάδα ανά ειδικότητα
- γειτνίαση ή χωροθέτηση της εγκατάστασης κοντά σε ειδικά προστατευόμενες περιοχές π.χ αρχαιολογικοί χώροι, στρατιωτικά ή

πολιτικά αεροδρόμια

- ο την πρόβλεψη για την δημιουργία και την διάθεση αποβλήτων από την παραγωγική διαδικασία
- ο την πρόβλεψη για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των ευεργετημάτων του αναπτυξιακού νόμου⁹.

Στην συνέχεια πραγματοποιεί έναρξη επαγγέλματος στο Ταμείο Εμπόρων και Βιοτεχνών Ελλάδος, εκδίδει τα ανάλογα πιστοποιητικά από την αρμόδια ΔΟΥ και η επιχείρηση λαμβάνει Αριθμό Φορολογικού Μητρώου.

Παράλληλα και εφόσον έχει εκδοθεί η άδεια εγκατάστασης ο επιχειρηματίας πρέπει να προβεί στην έκδοση άδειας λειτουργίας του μηχανολογικού του *εξοπλισμού*¹⁰. Για να εκδοθεί η συγκεκριμένη άδεια απαιτείται η κατάθεση των εξής δικαιολογητικών:

- Διάγραμμα ροής των επιμέρους λειτουργιών.
- Υπεύθυνη Δήλωση του φορέα και των κατά περίπτωση αντίστοιχης ειδικότητας Μηχανικών, ότι η εγκατάσταση έγινε σύμφωνα με την χορηγηθείσα άδεια εγκατάστασης, ότι τα προβλεπόμενα έργα εκτελέστηκαν σύμφωνα με τις εγκριθείσες μελέτες και ότι η λειτουργία της δραστηριότητας ικανοποιεί τους περιβαλλοντικούς και λοιπούς όρους της άδειας εγκατάστασης .
- Υπεύθυνη Δήλωση του εκπροσώπου του φορέα στην οποία να αναφέρει λεπτομερώς πόσους και ποιας ειδικότητας τεχνικούς θα χρησιμοποιήσει κατά νόμο.
- Υπεύθυνη Δήλωση του αρμοδίου τεχνικού ο οποίος έχει αναλάβει

⁹ Βλ. παράρτημα κεφαλαίου όπου το έγγραφο 1 συνοδεύεται από το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο

¹⁰ βλ. έγγραφο 2 παράρτημα κεφαλαίου 2.

την επίβλεψη λειτουργίας του μηχανολογικού εξοπλισμού.

- Επικυρωμένο αντίγραφο οικοδομικής άδειας κτιρίου, εφόσον πρόκειται για νέο κτίριο.
- Βεβαίωση έναρξης δραστηριότητας από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. και ΑΦΜ.

Για την άδεια λειτουργίας κατατίθενται επίσης και η μελέτη πυρασφάλειας και πιστοποιητικό πυρασφάλειας της αρμόδιας Πυροσβεστικής Υπηρεσίας που είδαμε παραπάνω καθώς και η άδεια διάθεσης αποβλήτων και η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Παράλληλα χρειάζεται το καταστατικό εταιρίας ή ΦΕΚ δημοσίευσης για τις Α.Ε και ΕΠΕ.

Εφόσον τώρα ο επιχειρηματίας εκδώσει όλα τα παραπάνω σχετικά έγγραφα και πάρει την άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας της ελαιουργικής μονάδας για να χρησιμοποιήσει το αρμόδιο προσωπικό που χρειάζεται θα πρέπει να προβεί στην εγγραφή των εργαζόμενων του στο ΙΚΑ και να έχει τις καταστάσεις που απαιτούνται. Είναι λογικό λοιπόν ότι το ελαιουργείο ως χώρο εργασίας θα πρέπει να τηρεί τα αναγκαία μέτρα ασφαλείας για την ζωή και την υγεία των εργαζόμενων σε αυτό (π.χ τοποθέτηση προστατευτικών περιφραγμάτων προ των μηχανημάτων που κινούνται επικίνδυνα, η εξασφάλιση επαρκούς φωτισμού και αερισμού στο χώρο εργασίας, πρόχειρο φαρμακείο κτλ) καθώς και τις διατάξεις του υπουργείου Εργασίας που αφορούν τη λειτουργία των μεταποιητικών μονάδων (π. χ όχληση).

Από τη στιγμή της παροχής της αδειοδότησης του ελαιουργείου, η συγκεκριμένη πράξη γνωστοποιείται στην αρμόδια διεύθυνση γεωργίας της νομαρχίας.

Για τις μονάδες τυποποιήσεις ισχύουν όλα τα παραπάνω. Παράλληλα όμως καθώς αυτές υπάγονταν στο παρελθόν στο καθεστώς ενίσχυσης ελαιολάδου από την ΕΟΚ έπρεπε να πάρουν έγκριση για την λειτουργία τους από το Υπουργείο Γεωργίας. Συγκεκριμένα από την 1981

που άρχισε να χορηγείται στη χώρα μας η ενίσχυση στην κατανάλωση ελαιολάδου απαιτήθηκε και η έγκριση των Μονάδων τυποποίησης και συσκευασίας από το Υπουργείο Γεωργίας και ιδιαίτερα δε από την Δ/νση Γεωργίας της περιοχής του.

Για να τύχει την έγκριση μια τέτοια μονάδα πρέπει να πληροί άφ' ενός τις τεχνικές προδιαγραφές που θα αναφερθούμε στη συνέχεια και αφετέρου τα εξής:

- α) Να έχει ελαχίστη δυναμικότητα συσκευασίας 6 τόνων ανά 8ωρο λειτουργίας
- β) Να λειτουργεί τουλάχιστον 120 ήμερες κάθε εμπορική περίοδο.
- γ) Να τυποποιεί τουλάχιστον 60 τόνους ελαιολάδου κατά τη συγκεκριμένη περίοδο
- δ) να τηρεί βιβλία αποθήκης και να δέχεται τους σχετικούς ελέγχους.

Αντίστοιχα οι τεχνικές Προδιαγραφές Εγκαταστάσεων συσκευασίας και τυποποίησης ελαιολάδου ορίζονται ως εξής: ¹¹

1. Κτιριακές εγκαταστάσεις όπου πρέπει να υπάρχουν:

- α) Αίθουσα τυποποίησης για την εγκατάσταση των μηχανημάτων τυποποίησης και διαυγάσεως του ελαιολάδου.
- β) Αίθουσα - αποθήκη υλικών συσκευασίας (φιάλες, μεταλλικά δοχεία κλπ.).
- γ) Αίθουσα — αποθήκη ετοιμού προϊόντος.
- δ) Γραφείο - εργαστήριο με τα σχετικά όργανα και εξοπλισμό.

2. Ελαιοδεξαμενές χωρητικότητας ανάλογης με την δυναμικότητα της εγκαταστάσεως.

3 Μηχανολογικός Εξοπλισμός που πρέπει να υπάρχουν:

α) Θερμαντήρες ελαιολάδου,

¹¹ Υπουργείο Γεωργίας, Δ/νση Μεταποίησης και Αγορών, Αρ. Πρωτοκόλλου 347514/9126 με θέμα «Κοινοτική Ενίσχυση στην κατανάλωση ελαιολάδου, Αθήνα, 5/10/1981.

β) Φίλτρα διαυγάσεως ελαιολάδου.

γ) φίλτρα στιλβώσεως ελαιολάδου

δ) Αντλίες διακινήσεως ελαιολάδου..

ε) Μηχάνημα αυτόματης πληρώσεως φιαλών με αυτόματο μηχανισμό πωματισμού και μηχανισμός επικολλήσεως ετικέτας.

στ) Μηχάνημα πληρώσεως μεταλλικών δοχείων.

ζ) Λοιπά εξαρτήματα (ζυγοί μικρές ανοξειδωτες δεξαμενές κλπ.).

Από την στιγμή που το ελαιοτριβείο έχει πάρει άδεια λειτουργίας υποχρεούται στη συνέχεια να τηρεί συγκεκριμένα έγγραφα τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια.

2.2. Υποχρεώσεις εγκεκριμένων ελαιοτριβείων

Τα αναγνωρισμένα ελαιοτριβεία, υποχρεούνται να τηρούν καθημερινά στις εγκαταστάσεις του ελαιοτριβείου τους, τα εξής :

Α) Τα τυποποιημένα λογιστικά βιβλία υλικών και στοιχείων δηλαδή

α) Απόδειξη Παροχής Υπηρεσιών (Α.Π.Υ.)

β) Δελτίο Ποσοτικής Παραλαβής (Δ.Π.Π.)

γ) Δελτίο Αποστολής (Δ.Α.) (ενοποιημένο έντυπο 63 του βιβλίου ελαιοτριβείου και Α.Π.Υ.) η οποία εκδίδεται εις τετραπλούν αμέσως μετά από κάθε έκθλιψη και συνυπογράφεται από τον ελαιοτριβέα και το δικαιούχο παραγωγό (ή άλλο νομίμως εξουσιοδοτημένο πρόσωπο), η οποία συμπληρώνεται σε όλα της τα πεδία.

Από τα συγκεκριμένα έντυπα οι ελαιοτριβείς υποχρεούνται σύμφωνα με οδηγίες του Υπουργείου Γεωργίας :

⇒ Να παραδίδουν (Α.Π.Υ.- Δ.Π.Π. - Δ.Α.) δύο(2) αντίγραφα στον παραγωγό ταυτόχρονα με την παράδοση του ελαιολάδου και

ένα(1)αντίγραφο να αποστέλλουν στην αρμόδια διεύθυνση αγροτικής ανάπτυξης ενώ το στέλεχος παραμένει στο ελαιοτριβείο.

- ⇒ Να υποβάλλουν στην διεύθυνση αγροτικής ανάπτυξης που ανήκουν «συγκεντρωτική κατάσταση ανά παραγωγό με συνημμένες τις σχετικές Α.Π.Υ. - Δ.Π.Π. - Δ.Α (βλ. παράρτημα που ακολουθεί). κατά αύξοντα αριθμό που αναφέρονται σε αυτήν, εντός δέκα πέντε (15) ημερών μετά το τέλος των εκθλίψεων και όχι πέραν της 10ης Ιουλίου της περιόδου» , Στη συγκεντρωτική αυτή εξέταση περιλαμβάνονται οι εξής ενδείξεις:

- Αριθμό Φορολογικού Μητρώου,
- ονοματεπώνυμο παραγωγού
- επεξεργασθείσα ποσότητα ελαιοκάρπου,
- παραχθέν ελαιολάδου και γενικά σύνολα αυτών κτλ.

Οι ελαιοτριβείς είναι σαφώς υποχρεωμένοι στην κοινοποίηση όλων αυτών των στοιχείων καθώς σε αντίθετη περίπτωση επιβάλλονται οι κυρώσεις που προβλέπονται για ελλιπή κοινοποίηση των τυποποιημένων λογιστικών βιβλίων.

Β) Δηλώσεις Μηνιαίας Κατάστασης Εργασιών Ελαιοτριβείου (ΔΜΚΕΕ)

Οι Δ.Μ.Κ.Ε.Ε. πρέπει να είναι αριθμημένες κατ' αύξοντα αριθμό σε ενιαία αρίθμηση, σε συνεχή σειρά για κάθε ελαιοκομική περίοδο σύμφωνα με την υπόδειξη της διεύθυνσης αγροτικής ανάπτυξης που υπάγεται το ελαιοτριβείο για κάθε ελαιοκομική περίοδο και με προτυπωμένα τουλάχιστον, την επωνυμία και τα πλήρη στοιχεία του ελαιοτριβείου. Στη συνέχεια τα έντυπα αυτά θεωρούνται από τις αρμόδιες διευθύνσεις αγροτικής ανάπτυξης. Τα έντυπα αυτά οφείλει ο ελαιοτριβέας να τα ενημερώνει σε καθημερινή βάση.

Σε περίπτωση μη χρησιμοποίησης του επιστρέφονται εντός δεκαπέντε [15] ημερών μετά το τέλος της περιόδου στις αρμόδιες δ/νσεις αγροτικής ανάπτυξης

Γ) Συμπληρωματικές Δηλώσεις Κατάστασης Εργασιών Ελαιοτριβείου (Σ.Δ.Κ.Ε.Ε.) οι οποίες συμπληρώνονται για όλους τους υπόλοιπους μήνες της

ελαιοκομικής περιόδου που δεν πραγματοποιήθηκαν εκθλίψεις και υποβάλλονται μέχρι την 10η Νοεμβρίου της επόμενης ελαιοκομικής περιόδου.

Παράλληλα τα ελαιοτριβεία με παραγωγή κατά την προηγούμενη περίοδο ή την τελευταία περίοδο που λειτούργησαν, άνω των 20 τόνων ελαιολάδου πρέπει να περιλαμβάνουν στις εγκαταστάσεις τους υποχρεωτικά:

Α) αυτόματο σύστημα ζύγισης και καταγραφής του βάρους του ελαιοκάρπου,

Β) καθώς και μετρητή ηλεκτρικού ρεύματος ειδικά για τις εγκαταστάσεις *έκθλιψης*.

Το ίδιο ισχύει και για τα ελαιοτριβεία στα οποία έχει γίνει αλλαγή επωνυμίας ή Α.Φ.Μ. κατά την τρέχουσα περίοδο. Η ταινία καταγραφής του βάρους εκδίδεται σε δύο αντίτυπα εκ των οποίων το ένα παραδίδεται στον παραγωγό και το άλλο επισυνάπτεται στο αντίστοιχο στέλεχος του Α.Π.Υ. - Δ.Π.Π. - Δ.Α. για το σκοπό του ελέγχου.

Σε περίπτωση μη εφαρμογής του ανωτέρω μέτρου εκ μέρους των ελαιοτριβείων θα γίνεται ανάκληση της έγκρισης για όσο διάστημα διαρκεί η παράβαση. Παράλληλα και οι ελαιοπαραγωγοί που εξέθλιψαν τις ελιές τους στα ως άνω ελαιοτριβεία θα αποκλείονται του δικαιώματος της ενίσχυσης.

Κάθε αλλαγή του τεχνικού εξοπλισμού και του πραγματικού δυναμικού του ελαιοουργείου, οι ελαιοτριβείς υποχρεούνται να το ανακοινώνουν στην δ/ση αγροτικής ανάπτυξης. Ειδικότερα πρέπει να ανακοινώνουν στην δ/ση αγροτικής ανάπτυξης της νομαρχίας που υπάγονται εκ των *προτέρων* κάθε αλλαγή λειτουργίας [από τρεις φάσεις σε δύο και αντίστροφα.]

Επίσης, οι ελαιοτριβείς κοινοποιούν στην αρμόδια δ/ση αγροτικής ανάπτυξης και στην Α.Υ.Μ.Ε.Ε.Ε. την απόδειξη καταβολής του ποσού που έχει παρακρατηθεί για εισφορά δακοκτονίας.

Τα ελαιοτριβεία που υπόκεινται σε ένα σύστημα συμπληρωματικών ελέγχων, πλέον των ανωτέρω υποχρεώσεων, υποχρεούνται να αποστέλλουν στην

Α.Υ.Μ.Ε.Ε.Ε. την επόμενη εργάσιμη ημέρα κατάσταση στην οποία θα αναγράφονται τα στοιχεία της προηγούμενης ημέρας που αφορούν:

- ⇒ Στις παραχθείσες ποσότητες ελαιολάδου και ελαιοπυρήνων
- ⇒ Στα υπάρχοντα αποθέματα ελαιολάδου
- ⇒ Στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος και
- ⇒ Στις πωλήσεις ελαιολάδου και ελαιοπυρήνα.

Τα στοιχεία αυτά θα αποστέλλονται σε κατάσταση στην οποία θα αναγράφονται κατά κατηγορία οι ποσότητες και οι αντίστοιχοι αριθμοί των παραστατικών.

Συμπερασματικά θα υποστηρίξαμε ότι η πληθώρα των εγγράφων είναι ανατρεπτική της διαδικασίας αδειοδότησης ελαιουργείων. Από την άλλη μεριά το καθεστώς για το σωστή λειτουργία των εγκεκριμένων ελαιουργείων είναι ικανοποιητικό αλλά το καθεστώς ελέγχου για την σωστή εφαρμογή του είναι ελλιπές. Σίγουρα, η περιγραφή της συγκεκριμένης διαδικασίας δεν είναι πλήρης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 2 : ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΠΟ ΝΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

ΕΓΓΡΑΦΟ 2.1 :ΕΝΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Δ/ΝΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΒΙΟΜΗΧ.-ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Ταχ. Δ/ση :

Διοικητήριο Ταχ. Κώδικας

: 241 00 Πληροφορίες :

Τηλέφωνο :

2721095825

Καλαμάτα

Ν. Α. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Αριθμ. Πρωτ.: ΤΒΜΦ14

ΠΡΟΣ :

ΚΟΙΝ.: 1) Αρχείο Τμήματος

Θέμα : " Χορήγηση άδειας εγκατάστασης "

Απαντώντας στην από αίτηση σας, για χορήγηση άδειας εγκατάστασης σας γνωρίζουμε ότι θα πρέπει να υποβάλλετε στην Υπηρεσία μας τα παρακάτω δικαιολογητικά :

- 1) Ερωτηματολόγιο πλήρως συμπληρωμένο. (Το ερωτηματολόγιο χορηγείται από την Υπηρεσία μας).
- 2) Κανονισμός πολυκατοικίας ή Υπεύθυνη Δήλωση του Διαχειριστή της πολυκατοικίας, έπειτα από απόφαση της Γενικής Συνέλευσης.
- 3) Οικοδομική άδεια και θεωρημένο από την αρμόδια Πολεοδομία σχεδιάγραμμα του χώρου για την χρήση αυτού.

- 4) Μελέτη για την προέγκριση χωροθέτησης, σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/90 (ΦΕΚ 678/Β/25-10-90).
- 5) Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, σύμφωνα με την ΚΥΑ 69269/90.
- 6) Βεβαίωση χρήσης γής από τις αρμόδιες Πολεοδομικές Αρχές.
- 7) Μελέτη επικινδυνότητας, σύμφωνα με την ΚΥΑ 181871272/1988 (ΦΕΚ 126/Β/3-3-88), όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ 77119/4607/93 ΦΕΚ (532/Β/19-7-93)
- 8) Καταστατικό σύστασης επικυρωμένο, εφόσον η επιχείρηση είναι Ο.Ε. ή Ε.Ε. ή το ΦΕΚ δημοσίευσης εφόσον είναι Α.Ε. ή Ε.Π.Ε.
- 9) Για μονάδες με ισχύ άνω των 12 Κ_lw ή θερμική άνω των 50 Κ_lw, μηχανολογική μελέτη σύμφωνα με το Β.Δ/γμα 15/21-10-1922 (ΦΕΚ 208 Α) του Ν.6422/34, το Ν.Δ/γμα 1150/49 και το Β.Δ. 16/17 Μάρτ. 50 και το Π.Δ. 247/97 (ΦΕΚ 195 Α).
- 10) Εγκεκριμένη Μελέτη Πυροπροστασίας σύμφωνα με την ΥΑ 5905/Φ15/839 (ΦΕΚΒ' 611/95).
- 11) Μελέτη διάθεσης αποβλήτων, σύμφωνα με την Ειβ/22-1-65 Υγειονομική διάταξη (ΦΕΚ 138/Β/24-2-65), όπως τροποποιήθηκε με την Υγ. Διάταξη, Π/1783171 (ΦΕΚ 986/Β/10-12-71).
- 12) Τα παρακάτω δικαιολογητικά:
 - Άδεια κατασκευής Λιμενικού έργου και χρήσης Αιγιαλού και Παραλίας μετά τον καθορισμό του Αιγιαλού.
 - Παροχή έγκρισης, από το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας, για ανέγερση *εργοστασίων* κοντά σε στρατιωτικά αεροδρόμια (απόσταση μικρότερη από 5000 μ. από το κέντρο του διαδρόμου του αεροδρομίου).
 - Παροχή έγκρισης από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, για ανέγερση *εργοστασίων* κοντά σε Πολιτικά Αεροδρόμια, (απόσταση μικρότερη των 4000 μ. από το κέντρο του διαδρόμου του αεροδρομίου).
 - Καθορισμό από το Υπ. Γεωργίας, αν η έκταση στην οποία πρόκειται να εγκατασταθεί η δραστηριότητα είναι Δασική ή όχι.
 - Έγκριση από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, για ανέγερση εργοστασίου κοντά σε Αρχαιολογικούς χώρους.

- Γνώμη του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, για ανέγερση εργοστασίων σε παραθαλάσσιες περιοχές.
- Έγκριση κατασκευής κυκλοφοριακού κόμβου, σε γήπεδο δραστηριοτήτων που έχουν πρόσοψη σε Εθνικούς ή Επαρχιακούς δρόμους.
- Έγκριση διενέργειας γεώτρησης.

[1] Αποδείξεις κατάθεσης στους λογαριασμούς της ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ Υπ/μα Καλαμάτας:

α) Στον λογαριασμό 0450.80000.220 €

β) Στον λογαριασμό 0450.80000.263 €

[2] Απόδειξη καταθέσεως σε Ταμείο Συντάξεως Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων ή σε Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

α) € σαν κράτηση 20/ο από την αμοιβή της μηχανολογικής μελέτης και € για Ε.Μ.Π..

β) € σαν κράτηση 10/οο από προϋπολογισμό του μηχανολογικού έργου και € για Ε.Μ.Π..

[3] Διπλότυπο καταβολής στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος της νομίμου αμοιβής του συντάξαντος την μηχανολογική μελέτη της εγκαταστάσεως σας Μηχανικού, ανερχομένη σε € , σύμφωνα με το 188/16-2-1966 Β. Δ. "περί τροποποιήσεως του από 30-5-56 Β.Δ. περί καθορισμού του τρόπου καταβολής της αμοιβής των Μηχανικών εν γένει".

[4] Διπλότυπο εισπράξεως από το Δημόσιο Ταμείο και στο όνομα του μηχανικού που συνέταξε τη σχετική μελέτη ποσού από € δηλαδή ποσοστού 100/οτης παραπάνω νομίμου αμοιβής του.

Σε περίπτωση που ο Μηχανικός που σύνταξε τη μηχανολογική μελέτη είναι μισθωτός υπάλληλος σας που η ιδιότητα όμως αυτή αποδεικνύεται από βεβαίωση της αρμόδιας Επιθεωρήσεως Εργασίας, τότε απαλλάσσεσθε από την καταβολή των με τα στοιχεία 3 και 4 χρηματικών ποσών.

M. E. N.

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΑΡΙΣΤ. ΚΑΤΣΑΡΗΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Για τον προσδιορισμό των δικαιολογητικών που απαιτούνται για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή επέκτασης και εκσυγχρονισμού Βιομηχανικής μονάδας, καθώς και της υπηρεσίας που είναι αρμόδια για τη χορήγηση της απαιτούμενης άδειας.

1. Είδος παραγωγικής μονάδας: (Περιγράψτε με σαφήνεια το είδος της παραγωγικής μονάδας που θέλετε να ιδρύσετε, όπως π.χ. εργοστάσιο κατασκευής κουτιών από λευκοσίδηρο ή εργοστάσιο παραγωγής φαρμακευτικών προϊόντων κ.λπ.).
2. Επωνυμία Επιχείρησης:.....
3. Τοποθεσία στην οποία προβλέπεται η εγκατάσταση της μονάδας:
 - α. Νομός:
 - β. Δήμος ή Κοινότητα:
 - γ. Διεύθυνση ή τοποθεσία:
4. Συνολική ισχύς σε HP ή KW των μηχανημάτων που πρόκειται να εγκατασταθούν:
5. Συνολική θερμική ισχύς σε K/w των μηχανημάτων που πρόκειται να εγκατασταθούν:
6. Συνολικό ύψος επένδυσης:
 - α. Συνολική αξία γηπέδου σε δραχμές.....
 - β. Συνολική αξία ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού σε δραχμές
7. Σε περίπτωση που πρόκειται για εγκατάσταση παραγωγής ή αποθήκευσης εκρηκτικών, να αναφέρετε:
 - α. Τη συνολική προβλεπόμενη ημερήσια παραγωγή εκρηκτικών σε K<3.
 - β. Τη συνολική προβλεπόμενη αποθηκευτική ικανότητα των αποθηκών σε K3.

Σημείωση: Διευκρινίζεται ότι όπως προβλέπεται από το εδάφιο β της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του Νόμου 1360/83 η ανακριβής συμπλήρωση του

ερωτηματολογίου παρέχει στη Διοίκηση το Δικαίωμα να ανακαλέσει την άδεια εγκατάστασης.

8. Συνολικός αριθμός ατόμων που πρόκειται να απασχοληθούν στην μονάδα:

- α. Τεχνικό Προσωπικό
 - α1. Τεχνικό Ανωτάτων Σχολών
 - α2. Τεχνικό Ανωτέρω Σχολών
- β. Διοικητικό Προσωπικό
- γ. Εργατοτεχνικό Προσωπικό
- δ. Λοιπό Προσωπικό

9. Έκταση γηπέδου στο οποίο θα εγκατασταθεί η μονάδα σε μ²:

10. Το γήπεδο στο οποίο θα εγκατασταθεί η μονάδα:

- α. Είναι ιδιόκτητο Ναι Όχι
- β. Προβλέπεται να απαλλοτριωθεί Ναι Όχι
- γ. Προβλέπεται να παραχωρηθεί Ναι Όχι
- δ. Ανήκει σε βιομηχανική περιοχή της ΕΤΒΑ Ναι Όχι
- ε. Έχει πρόσοψη σε εθνική οδό από την οποία θα γίνεται η εξυπηρέτηση της εγκατάστασης Ναι Όχι
- στ. Έχει πρόσοψη σε Δημόσια ή Κοινοτική οδό μεγάλης κυκλοφορίας από την οποία θα γίνεται η εξυπηρέτηση της εγκατάστασης Ναι Όχι
- ζ. Στην περίπτωση που έχει πρόσοψη σε Εθνική, Δημόσια ή Κοινοτική οδό από την οποία θα γίνει η εξυπηρέτηση της εγκατάστασης, αναγράψατε πόσο μήκος έχει η πρόσοψη αυτή σε μέτρα Ναι Όχι
- η. Έχει πρόσοψη στη θάλασσα Ναι Όχι
- θ. Εφ' όσον έχει πρόσοψη στη θάλασσα προβλέπεται να γίνουν τεχνικά έργα στον αιγιαλό και παραλία Ναι Όχι ¹².
- ι. Στην περίπτωση που πρόκειται να γίνουν έργα στον αιγιαλό και παραλία στη θέση αυτή, έχει καθοριστεί ο αιγιαλός και η παραλία Ναι Όχι

¹² Σημείωση: Όπου υπάρχουν τετραγωνίδια, οι απαντήσεις να δίνονται με την προσθήκη ενός Χ στο κατάλληλο τετραγωνίδιο

ια. Βρίσκεται κοντά σε χώρους που έχουν χαρακτηριστεί σαν

αρχαιολογικοί

Ναι Όχι

ιβ. Εφ' όσον βρίσκεται κοντά σε χώρο που έχει χαρακτηριστεί σαν αρχαιολογικός, αναγράψετε σε πόση απόσταση, σε μέτρα, από το τέλος του χώρου αυτού βρίσκεται _____

ιγ. Βρίσκεται σε περιοχή που έχει χαρακτηριστεί σαν δασική κάλλους

και ιδιαίτερου φυσικού
Ναι Όχι

ιδ. Εφ' όσον βρίσκεται σε περιοχή που έχει χαρακτηριστεί σαν δασική ή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αναγράψετε σε πόση απόσταση, σε μέτρα, από το τέλος της περιοχής αυτής βρίσκεται _____

ιε. Βρίσκεται κοντά σε χώρους που έχουν τουριστικό ενδιαφέρον

Ναι Όχι

ιστ. Εφ' όσον βρίσκεται κοντά σε χώρους που έχουν τουριστικό ενδιαφέρον, αναγράψετε σε πόση απόσταση, σε μέτρα, από τους χώρους αυτούς βρίσκεται _____

ιζ. Βρίσκεται κοντά σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις

αεροδρόμια

Ναι Όχι

η. Εφ' όσον βρίσκεται κοντά σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις ή αεροδρόμια, αναγράψετε σε πόση απόσταση, σε μέτρα, βρίσκεται από την κατάληξη των εγκαταστάσεων αυτών:

ιθ. Περιλαμβάνεται σε σχέδιο πόλεως

Ναι Όχι

κ. Βρίσκεται εντός ζώνης πόλεως

Ναι Όχι

11. Από την παραγωγική διαδικασία προβλέπεται η δημιουργία:

α. Υγρών αποβλήτων

Ναι Όχι

β. Στερεών αποβλήτων

Ναι Όχι

γ. Αερίων αποβλήτων Ναι Όχι

12. Η διάθεση των αποβλήτων υδάτων, στην περίπτωση που υπάρχουν θα γίνεται:

- α. Σε δίκτυο αποχέτευσης πόλεως που υπάρχει Ναι Όχι
- β. Υπεδάφια Ναι Όχι
- γ. Στη θάλασσα Ναι Όχι
- δ. Σε ποτάμι Ναι Όχι
- ε. Ναι Όχι

13. Η εγκατάσταση της μονάδας θα γίνει:

- α. Σε κτίσματα που ήδη υπάρχουν Ναι Όχι
- β. Εάν γίνει σε κτίσματα που υπάρχουν, τα κτίσματα αυτά καλύπτονται με οικοδομική άδεια Ναι Όχι
- γ. Εάν γίνει σε κτίσματα που πρόκειται να αναγερθούν, τα κτίσματα αυτά θα κατασκευαστούν:
- (1) Σύμφωνα με τις Πολεοδομικές διατάξεις που ισχύουν Ναι Όχι
- (2) Με παρέκκλιση από τις Πολεοδομικές διατάξεις που ισχύουν: Ναι Όχι

14. Για την κάλυψη των αναγκών της μονάδας σε νερό

Προβλέπεται η διενέργεια γεώτρησης Ναι Όχι

15. Η μονάδα που θα ιδρυθεί προβλέπεται να τύχει _____ των
ευεργετημάτων αναπτυξιακών Νόμων Ναι Όχι

16. Σε περίπτωση που προβλέπεται η ίδρυση της Μονάδας να τύχει των ευεργετημάτων αναπτυξιακών Νόμων η σχετική έγκριση:

- α. Έχει δοθεί Ναι Όχι
- β. Εκκρεμεί η έκδοση της Ναι Όχι

17. Στην περίπτωση που πρόκειται για επέκταση ή εκσυγχρονισμό Βιομηχανικής μονάδας που υπάρχει:

- α. Όπως αυτή είναι σήμερα διαμορφωμένη, είναι εφοδιασμένη με άδεια λειτουργίας Ναι Όχι
- β. Αναγράψετε τη συνολική ισχύ των μηχανημάτων που σήμερα υπάρχουν σε ΗΡ:

- γ. Αναγράψετε την προβλεπόμενη συνολική ισχύ των μηχανημάτων της επέκτασης ή εκσυγχρονισμού σε ΗΡ: _____
- δ. Εάν διαθέτει στερεά ή υγρά απόβλητα, είναι εφοδιασμένη με άδεια διάθεσης των αποβλήτων αυτών Ναι Όχι
- ε. Καλύπτεται το σύνολο της εγκατάστασης με Ειδικό Κανονισμό Πυρασφάλειας από την αρμόδια Πυροσβεστική Υπηρεσία Ναι Όχι
- στ. Η προσθήκη των μηχανημάτων της επέκτασης ή του εκσυγχρονισμού θα γίνει σε κτίριο που υπάρχει Ναι Όχι
- ζ. Εφ' όσον η προσθήκη των μηχανημάτων της επέκτασης ή του εκσυγχρονισμού θα γίνει σε κτίριο που υπάρχει, το κτίριο αυτό καλύπτεται με Ειδικό Κανονισμό Πυρασφάλειας από την αρμόδια Πυροσβεστική Υπηρεσία Ναι Όχι
- η. Εάν η προσθήκη των μηχανημάτων της επέκτασης ή του εκσυγχρονισμού γίνει σε κτίσματα που πρόκειται να αναγερθούν, τα κτίσματα αυτά θα κατασκευασθούν:
- (1) Σύμφωνα με τις Πολεοδομικές διατάξεις που ισχύουν Ναι Όχι
- (2) Με παρέκκλιση από τις Πολεοδομικές διατάξεις που
Ισχύουν Ναι Όχι
- θ. Μετά την προβλεπόμενη επέκταση ή εκσυγχρονισμό θα γίνει αύξηση
- (1) των στερεών αποβλήτων Ναι Όχι
- (2) των υγρών αποβλήτων Ναι Όχι
- (3) των αερίων αποβλήτων Ναι Όχι
- Το παραπάνω Ερωτηματολόγιο, μετά τη συμπλήρωσή του, θα πρέπει να υπογράφεται από τον επενδυτή.

Έγγραφο 2 :Πληροφοριακό Έντυπο για την Άδεια Λειτουργίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ν. Α. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Δ/ΝΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΒΙΟΜΗΧ.-ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Αριθμ. Πρωτ.: ΤΒΜΦ14.

ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΠΡΟΣ :

Ταχ. Δ/ση : Διοικητήριο

Ταχ. Κώδικας 24100

Πληροφορίες

Τηλέφωνο 0721-95825

ΚΟΙΝ.: 1) Αρχείο Τμήματος

Θέμα : " Άδεια λειτουργίας "

Προκειμένου να σας χορηγήσουμε άδεια λειτουργίας του μηχανολογικού εξοπλισμού του _____ σας το οποίο βρίσκεται στο Δημοτικό Διαμέρισμα, θα πρέπει να υποβάλλετε στην Υπηρεσία μας τα παρακάτω δικαιολογητικά:

- 1) Διάγραμμα ροής των επιμέρους λειτουργιών.
- 2) Υπεύθυνη Δήλωση του φορέα και των κατά περίπτωση αντίστοιχης ειδικότητας Μηχανικών, ότι η εγκατάσταση έγινε σύμφωνα με την χορηγηθείσα άδεια εγκατάστασης, ότι τα προβλεπόμενα έργα εκτελέστηκαν σύμφωνα με τις εγκριθείσες μελέτες και ότι η λειτουργία της δραστηριότητας ικανοποιεί τους περιβαλλοντικούς και λοιπούς όρους της άδειας εγκατάστασης .

- 3) Υπεύθυνη Δήλωση του εκπροσώπου του φορέα στην οποία να αναφέρει λεπτομερώς πόσους και ποιας ειδικότητας τεχνικούς θα χρησιμοποιήσει κατά νόμο.
- 4) Υπεύθυνη Δήλωση του αρμοδίου τεχνικού ο οποίος έχει αναλάβει την επίβλεψη λειτουργίας του μηχανολογικού εξοπλισμού.
- 5) Επικυρωμένο αντίγραφο οικοδομικής άδειας κτιρίου, εφόσον πρόκειται για νέο κτίριο.
- 6) Βεβαίωση έναρξης δραστηριότητας από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. και ΑΦΜ
- 7) Μελέτη πυρασφάλειας και πιστοποιητικό πυρασφάλειας της αρμόδιας Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.
- 8) Άδεια διάθεσης αποβλήτων σύμφωνα με τις ισχύουσες Υγειονομικές διατάξεις.
- 9) Απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.
- 10) Καταστατικό εταιρίας ή ΦΕΚ δημοσίευσης για τις ΑΕ και ΕΠΕ .
- 11) Αποδείξεις κατάθεσης στους λογαριασμούς της ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ Υπ/μα Καλαμάτας:

α) Στον λογαριασμό 0450.80000.220	€
β) Στον λογαριασμό 0450.80000.263	€

Μ. Ε. Ν.
ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΑΡΙΣΤ. ΚΑΤΣΑΡΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

ΤΥΠΟΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΕΛΑΙΟΚΑΡΠΟΥ

3.1. Εισαγωγή

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα του ελαιολάδου χωρίζονται σε:

- α) σε αυτούς που οφείλονται στην ποικιλία της ελιάς και στις εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής.
- β) σε αυτούς που οφείλονται στις καλλιεργητικές φροντίδες και
- γ) στις μεταχειρίσεις του ελαιοκάρπου.

Η τελευταία κατηγορία έχει να κάνει με τις διαδικασίες παραλαβής, εξαγωγής ελαιολάδου από το ελαιοκάρπο και αποθήκευση του ελαιολάδου που λαμβάνουν χώρο στα πλαίσια ενός ελαιουργικού συγκροτήματος. Στη συνέχεια λοιπόν παρουσιάζουμε τα βασικότερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων χώρων και περιγράφουμε τις διαδικασίες που πραγματοποιούνται σε αυτούς.

ΧΩΡΟΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ

Ο χώροι των ελαιουργικών συγκροτημάτων σύμφωνα με τις διατάξεις του Υπουργείου Γεωργίας διαχωρίζονται σε:

- α) υποδοχής και αποθήκευσης του ελαιοκάρπου,
- β) αποθήκευσης καυσίμων και οποιασδήποτε πηγής οσμών,

- γ) αποθήκευσης βοηθητικών υλών και υλικών συσκευασίας ,
- δ) τουαλέτες, αποδυτήρια και άλλους χώρους για τους εργάτες και
- ε) χώρος εξαγωγής ελαιολάδου από τον ελαιόκαρπο.

3.2. Η Εξαγωγή του ελαιολάδου από τον ελαιόκαρπο – Τύποι ελαιουργικών συγκροτημάτων ¹³

Η εξαγωγή του ελαιολάδου από τον ελαιόκαρπο πραγματοποιείται σχεδόν αποκλειστικά μέχρι πρόσφατα με τα παραδοσιακά ελαιουργεία (πιεστήρια). Με την εξέλιξη της τεχνολογίας όμως εμφανίζεται και ένας νέος τύπος ελαιουργικού συγκροτήματος η λειτουργία του οποίου βασίζεται στη φυγοκέντρωση (φυγοκεντρικά). Τα φυγοκεντρικά ελαιουργικά συγκροτήματα διαδίδονται ολοένα και περισσότερο και τείνουν σήμερα να αντικαταστήσουν τα κλασσικού τύπου ελαιουργεία. Στην συνέχεια περιγράφεται και συγκρίνεται η γραμμή παραγωγής και επεξεργασίας του ελαιολάδου στους διαφορετικούς αυτούς τύπους των ελαιουργικών συγκροτημάτων. Η ανάλυση στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην περιγραφή των βασικών σταδίων επεξεργασίας του καρπού στο ελαιουργείο δηλαδή:

- α. αποφύλλωση
- β. πλύσιμο του καρπού
- γ. σπάσιμο του καρπού
- δ. μάλαξη της παραγόμενης ελαιοζύμης
- ε. διαχωρισμός ελαιολάδου και των άλλων συστατικών της ελαιοζύμης και
- στ. τελικός καθαρισμός του ελαιολάδου με το πέρασμα του από τους ελαιοδιαχωριστήρες

3.2.1 Κλασσικός Τύπος Ελαιουργικού Συγκροτήματος (πιεστήρια)

Ο κλασσικός ή παραδοσιακός τύπος ελαιουργείου αναφέρεται στα συστήματα εκείνα κατά τα οποία ο διαχωρισμός του ελαιολάδου επιτυγχάνεται με την εφαρμογή της (υδραυλικής ή μη) πίεσης.

¹³ Κυριτσάκης, Απ. (2000). Όλα τα μυστικά για το ελαιόλαδο, Αθήνα, Εκδόσεις Αγρότυπος

Με τη πίεση που δημιουργείται από την κίνηση είτε των ζώων (παλιότερα) ή του νερού σήμερα πραγματοποιείται ο διαχωρισμός της χυμώδους φάσης (ελαιόλαδο –νερό) από τη στερεά φάση (ελαιοπυρήνα) της ελαιοζύμης.¹⁴

Στη συνέχεια παρουσιάζεται διαγραμματικά και περιγραφικά η γραμμή παραγωγής επεξεργασίας ελαιοκάρπου στο ελαιουργείο. Η διαδικασία αυτή στα πλαίσια ενός ελαιουργείου κλασσικού τύπου περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις:

Παραλαβή Ελαιοκάρπου:

Ο ελαιοκάρπος μεταφέρεται στο ελαιουργείο, ζυγίζεται και παίρνει σειρά για επεξεργασία. Η παραλαβή του ελαιοκάρπου γίνεται συνήθως εκτός του χώρου του ελαιουργείου. Σύμφωνα με τις οδηγίες του υπουργείου Γεωργίας δε ακόμα και η παραλαβή του ελαιοκάρπου ενδέχεται να επηρεάζει την ποιότητα του ελαιολάδου¹⁵. Τονίζεται δε ότι τα οχήματα μεταφοράς ελαιοκάρπου δεν θα πρέπει να προσεγγίζουν τον χώρο παραγωγής του ελαιολάδου, διότι τα καυσαερίά τους περιέχουν επικίνδυνες ουσίες (πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες, όπως βενζοπυρένια κ.α.) που δεσμεύονται από το ελαιολάδο και το μολύνουν. Επίσης τα ελαιουργεία θα πρέπει να προβλέπουν χώρους για την αποθήκευση (σε καθαρό, ψυχρό, ξηρό και αεριζόμενο χώρο χωρίς να έρχεται σε επαφή με οξειδωμένα μεταλλικά σκεύη ή τμήματα μηχανημάτων και με γράσα ή ορυκτά λάδια μηχανής) του ελαιοκάρπου σε περίπτωση που αυτός δεν οδηγείται για ελαιοποίηση αμέσως.

Τροφοδοσία-Αποφύλλωση

Στη πρώτη φάση της επεξεργασίας ο ελαιοκάρπος τοποθετείται στη λεκάνη τροφοδοσίας του ελαιουργείου από όπου οδηγείται στο αποφυλλωτήριο με τη βοήθεια μεταφορικής ταινίας ή αναβατόριου με ατέρμονα κοχλία. Από τα δύο συστήματα μεταφοράς του ελαιοκάρπου μειονεκτεί ο ατέρμονος κοχλίας διότι συνθλίβει το καρπό και δημιουργεί προϋποθέσεις απώλειας ελαιολάδου στο πλυντήριο.

Η απομάκρυνση των φύλλων της ελιάς είναι ενδεδειγμένη γιατί η παραμονή τους και η σύνθλιψη τους μαζί με το ελαιοκάρπο έχει σαν αποτέλεσμα να αποκτά το ελαιολάδο πικρή

¹⁴ Κυριτσάκης, Απ. (2000), Όλα τα μυστικά για το ελαιολάδο, Αθήνα, Εκδόσεις Αγρότυπος

¹⁵ Υπουργείο Γεωργίας (2003): Εγκύκλιος 207169

γεύση και να εμπλουτίζεται με μεγάλη ποσότητα χλωροφύλλης η οποία κατά τη διάρκεια της διατήρησής του, παρουσία φωτός, επιδρά αρνητικά στη προστασία της ποιότητάς του.

Πλύσιμο

Το πλύσιμο του ελαιολάδου αποτελεί από τις σπουδαιότερες προπαρασκευαστικές φάσεις κατά τη διαδικασία εξαγωγής του ελαιολάδου καθώς η ποιότητα του ελαιολάδου που παραλαμβάνεται καθορίζεται σε ένα μεγάλο βαθμό από την συγκεκριμένη διαδικασία. Με το πλύσιμο απομακρύνονται οι ξένες ύλες που μεταφέρει ο ελαιοκάρπος (σκόνη, χρώμα κ.α.) που ανάλογα με την ποιότητά τους μπορεί να δώσουν στο ελαιολάδο δυσσομία και υψηλή οξύτητα.

Το νερό πρέπει να είναι πόσιμο και όχι ανακυκλωμένο.¹⁶

Το πλύσιμο του ελαιοκάρπου γίνεται στο πλυντήριο το οποίο αποτελεί ένα βασικό επιμέρους μηχάνημα του ελαιουργείου.

Θραύση-άλεση ελαιοκάρπου

Με την άλεση ή θραύση του ελαιοκάρπου επιδιώκεται η μετατροπή του 'δεσμευμένου' λαδιού σε 'ελεύθερο'. Αν η άλεση ολοκληρωθεί του καρπού γίνει κατά τον ενδεδειγμένο τρόπο, τότε επιτυγχάνεται ο διαχωρισμός της μεγαλύτερης ποσότητας ελαιολάδου εκλεκτής ποιότητας.

Συγκεκριμένα, μετά το πλύσιμο ο ελαιοκάρπος μεταφέρεται στη λεκάνη υποδοχής πλυμένου ελαιοκάρπου και από εκεί με τη βοήθεια μεταφορικού κοχλία σε ελαιόμυλο (κύριο χαρακτηριστικό του κλασσικού τύπου ελαιουργείου). Ο ελαιόμυλος αποτελείται από μία, δύο ή τρεις μεγάλες πέτρες κυλινδρικού ή κωνικού σχήματος οι οποίες είναι από γρανίτη και περιστρέφονται γύρω από ένα ξύλινο ή μεταλλικό άξονα πάνω σε μια όμοια σύστασης σταθερή βάση. Το όλο σύστημα διαθέτει συνήθως ένα μεταλλικής κατασκευής περίβλημα για τη συγκράτηση του ελαιοκάρπου και της ελαιοζύμης ενώ με ειδικό μεταλλικό ή ξύλινο εξάρτημα κατευθύνεται ο ελαιοκάρπος κάτω από τις περιστρεφόμενες πέτρες.

Η περιστροφή των ελαιόλιθων γίνεται σε πολύ αργό ρυθμό και επιτυγχάνεται ταυτόχρονα σπάσιμο του ελαιοκάρπου και μερική μάλαξη της ελαιοζύμης.

¹⁶ όπ. βλ. υποσημείωση 1

Μάλαξη

Η μάλαξη της ελαιοζύμης αποτελεί το πιο βασικό στάδιο της επεξεργασίας του ελαιοκάρπου γιατί συντελεί στη συνένωση των μικρών ελαιο-σταγονιδίων σε μεγαλύτερες σταγόνες λαδιού. Η συνένωση αυτή είναι απαραίτητη προϋπόθεση για το διαχωρισμό του λαδιού από τα φυτικά υγρά. Η διεργασία της μάλαξης γίνεται σε ειδικούς μαλακτήρες, οι οποίοι αποτελούνται από ανοξειδωτους περιστρεφόμενους έλικες. Το υλικό κατασκευής των μαλακτήρων ενδείκνυται να είναι ανοξειδωτο γιατί έτσι αποφεύγεται αλλοίωση του λαδιού, καθώς οποιοδήποτε άλλο μέταλλο επιφέρει κατάλυση των οξειδωτικών αντιδράσεων. Οι έλικες αυτοί περιστρέφονται μέσα σε ανοξειδωτες παράλληλες με το έδαφος λεκάνες. Οι λεκάνες αυτές είναι διαφορετικού σχήματος και χωρητικότητας από ελαιουργείο σε ελαιουργείο. Κατά κανόνα οι λεκάνες αυτές έχουν διπλά τοιχώματα για την διέλευση ζεστού νερού, περίπου 25° C, το οποίο ανεβάζει την θερμοκρασία της ελαιομάζας. Η υψηλή θερμοκρασία μειώνει το ιξώδες και τα ελαιοσταγονίδια κινούνται και ενώνονται γρηγορότερα, άρα η επίτευξη της συγκεκριμένης θερμοκρασίας διευκολύνει τη συνένωση των μικροσταγονιδίων του ελαιολάδου που στη συνέχεια συσσωρεύονται στην επιφάνεια της ελαιομάζας και επιτυγχάνεται ευκολότερα ο διαχωρισμός του ελαιολάδου από την ελαιομάζα. Η συγκεκριμένη θερμοκρασία είναι όμως οριακή. Σε θερμοκρασίες μεγαλύτερες των 25° C καταστρέφονται τα πτητικά συστατικά του ελαιολάδου στα οποία οφείλεται και το άρωμα του. Ακόμα πολλές φορές με την υψηλή θερμοκρασία, μεταβάλλεται το χρώμα του ελαιολάδου και παρατηρείται αύξηση της οξύτητας του. Συνεπώς για την αποφυγή των παραπάνω δυσμενών επιπτώσεων για την ποιότητα του ελαιολάδου είναι απαραίτητος ο έλεγχος της θερμοκρασίας του μαλακτήρα.¹⁷

Επίσης, τονίζεται ότι η μάλαξη θα πρέπει να διαρκεί περίπου 20-30' λεπτά καθώς παράταση του χρόνου μάλαξης συντελεί στη δημιουργία γαλακτωμάτων τα οποία δυσκολεύουν το διαχωρισμό του λαδιού.

Γενικά κατά την διάρκεια της μάλαξης αλλά και των άλλων φάσεων επεξεργασίας του ελαιοκάρπου στο ελαιουργείο θα πρέπει να αποφεύγεται όσο το δυνατόν περισσότερο η επαφή της ελαιοζύμης με τον ατμοσφαιρικό αέρα καθώς παρατηρούνται απώλειες στα αρωματικά συστατικά του ελαιολάδου.

¹⁷ Γκούνη, Κ. & Τασοπούλου, Ευσ. (2003), Εργασία στο μάθημα ΑΠ Βιομηχανίας

Πίεση για την παραλαβή του ελαιολάδου από την ελαιοζύμη

Η εφαρμογή της πίεσης για την εξαγωγή του ελαιολάδου χρονολογείται από τότε που άρχισε η καλλιέργεια της ελιάς. Στα πολύ παλιά ελαιουργεία τόσο το σπάσιμο του ελαιοκάρπου όσο και η πίεση που χρειαζόταν για την εξαγωγή του λαδιού εφαρμοζόταν από τον ίδιο τον άνθρωπο ή τα ζώα σε κατάλληλα κατασκευασμένους μηχανισμούς. Η εφεύρεση της υδραυλικής πίεσης αποτέλεσε σημαντική επανάσταση στη λειτουργία των παλαιών ελαιουργείων και χρησιμοποιείται σήμερα σημαντικά στα βελτιωμένα κλασσικού τύπου ελαιουργεία.

Στην εξαγωγή του ελαιολάδου με πίεση η ελαιοζύμη μετά από τη μάλαξη που δέχεται τοποθετείται σε λεπτά στρώματα, τα ελαιοδιαφράγματα. Η τοποθέτηση της ελαιοζύμης στα ελαιοδιαφράγματα πραγματοποιείται ομοιόμορφα με ειδικό δοσοδότη ο οποίος αποτελεί βασικό μηχανήμα ενός ελαιουργείου βελτιωμένου κλασσικού τύπου.

Τα ελαιοδιαφράγματα τοποθετούνται στη συνέχεια σε ειδική κινητή λεκάνη φόρτωσης η οποία φέρει στο μέσο της διάτρητο κύλινδρο πάχους ίσου περίπου με το άνοιγμα των ελαιοδιαφραγμάτων. Ο κύλινδρος αυτός αποτελεί οδηγό για την ομοιόμορφη τοποθέτηση των ελαιοδιαφραγμάτων και τη στήριξη τους, ώστε να μην εκτρέπεται η στήλη κατά την εφαρμογή της πίεσης.

Μετά από 3-4 γεμάτα, με ελαιοζύμη, διαφράγματα τοποθετείται συνήθως ένα κενό και ένας μεταλλικός δίσκος των ίδιων διαστάσεων με αυτά. Ο ρόλος των μεταλλικών δίσκων είναι σημαντικός καθώς η παρεμβολή τους εξασφαλίζει ομοιομορφία στη κατανομή της πίεσης στα λεπτά στρώματα ελαιοζύμης και αποφυγή της εκτροπής τους ελαιολάδου από όλο το ύψος της στήλης.

Η κινητή λεκάνη με το φορτίο που δημιουργείται από την τοποθέτηση των ελαιοδιαφραγμάτων της ελαιοζύμης και των μεταλλικών δίσκων μεταφέρεται και τοποθετείται στη κατάλληλη υποδοχή του πιεστηρίου.

Τελικός Διαχωρισμός

Για την τελική εξαγωγή του ελαιολάδου από την ελαιοζύμη είναι αναγκαίο για το τελικό καθαρισμό του να περάσει από τον ελαιοδιαχωριστήρα του ελαιουργικού συστήματος.

Ο ελαιοδιαχωριστήρας αποτελείται από το σταθερό κορμό και το κινητό τύμπανο το οποίο περιστρέφεται με μεγάλο αριθμό στροφών. Σ' αυτό είναι κατάλληλα προσαρμοσμένος μεγάλος αριθμός κωνικών δίσκων (πιάτα). Η υγρή φάση κατανέμεται σε λεπτά στρώματα

πάνω στην περιμετρική επιφάνεια κάθε δίσκου και έτσι γίνεται πιο αποτελεσματικά η επίδραση της φυγοκεντρικής δύναμης με την οποία διαχωρίζεται τελικά το ελαιόλαδο από τα απόνερα και τις ξένες ύλες.

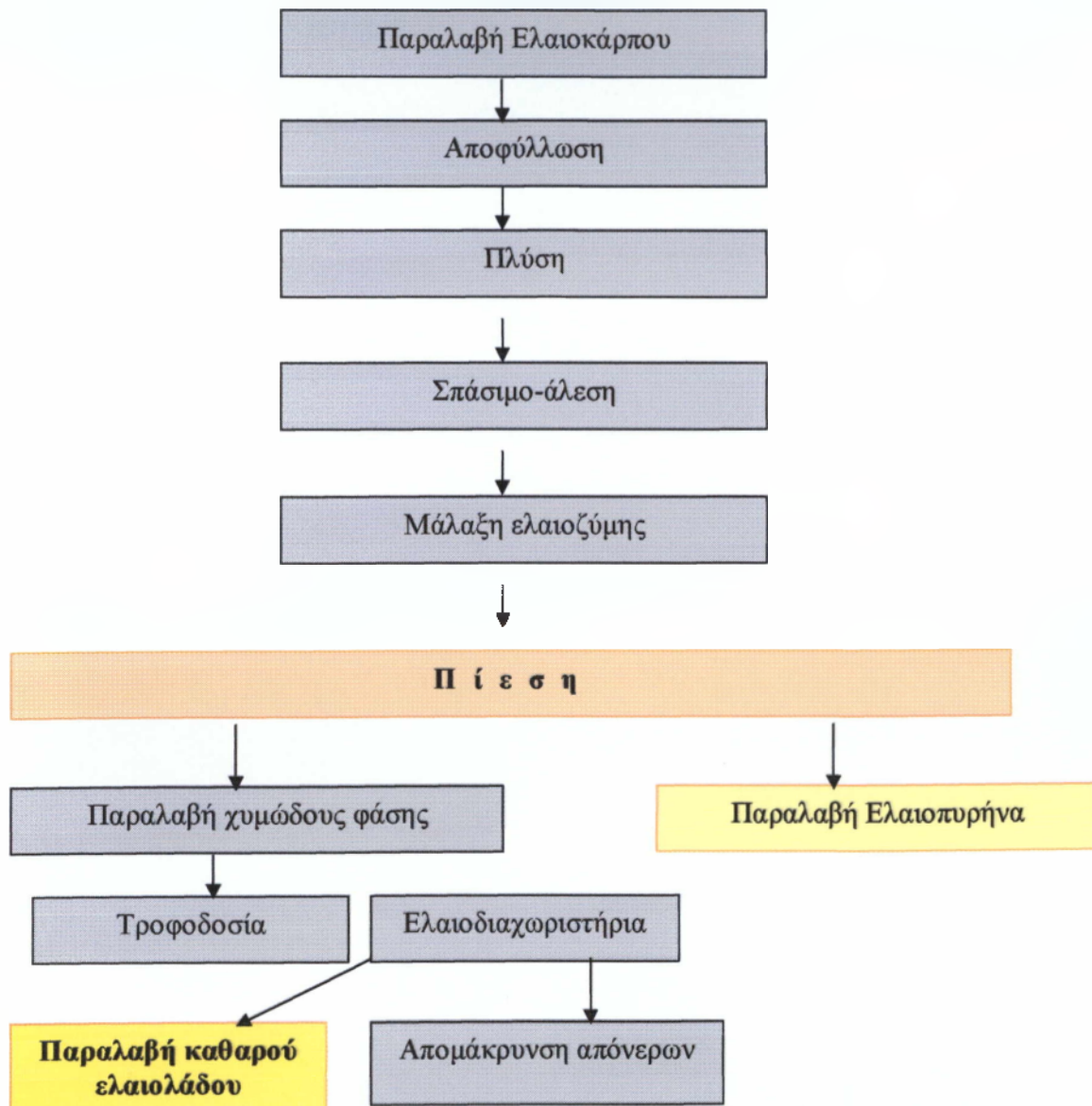
Οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν το τελικό διαχωρισμό-καθαρισμό του ελαιολάδου είναι : α) το ειδικό βάρος: όσο μεγαλύτερο είναι το η διαφορά του ειδικού βάρους των συστατικών της υγρής φάσης τόσο ευκολότερος είναι ο διαχωρισμός τους, β) το σχήμα και οι διαστάσεις των σταγονιδίων : όσο πιο μεγάλα είναι τα σταγονίδια του μείγματος τόσο πιο γρήγορα γίνεται ο διαχωρισμός. Τα λεία και στρογγυλά σταγονίδια διαχωρίζονται ευκολότερα από τα «ανώμαλα» και επιμήκη, γ) το ιξώδες : όσο περισσότερο ρευστή είναι η υγρή φάση τόσο γρηγορότερα διαχωρίζεται ; δ) η θερμοκρασία: η υψηλή θερμοκρασία διευκολύνει τον διαχωρισμό.

Αποτέλεσμα του τελικού διαχωρισμού είναι η παραλαβή του ελαιολάδου προς αποθήκευση.

ΦΩΤΟ 1 : ΕΛΑΙΟΔΙΑΧΩΡΙΣΤΗΡΑΣ BARRACANE ΤΥΠΟΣ BARI 3000 ΜΕ ΩΡΙΑΙΑ ΑΠΟΔΟΣΗ 2,500 kg

Σχήμα 1: Σχηματική Απόδοση των Σταδίων Επεξεργασίας του Ελαιοκάρπου σε ένα ελαιουργείο κλασσικού τύπου

3.2.2. Φυγοκεντρικός τύπος (φυγοκεντρικά ελαιουργεία)

Η φυγοκέντριση σαν μέθοδος διαχωρισμού των υγρών, απασχόλησε τους ερευνητές από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Πρώτος ο Boulier το 1903 πέτυχε να διαχωρίσει με φυγοκέντριση, σε πειραματική βάση το ελαιόλαδο από την ελαιοζύμη. Ακολούθησαν αρκετά πειράματα σε πολλά ερευνητικά ιδρύματα και Ινστιτούτα του Εξωτερικού πάνω στο τομέα αυτό και μόλις το 1955 κατασκευάστηκε ένα πλήρες σύστημα σε βιομηχανική βάση, για το διαχωρισμό με φυγοκέντριση του ελαιολάδου.

Η λειτουργία των ελαιουργείων φυγοκεντρικού τύπου βασίζεται στη διαφορά του ειδικού βάρους των συστηματικών της ελαιοζύμης (ελαιόλαδο, νερό, ελαιοπυρήνας). Κατά το πέρασμα της ελαιοζύμης από το φυγοκεντρική, οριζόντιας ή κάθετης διάταξης, τα συστατικά αυτά διαχωρίζονται μεταξύ τους και τελικά παραλαμβάνεται το καθένα από αυτά ξεχωριστά.

B2 Μεικτός Τύπος

Μια σημαντική βελτίωση στα φυγοκεντρικά ελαιοτριβεία είναι η προσθήκη της λεγόμενης μονάδας SINOLEA, η οποία διαχωρίζει το ελαιόλαδο κατά ένα πιο φυσικό τρόπο (εκλεκτική διήθηση ή συνάφεια) χωρίς να γίνεται προηγουμένως μάλαξη και αραιώση της ελαιοζύμης με νερό. Το ελαιόλαδο που παραλαμβάνεται με αυτό τον τρόπο είναι καλύτερης ποιότητας καθώς περιέχει περισσότερα αρωματικά χαρακτηριστικά και έχει υποστεί λιγότερες αλλοιώσεις. Έτσι έχει αναπτυχθεί ένας νέος τύπος ελαιοτριβείου, ο λεγόμενος «μεικτός τύπος» στον οποίο η ελαιοζύμη διοχετεύεται πρώτα στη μονάδα Sinolea όπου παραλαμβάνεται το περισσότερο λάδι (70-80%) και μετά υποβάλλεται σε μάλαξη και αραιώση με νερό, διοχετεύεται στο οριζόντιο φυγοκεντρική για να παραληφθεί το υπόλοιπο λάδι.

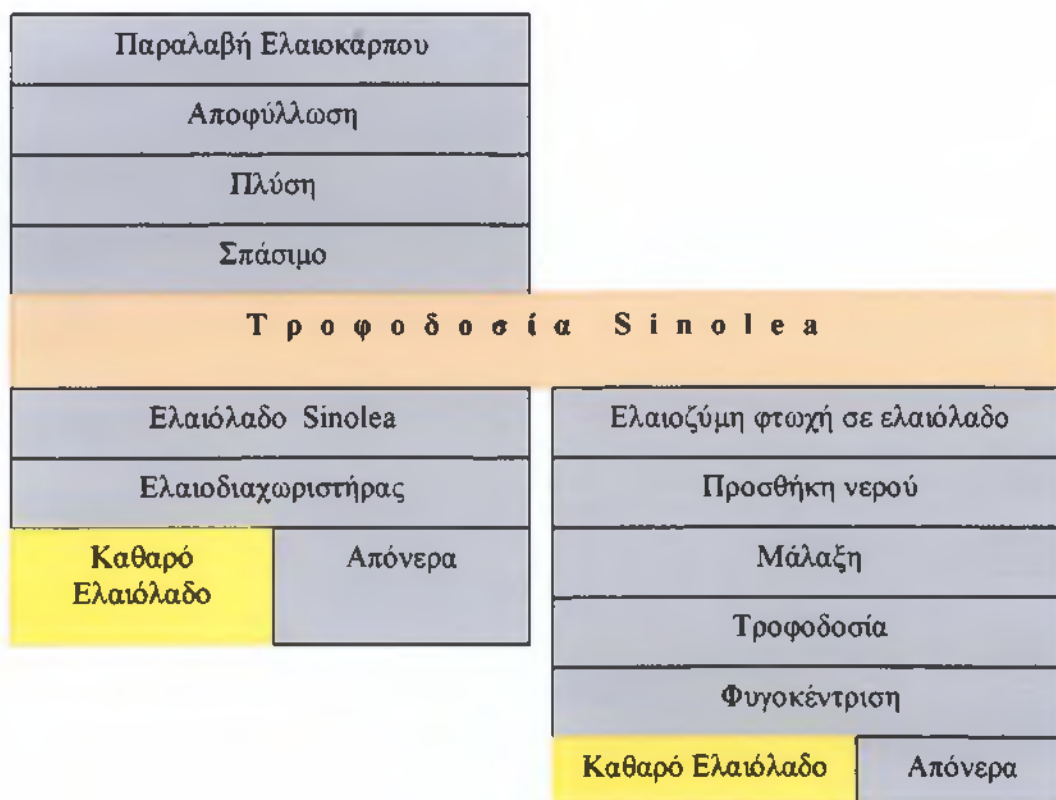
Σχετικά με τους φυγοκεντρικές αναφέρουμε ότι τελευταία αναπτύχθηκε ένας νέος τύπος που είναι γνωστός σαν **φυγοκεντρικής δύο φάσεων** ή **οικολογικός (dual phase decanter)**, σε αντίθεση με τον κλασσικό τύπο **φυγοκεντρική που ονομάζεται τριών φάσεων**. Ο

νέος τύπος δεν χρειάζεται αραίωση της ελαιοζύμης με νερό και τη διαχωρίζει σε δύο μέρη (φάσεις –εξ ου και η ονομασία δύο φάσεων), στο ελαιόλαδο και τον ελαιοπυρήνα.

Ο νέος τύπος πλεονεκτεί μόνο στη περίπτωση εκείνη που τα ελαιουργικά μηχανήματα και οι εγκαταστάσεις πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις π.χ οι μεταλλικές επιφάνειες είναι ανοξειδωτο μέταλλο καλής ποιότητας και λειτουργούν σε θερμοκρασία 25° C. Στην αγορά δυστυχώς όμως υπάρχουν μηχανήματα που δημιουργήθηκαν για άλλες χρήσεις και στη πορεία τροποποιήθηκαν και προσαρμόστηκαν στις απαιτήσεις της ελαιουργίας.

Στη συνέχεια περιγράφουμε διαγραμματικά και περιγραφικά τη γραμμή παραγωγής και επεξεργασίας του ελαιολάδου σ' αυτό το τύπο του ελαιουργικού συστήματος.

Σχήμα 2: Σχηματική Απόδοση των Σταδίων Επεξεργασίας του Ελαιοκάρπου σε ένα ελαιουργείο φυγοκεντρικού /μεικτού τύπου

Μέχρι το στάδιο του πλυσίματος, οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την εξαγωγή του ελαιολάδου δεν διαφοροποιούνται σ' αυτό το τύπο ελαιουργικού συστήματος σε σχέση με τα παραδοσιακά ελαιουργεία (βλ. σχήμα 2). Ισχύει λοιπόν η περιγραφή που έγινε παραπάνω.

Η θραύση όμως καθώς και η διαδικασία της παραλαβής του ελαιολάδου από την ελαιοζύμη πραγματοποιείται με διαφορετικό τρόπο ο οποίος και περιγράφεται στη συνέχεια.

Θραύση ελαιοκάρπου

Η θραύση του ελαιοκάρπου μετά την πλύση στα νέου τύπου ελαιουργικά συγκροτήματα πραγματοποιείται κυρίως με μεταλλικούς σπαστήρες οι οποίοι είναι είτε σφυρόμυλοι ή σπαστήρες με αντίθετα περιστρεφόμενους δίσκους. Οι σπαστήρες αυτοί είναι μικρών διαστάσεων και λειτουργούν με μεγάλο αριθμό στροφών, προκαλούν δε θραύση του ελαιοκάρπου κατά την πτώση τους από τη χοάνη τροφοδοσίας.

Οι μεταλλικοί σπαστήρες καθημερινά εκτοπίζουν τους ελαιόμυλους εξαιτίας :

- ⇒ Του μεγάλου όγκου των δευτέρων
- ⇒ Της μικρής απόδοσης τους σε σχέση με τους πρώτους
- ⇒ Του μεγάλου κόστους προμήθειας τους.

Ένα σημαντικό μειονέκτημα των μεταλλικών σπαστήρων είναι ότι εμπλουτίζουν το ελαιόλαδο με ίχνη μετάλλου που προέρχονται από την απόσπαση μικρών τεμαχίων σιδήρου από την επιφάνεια τους.

Φυγοκέντριση

Η φυγοκέντριση αποτελεί μια νέα μέθοδο που βασίζεται στη διαφορά του ειδικού βάρους που παρουσιάζουν τα συστατικά της ελαιοζύμης. Με τη φυγοκέντριση επιτυγχάνεται διαχωρισμός ταυτόχρονα των τριών συστατικών μερών της ελαιοζύμης, δηλαδή του ελαιοπυρήνα, των λιοζυμών και του ελαιόλαδου¹⁸.

Στα ελαιουργεία φυγοκεντρικού τύπου (3Φ) η ελαιοζύμη μετά τη μάλαξη, σε μαλακτήρα οριζόντιας ή κάθετης διάταξης, αραιώνεται με αρκετό νερό και στη συνέχεια με τη βοήθεια

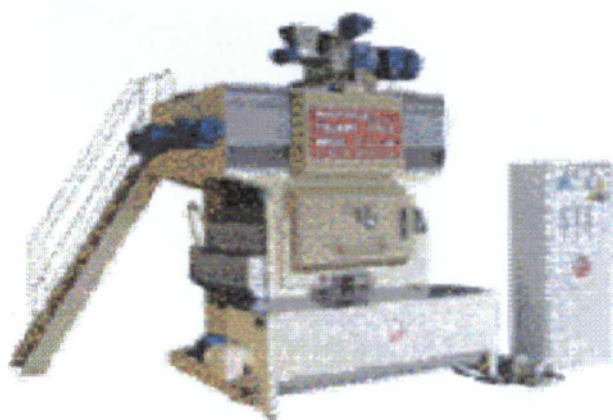
¹⁸ οπ. βλ. υποσημείωση 1 σελ. 1

της φυγοκέντρισης δια μέσου φυγοκεντριτή (Decanter) όπου γίνεται ο διαχωρισμός της σε τρεις φάσεις.

Κατά την θραύση του ελαιοκάρπου τεμαχίζονται τα φυτικά κύτταρα και ελευθερώνονται οι σταγόνες του λαδιού οι οποίες στη φάση της μάλαξης συνενώνονται σε μεγαλύτερες. Στη φάση αυτή το ελαιόλαδο βρίσκεται είτε εντελώς ελεύθερο, είτε κλεισμένο σε μορφή μικρών σταγονιδίων στο εσωτερικό μικροπηγμάτων, είτε τέλος σαν γαλάκτωμα ανάμεσα στα φυτικά υγρά. Όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό ελευθέρου λαδιού και όσο λιγότερα μικροπήγματα περιέχει η ελαιοζύμη, τόσο ευκολότερα γίνεται η εξαγωγή του λαδιού με τη φυγοκέντρωση.

Για το διαχωρισμό του ελαιολάδου το οποίο βρίσκεται σε ελεύθερη μορφή στην ελαιοζύμη αρκεί μόνο η φυγόκεντρος δύναμη. Αντίθετα ο διαχωρισμός του ελαιολάδου το οποίο όμως είναι «δεσμευμένο» στα μικροπήγματα επιτυγχάνεται μόνο με την προσθήκη μεγάλης ποσότητας νερού το οποίο τροποποιεί τα κολλοειδή συστατικά και διευκολύνει το διαχωρισμό του. Γι' αυτό άλλωστε γίνεται αραίωση της ελαιοζύμης με μεγάλη ποσότητα νερού πριν αυτή περάσει από το φυγοκεντριτή.

Συνάφεια

Για την παραλαβή του ελαιολάδου από την ελαιοζύμη χρησιμοποιείται και η συνάφεια η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του «τρίτου» τύπου ελαιουργικού συγκροτήματος, του μεικτού.

Το μηχάνημα του ελαιουργείου στο οποίο εφαρμόζεται η συνάφεια για την παραλαβή του ελαιολάδου είναι γνωστό με το όνομα «Sinolea».

Βασικά εξαρτήματα του συγκεκριμένου μηχανήματος αποτελούν 6000 περίπου μεταλλικά ελάσματα από ειδικό κράμα μετάλλου που παρουσιάζει μεγάλη εκλεκτική συνάφεια με το ελαιόλαδο.

Εξαιτίας της μεγάλης συνάφειας ελαιολάδου-μετάλλου κατά την επαφή της ελαιοζύμης με τα ελάσματα συγκρατείται ποσότητα ελαιολάδου το οποίο και συγκεντρώνεται σε ειδική λεκάνη. Τα φυτικά υγρά και μέρος του λαδιού που δεν συγκρατήθηκε από τα ελάσματα παραμένουν στην ελαιοζύμη. Με τον τρόπο αυτό παραλαμβάνεται το μεγαλύτερο μέρος του ελαιολάδου της ελαιοζύμης ενώ το υπόλοιπο που παραμένει εξάγεται με τη βοήθεια ενός φυγοκεντρική (σχήμα 2).

3.3. Σύγκριση τύπων ελαιουργικών συγκροτημάτων

Συγκρίνοντας τους τύπους των ελαιουργικών συγκροτημάτων θα υποστηρίξαμε ότι όλοι παρουσιάζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ο φυγοκεντρικός τύπος όμως δύο φάσεων πλεονεκτεί καθώς:

- το ελαιόλαδο παράγεται χωρίς να πραγματοποιείται αραίωση της ελαιοζύμης με νερό με άμεση συνέπεια λιγότερα υγρά απόβλητα άρα όχι βλαβερές συνέπειες στο περιβάλλον της περιοχής,
- το ελαιόλαδο που παράγεται είναι καλύτερης ποιότητας διότι δεν έχουμε απώλειες των υδατοδιαλυτών ουσιών που εμπεριέχονται στην ελαιοζύμη.

Στα φυγοκεντρικά δύο φάσεων που χρησιμοποιούν μηχάνημα τύπου SINOLEA δεν επιφέρουν απώλειες υδατοδιαλυτών και οργανοληπτικών στοιχείων (άρωμα, γεύση, υφή) γεγονός που το αναδεικνύει ως την πιο σύγχρονη μέθοδο παραλαβής ελαιολάδου.

Βέβαια και ο συγκεκριμένος τύπος παρουσιάζει μειονεκτήματα. Το πιο σημαντικό από αυτά έγκειται στο γεγονός ότι ο ελαιοπυρήνας που παράγεται με τη συγκεκριμένη διεργασία έχει μεγάλο ποσοστό υγρασίας. Το συγκεκριμένο ποσοστό υγρασίας είναι αρκετά μεγάλο ώστε να δυσκολεύει την περαιτέρω επεξεργασία του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

4.1. Εισαγωγή

Στο προηγούμενο κεφάλαιο περιγράφηκε αναλυτικά η διαδικασία εξαγωγής και παραλαβής του ελαιολάδου. Στο παρόν κεφάλαιο επιδιώκεται η παρουσίαση της διαδικασίας τυποποίησης και συσκευασίας του ελαιολάδου. Κρίσιμος παράγοντας για τη ποιότητα του ελαιολάδου αποτελεί και η επιλογή του καταλλήλου αποθηκευτικού μέσου καθώς το ελαιόλαδο υπόκειται σε αλλοιώσεις και θόλωμα.

Πριν δούμε αναλυτικά τα μέσα αποθήκευσης και την διαδικασία τυποποίησης του ελαιολάδου θα πρέπει να έχουμε υπόψιν μας ότι το ελαιόλαδο που παράγεται στο ελαιουργείο περιέχει διάφορες ουσίες όπως ξένες ύλες και υγρασία (μούργες) που κατακάθονται με τον καιρό στα δοχεία αποθήκευσης. Η μούργα δίνει στο ελαιόλαδο άσχημη μυρωδιά και υποβαθμίζει την ποιότητά του καθώς περιέχουν μεγάλες ποσότητες ζυμώσιμων ζαχάρων και πρωτεϊνών.. Για το λόγο αυτό πρέπει να απομακρύνεται με μετάγγιση και φιλτράρισμα. Κατά τη μετάγγιση το ελαιόλαδο πρέπει να προφυλάσσεται από το φως και τον αέρα και να αποφεύγεται η χρησιμοποίηση αντλιών που ενσωματώνουν αέρα στη μάζα του ελαιολάδου και σχηματίζουν γαλακτώματα. Είναι προτιμότερο η μούργα να αφαιρείται με μία στρόφιγγα από τον πυθμένα του δοχείου ή της δεξαμενής και η εκροή του ελαιολάδου να γίνεται στον πυθμένα της καθαρής δεξαμενής και όχι από πάνω¹⁹.

Πριν όμως τη τελική αποθήκευση του τυποποιημένου ελαιολάδου πραγματοποιείται φιλτράρισμα μέσα από ειδικά φίλτρα όπου συγκρατούνται ανεπιθύμητα σωματίδια (μούργα).

¹⁹ ¹⁹ N.A.M., Σ.Α.Π., Εισηγήσεις Ομάδων Εργασίας, Ποιότητα ελαιολάδου-επιτραπέζιων ελιών, Καλαμάτα, 2001.
Δ/ση Γεωργίας Μεσσηνίας, Τμήμα Τυποποίησης & Προώθησης εξαγωγών, Καλαμάτα, 2002.
¹ Γιαννακόπουλος Ιωάννης, Μεταποίηση & Τυποποίηση των ελκών προϊόντων του Ν. Μεσσηνίας, 1997.

Φωτο 4.1: Δεξαμενή φιλτραρίσματος ελαιολάδου πριν την τυποποίηση

Επίσης θα πρέπει να δούμε συνοπτικά τις βασικές αλλοιώσεις του ελαιολάδου.

4.2. Αλλοιώσεις Ελαιολάδου: Οξείδωση - Απώλεια Αρωματικών Συστατικών

Το ελαιόλαδο, όπως όλα τα λάδια και γενικά όλες οι λιπαρές ύλες αλλοιώνεται προσδευτικά με το χρόνο αποθήκευσης σε άμεση συνάρτηση με το μέσο αποθήκευσης. Η κύρια αλλοίωση του ελαιολάδου κατά την αποθήκευση, είναι η οξείδωση (τάγγιση) και προκαλείται από:

- το οξυγόνο
- τα μέταλλα (κυρίως σίδηρο και χαλκό)
- τη θερμοκρασία και
- το φως²⁰

Στο φως, οι χλωροφύλλες και φαιοφυτίνες, που δίνουν το πράσινο και φαιό χρώμα του ελαιολάδου, ευνοούν την οξείδωση ενώ στο σκοτάδι προστατεύουν το

²⁰ Κυριτσάκης, Α, Σελ. 36

λάδι απ' αυτή την αλλοίωση. Εξάλλου, η **καροτίνη** που δίνει το κίτρινο χρώμα στο ελαιόλαδο εμποδίζει την φωτοοξειδωση, δηλαδή την οξειδωση στο φως.

Επομένως η απουσία οξυγόνου και αποθήκευση του ελαιολάδου σε σκοτεινούς χώρους, εξασφαλίζει την καλύτερη διατήρηση όταν μάλιστα και η θερμοκρασία αποθήκευσης είναι γύρω στους 10 βαθμούς Κελσίου.

Αν τηρηθούν πιστά οι παραπάνω οδηγίες, το ελαιόλαδο μπορεί να διατηρηθεί καλά για δύο περίπου χρόνια. Είναι όμως προτιμότερο να το καταναλώνουμε τον πρώτο χρόνο μετά την παραλαβή του από τον καρπό γιατί, ακόμα κι αν δεν ταγγίσει, με την πάροδο του χρόνου χάνει μέρος του εκλεκτού του αρώματος, της χαρακτηριστικής του γεύσης και των άλλων εξαιρετών χαρακτηριστικών του. Έτσι, όσο πιο **σύντομα καταναλωθεί το ελαιόλαδο, μετά την παραλαβή του, τόσο πιο αρωματικό και πιο ωφέλιμο για τον οργανισμό μας είναι.**

Το θόλωμα δεν είναι, σε καμιά περίπτωση, αλλοίωση και εξαφανίζεται σε θερμοκρασία δωματίου ή με το ζέσταμα. Είναι μια χημική διεργασία όταν το ελαιόλαδο φυλάσσεται σε χαμηλές θερμοκρασίες θολώνει, λόγω της παρουσίας των κορεσμένων λιπαρών οξέων τα οποία έχουν σχετικά υψηλό σημείο πήξεως και στερεοποιούνται. Σε ορισμένες βέβαια περιπτώσεις το θόλωμα που παρατηρούμε καμιά φορά στο ελαιόλαδο σε θερμοκρασία δωματίου, μπορεί να οφείλεται στο ότι περιέχει νερό, υδατοδιαλυτές ουσίες και οργανικό ιστό από τον καρπό, συστατικά τα οποία δεν απομακρύνθηκαν στο ελαιουργείο. Τα συστατικά αυτά κατακαθίζουν με τον χρόνο και το ελαιόλαδο καθαρίζει, φαινόμενο που όπως είναι φυσικό σπάνια εμφανίζεται σε φιλτραρισμένο ελαιόλαδο του εμπορίου, αφού σ' αυτό έχουν απομακρυνθεί με το φιλτράρισμα τα παραπάνω συστατικά. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι όταν το ελαιόλαδο είναι κάπως θολό κατά το στάδιο της παραλαβής του στο ελαιουργείο, αυτό είναι καλό σημάδι γιατί σημαίνει ότι δεν χρησιμοποιήθηκε πολύ ζεστό νερό κατά την επεξεργασία.

4.3. Δεξαμενές και άλλα μέσα αποθήκευσης του ελαιολάδου

ΣΤΟ παρελθόν χρησιμοποιούνταν **πήλινα πιθάρια** για την αποθήκευση του ελαιολάδου και τα μέσα αυτά εξασφάλιζαν μία ιδανική αποθήκευση. Τέτοια πιθάρια βλέπουμε σήμερα σε

διάφορες περιοχές της χώρας μας, σε μουσεία, σε πλατείες πόλεων, σε αυλές σπιτιών και σε άλλα μέρη²¹. Αλλά μέσα για την αποθήκευση του ελαιολάδου είναι τα **πλαστικά δοχεία** μεγάλης χωρητικότητας που χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση και είναι συνήθως κατασκευασμένα από προπυλένιο. Σε οικιακή βάση έχουν χρησιμοποιηθεί επίσης και μεγάλα **γυάλινα δοχεία** (νταμετζάνες) για την αποθήκευση του ελαιολάδου καθώς και τα μεγάλα σιδερένια

βαρέλια τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί κατά κόρον τόσο για οικιακή όσο και για βιομηχανική χρήση αποθήκευσης του ελαιολάδου.

Βέβαια το πιο συχνό σήμερα μέσο αποθήκευσης ελαιολάδου είναι τα σιδερένια βαρέλια ενώ σπάνια χρησιμοποιούνται πλέον τα πιθάρια που αποτελούσαν το κύριο μέσο αποθήκευσης παλαιότερα. Η χρησιμοποίηση όμως των σιδερένιων βαρελιών αποτελεί το χειρότερο τρόπο αποθήκευσης του λαδιού και επιβάλλεται να εγκαταλειφθεί άμεσα διότι:

- εξαιτίας της καταλυτικής δράσης του σιδήρου των αποθηκευτικών αυτών μέσων υποβοηθείται η γρήγορη οξείδωση του ελαιολάδου
- το ελαιόλαδο αποκτά μεταλλική γεύση εξαιτίας του μετασχηματισμού μεταλλικού σαπουνιού.

Μια λύση για την αποφυγή της επαφής του λαδιού με τα σιδερένια τοιχώματα και την εν μέρει αντιμετώπιση των παραπάνω δυσμενών παραγόντων είναι η επικάλυψη των εσωτερικών τοιχωμάτων με φύλλο πλαστικού.

²¹ Κυριτσάκης, Α. (2000), σελ. 35

Το καλύτερο μέσο όμως για την αποθήκευση μεγάλων ποσοτήτων ελαιολάδων αποτελούν οι ανοξειδωτες ελαιοδεξαμενές. Οι δεξαμενές αυτές πρέπει να είναι κατασκευασμένα από αδρανές υλικό απρόσβλητο από το ελαιόλαδο και να το προφυλάσσουν από το φως και τον αέρα (κλειστά)²². Για την εύκολη απομάκρυνση της μούργας η βάση των δεξαμενών πρέπει να έχει σχήμα ανεστραμμένου κώνου. Η χρησιμοποίηση και η διάδοση των ανοξειδωτων δεξαμενών αποτελεί την ιδανική λύση για την αντιμετώπιση όλων των προβλημάτων των σιδερένιων βαρελιών.

Το Υπουργείο Γεωργίας τονίζει επίσης την ιδιαίτερη προσοχή που πρέπει να δίνεται στην καθαριότητα των μέσων αποθήκευσης και τη χρησιμοποίηση εγκεκριμένων καθαριστικών για την αποφυγή όσο το δυνατόν περισσότερων παραγόντων αλλοίωσης του ελαιολάδου.

4.4. Δοχεία συσκευασίας

Η τυποποίηση και η συσκευασία ελαιολάδου αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την καλύτερη διατήρηση, εμπορία και διάθεση του προϊόντος. Ιδιαίτερα σήμερα, που η έμφαση που δίδεται στη ποιότητα και η πιστοποίηση προέλευσης διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στη ολοένα αυξανόμενη και ανταγωνιστική αγορά ελαιολάδου, η ανταγωνιστική και επιτυχή διακίνηση του ελληνικού ελαιολάδου στηρίζεται στη σωστή συσκευασία και τυποποίηση. Στη συνέχεια περιγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά των διαφορετικών μέσων συσκευασίας τονίζοντας τα θετικά ή μη σημεία.

Τα δοχεία που συνήθως χρησιμοποιούνται για τη συσκευασία του ελαιολάδου είναι από λευκοσίδηρο, πλαστικό και γυαλί.

Από τις πλαστικές ύλες χρησιμοποιούνται περισσότερο ως υλικά κατασκευής το χλωριούχο πολυβινύλιο και το πολυαιθυλένιο. Επειδή η τεχνολογία των πλαστικών βρίσκεται σε εξέλιξη και συνεχώς νέα είδη πλαστικών υλικών κατακλύζουν την αγορά, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για την επιλογή του κατάλληλου τύπου πλαστικού. Η προσοχή θα πρέπει να στρέφεται τόσο στη χημική αδράνεια του υλικού, όσο και στη αδιαπερότητα των τοιχωμάτων του στο φως και στο οξυγόνο. Τα χαρακτηριστικά που θα

²² βλ. όπου υποσημείωση σελ. 1

πρέπει να έχει ένα μέσο για να χρησιμοποιηθεί ως δοχείο συσκευασίας συνοψίζονται στα εξής:

- αδιαπερατότητα των τοιχωμάτων στο οξυγόνο και στο φως
- ανθεκτικότητα στις πιέσεις κατά την μεταφορά και την αποθήκευση
- ευκολία στη χρήση
- ελκυστικότητα στον αγοραστή
- μικρό κόστος αγοράς

Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα κυριότερα υλικά κατασκευής δοχείων συσκευασίας ελαιολάδου και που έχουν χρησιμοποιηθεί σε διεθνή κλίμακα με έμφαση και αξιολόγηση των χαρακτηριστικών που αναφέραμε προηγουμένως.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1 : Υλικά δοχείων συσκευασίας ελαιολάδου και χαρακτηριστικά τους

ΥΛΙΚΟ ΔΟΧΕΙΑ	Χαρακτηριστικά	Αδιαπερατότητα στο λάδι	Αδιαπερατότητα στο αέρα	Προστασία από το φως	Αντοχή	Λιθογραφική Εκτύπωση
Λευκοσιδηρά δοχεία		ΑΡΙΣΤΗ	ΑΡΙΣΤΗ	ΑΡΙΣΤΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΙΣΤΗ
Ειδικό χάρτινο		ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΛΗ	ΑΡΙΣΤΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΙΣΤΗ
Άχρωμο γυάλινο δοχείο		ΑΡΙΣΤΗ	ΑΡΙΣΤΗ	ΚΑΚΗ	ΚΑΚΗ	ΜΕΤΡΙΑ
PVC		ΑΡΙΣΤΗ	ΚΑΛΗ	ΚΑΚΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΤΡΙΑ
Πολυπροπυλένιο		ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΣΗ	ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ
Πολυαιθυλένιο χάλκινης ποιότητας		ΜΕΣΗ	ΜΕΣΗ	ΚΑΚΗ	ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ
Πολυαιθυλένιο υψηλής πυκνότητας		ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΕΣΗ	ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία από Κυριτσάκη, Α. (2000)

Η αντικατάσταση του αέρα, ο οποίος βρίσκεται είτε στο πάνω μέρος (ελεύθερος χώρος) των δοχείων συσκευασίας είτε διαλυμένος μέσα στο ελαιόλαδο (συμπαρασύρθηκε κατά την επεξεργασία του ελαιοκάρπου στο ελαιουργείο) με ένα αδρανές αέριο όπως είναι το αργό εξασφαλίζει καλύτερη διατήρηση του προϊόντος. Καθώς τα αέρια που χρησιμοποιούνται είναι αδρανή και δεν προκαλούν καμία αλλοίωση στο προϊόν θα πρέπει

να επιδιωχθεί η χρησιμοποίηση της συγκεκριμένης τεχνικής από τη χώρα μας. Στο διεθνή χώρο η συγκεκριμένη τεχνική έχει μελετηθεί αρκετά και ήδη χρησιμοποιείται αποτελεσματικά σε συσκευασίες άλλων προϊόντων διατροφής.

Σήμερα μια μεγάλη ποσότητα από την παραγωγή ελληνικού ελαιολάδου διακινείται στην εσωτερική και στην διεθνή αγορά σε διαφορά δοχεία συσκευασίας. Γεγονός όμως είναι ότι ενώ αποδεδειγμένα τα πλαστικά διαφανή δοχεία δεν εξασφαλίζουν καλή διατήρηση του ελαιολάδου (εφόσον αυτό έρχεται σε επαφή με το φως και αλλοιώνεται), αρκετές μονάδες συσκευασίας τα χρησιμοποιούν. Αυτό επιβεβαιώνει ότι η επιλογή των δοχείων συσκευασίας δεν γίνεται πάντα με βάση τη διατήρηση που εξασφαλίζουν στο προϊόν, αλλά κυριαρχεί ως κριτήριο επιλογής το κόστος και η ελκυστικότητα της συσκευασίας για το καταναλωτικό κοινό. Η ελκυστικότητα της συσκευασίας για το καταναλωτή σωστά εκλαμβάνεται ως βασική προϋπόθεση για την εμπορία του προϊόντος αλλά θα πρέπει όμως η επιλογή του μέσου συσκευασίας να στηρίζεται και στη επίδραση του συγκεκριμένου μέσου στην προστασία της ποιότητας του ελαιολάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

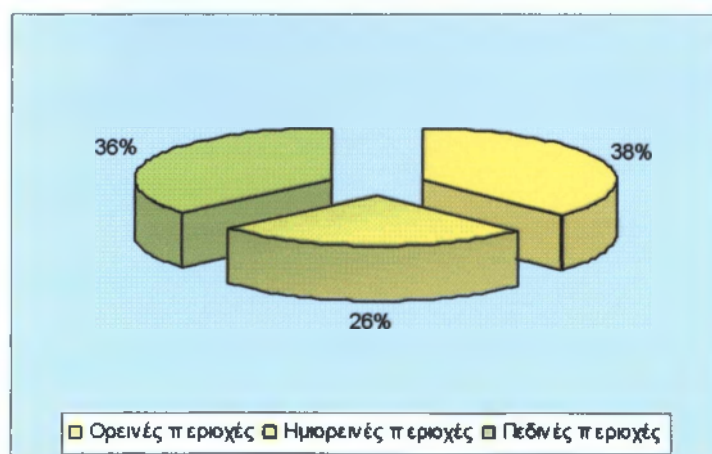
ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

5.1. Γεωγραφικά & Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά Ν. Μεσσηνίας

Ο Νομός Μεσσηνίας βρίσκεται στο νότιο-δυτικό άκρο της Πελοποννήσου και συνορεύει με τους νομούς Λακωνίας, Αρκαδίας και Ηλείας. Δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και τον Κυπαρισσιακό Κόλπο ενώ στα νότια από τον Μεσσηνιακό Κόλπο. Στο νομό επίσης ανήκουν και τα γειτονικά νησιά Πρώτη, Σαπιέντζα, Σφακτηρία, Σχίζα καθώς και ορισμένες ακατοίκητες νησίδες.

Πρωτεύουσα του νομού είναι η Καλαμάτα, με πληθυσμό περίπου 45.000 και άλλες σημαντικές πόλεις είναι η Μεσσήνη, η Κυπαρισσία, τα Φιλιατρά, οι Γαργαλιάνοι, η Πύλος, η Μεθώνη και η Κορώνη.

Διάγραμμα 5.1. : % Κατανομή και χαρακτηρισμός των εκτάσεων του Ν. Μεσσηνίας

Από γεωμορφολογική άποψη ο νομός της Μεσσηνίας παρουσιάζει μεγάλες πεδινές εκτάσεις και πολλές εύφορες πεδιάδες όμως στο σύνολό του μάλλον πρέπει να χαρακτηριστεί ως ορεινός (βλ. διάγραμμα) εφόσον κατά ποσοστό 38% οι εκτάσεις του είναι ορεινές. Ο νομός έχει μια σειρά από όρη, τα υψηλότερα από τα οποία χωροθετούνται στη βόρεια περιοχή του νομού τα όρη Νόμια ή Τετράζιο

(1.389 m) και Ελληνίτσα (1285 m) στα σύνορα του νομού με την Αρκαδία²³.

²³ Βέβαια στο νομό συναντώνται και άλλα όρη όπως τα όρη Κοκκάλα (1190 m), Καλάθι (1490 m) και Παλαιά Αιλιάς (1359 m) που είναι προεκτάσεις του Ταΰγετου, το όρος Αιγάλεω με τα συγκροτήματα των βουνών Βαρυμπόμπης (1140 m), Μπούρα (1051 m) και Κυπαρισσίας (1217 m), το Ψυχρό Όρος (1115 m) και τέλος το όρος Λυκόδημο (959 m) και πιο νότια το όρος Κούκουρας που αποτελεί το νότιο άκρο της Χερσονήσου της Μεσσηνίας.

Η διαμόρφωση του εδάφους σε συνδυασμό με τους ορεινούς όγκους οι οποίοι δέχονται μεγάλες ποσότητες ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων έχουν ως αποτέλεσμα σχετική αφθονία υπόγειων νερών, πηγών, ποταμών και χειμάρρων.

Από την άποψη του υδάτινου δυναμικού λοιπόν, ο νομός χαρακτηρίζεται σχετικά πλούσιος, με υδάτινους πόρους εν δυνάμει αξιοποιήσιμους για την γεωργία. Οι κυριότεροι ποταμοί του νομού είναι ο Πάμισος και ο Νέδας. Ο Πάμισος έχει μήκος 43 km, πηγάζει από την Κεντρική Μεσσηνία διασχίζει το νομό από βορρά προς νότο και εκβάλλει στο Μεσσηνιακό κόλπο κοντά στη Μεσσήνη. Κατά μήκος του ποταμού, έχουν γίνει αρκετά εγγειοβελτιωτικά έργα για την άρδευση της πεδιάδας που διαρρέει. Η παροχή του που υπολογίζεται γύρω στα 3000 l/sec κατά το μήνα Ιούλιο είναι ικανοποιητική για τις ανάγκες της γεωργίας²⁴. Η μεγάλη αυτή μεσσηνιακή πεδιάδα αποτελεί εύφορο έδαφος για την καλλιέργεια ελιών και πρωίμων κηπευτικών. Ο Ποταμός Νέδας, πηγάζει από το όρος Κεράυσιο, διατρέχει το βόρειο τμήμα του νομού από ανατολικά προς τα δυτικά και εκβάλλει στον Κυπαρισσιακό Κόλπο. Εκτός των δύο παραπάνω ποταμών, υπάρχουν επίσης και δύο σημαντικοί χειμάρροι, ο Νέδων και ο Βαλύρας. Ο χειμάρρος Νέδων, πηγάζει από τα όρη της Αλαγονίας, διατρέχει την πεδιάδα των Καλαμών και εκβάλλει στο Μεσσηνιακό Κόλπο. Ο χειμάρρος Βαλύρας είναι μικρότερος και χύνεται στον ποταμό Πάμισο. Ο βαθμός αξιοποίησης του υδάτινου επιφανειακού δυναμικού του νομού για κάθε χρήση (γεωργική, αστική και βιομηχανική) υπολογίζεται σε 70-75% περίπου.

Γενικά τόσα το υπέδαφος με χαρακτηριστικά:

- περιεκτικότητα σε φώσφορο ικανοποιητική
- περιεκτικότητα σε άζωτο καλή έως μέτρια
- περιεκτικότητα σε ανθρακικό ασβέστιο 0,01-2,5% και

η διακύμανση το pH από 5,5-7,5% , όσο και οι υδάτινοι πόροι της περιοχής αναδεικνύουν ένα σαφές πλεονέκτημα στην ελαιόδεντρων (στοιχεία από Διεύθυνση Γεωργίας Μεσσηνίας).

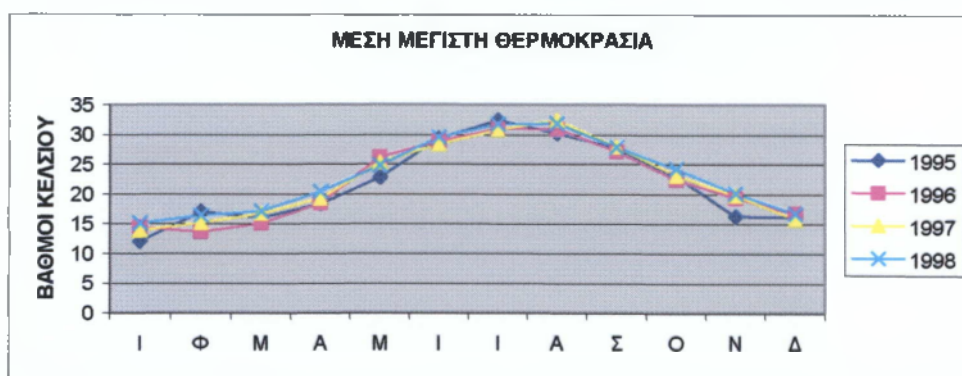
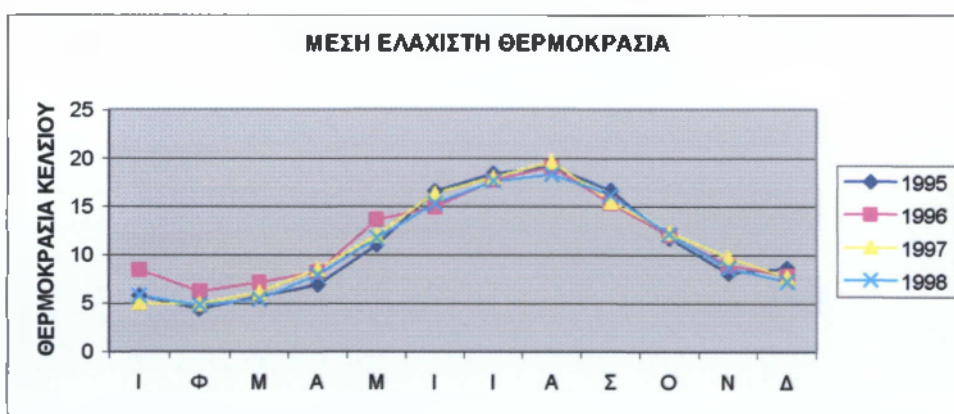
Επιπροσθέτως και το κλίμα της περιοχής συντείνει στην δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της γεωργίας εν γένει στη περιοχή και της ελιάς ειδικότερα.

²⁴ Αναπτυξιακή Μελέτη Ν. Μεσσηνίας , 2^ο Κεφάλαιο

Ο νομός Μεσσηνίας χαρακτηρίζεται από ήπιο μεσογειακό κλίμα με μεγάλη διάρκεια ηλιοφάνειας αλλά και σημαντικό αριθμό ήπιων βροχοπτώσεων που ανανεώνει την υγρασία του εδάφους αλλά και την δυναμική του υδάτινου δυναμικού.

Ειδικότερα σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας η μέση ελάχιστη θερμοκρασία το χειμώνα σπάνια κατεβαίνει στους 0 Βαθμούς C καθ' όλη την διάρκεια του έτους (έτη 1995-1998) ενώ η μέγιστη δεν ξεπερνάει τους 32° βαθμούς Κελσίου. Επίσης τόσο η μέση ελάχιστη όσο και η μέγιστη θερμοκρασία δεν διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ τους ανά έτος, αλλά παρουσιάζουν μια σχετική σταθερότητα (βλ. διαγράμματα).

Διαγράμματα 5.2. & 5.3 : Μέση ελάχιστη και μέγιστη θερμοκρασία στο Ν. Μεσσηνίας 1995-1998

Πηγή: Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία

Η μεγάλη ηλιοφάνεια (2.900 ώρες περίπου ετησίως π.χ το έτος 1998 από στοιχεία της ΕΜΥ) επηρεάζει σημαντικά την ποσότητα, αλλά κύρια την ποιότητα των παραγόμενων

προϊόντων (π.χ. αρωματικά στοιχεία ελαιολάδου). Επίσης από πληροφορίες της Ε.Μ.Υ προκύπτει ότι σπάνια συμβαίνουν παγετοί και χαλάζι που προκαλούν σοβαρές ζημιές στις καλλιέργειες. Οι πεδινές και οι παράκτιες περιοχές το χειμώνα, λόγω των θερμών και υγρών νότιων ανέμων, διατηρούν θερμοκρασίες μεταξύ 17°C και 21°C, ενώ οι περιοχές στις οποίες δε φτάνει η επίδραση της θάλασσας έχουν θερμοκρασίες χαμηλότερες των 16 βαθμών. Το καλοκαίρι είναι κατά κύριο λόγο δροσερό με τις μεγαλύτερες θερμοκρασίες να εμφανίζονται κατά κύριο λόγο στην άνω μεσσηνιακή πεδιάδα.²

Η ηλιοφάνεια υπερτερεί των νεφώσεων, αλλά οι βροχοπτώσεις είναι έντονες στα δυτικά παράκτια του Ιονίου και τις δυτικές πλαγιές του Ταύγétου. Η ετήσια πορεία της βροχής εμφανίζεται μέγιστη τον Δεκέμβριο λόγω των θερμικών καταιγίδων και ελάχιστη τον Ιούνιο. Το ύψος των βροχοπτώσεων για το έτος 1998 είναι 800mm περίπου, ικανοποιητικό, αλλά άνισα κατανεμημένο στην περιοχή του νομού.

5.2 Πληθυσμός και χαρακτηριστικά του

Ο πληθυσμός του Νομού Μεσσηνίας, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΣΥΕ του 1991, ανέρχεται σε 166.964 κατοίκους ενώ το 2001 172825 κάτοικους παρουσιάζοντας αύξηση 3,51%²⁵. Από πλευράς πληθυσμιακού δυναμικού, κατατάσσεται στην πρώτη θέση μεταξύ των Νομών της διοικητικής Περιφέρειας Πελοποννήσου, αποτελώντας το 27,5% του συνολικού της πληθυσμού.

Ως προς τη μέση πληθυσμιακή πυκνότητα, η Μεσσηνία με 55,8 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο το 1991, κατατάσσεται δεύτερη μετά την Κορινθία (56,8 άτομα/τ.χιλ.), με μεγάλη όμως διαφορά από τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας και ιδιαίτερα από την Αρκαδία και τη Λακωνία (23,4 και 26,1 άτομα/τ. χιλ. αντίστοιχα). Βέβαια πέρα από τις διαφοροποιήσεις σε επίπεδο Περιφέρειας, ο Νομός παραμένει σχετικά αραιοκατοικημένος συγκρινόμενος με το σύνολο της Χώρας (77,8 άτομα/τ.χιλ). Η διαφορά αυτή, είναι σε ένα βαθμό αναμενόμενη λόγω της αγροτικής φυσιογνωμίας του μεγαλύτερου μέρους του Νομού.

²⁵ Στοιχεία ΕΣΥΕ απογραφή 1991 & 2001 (Προσωρινά στοιχεία πληθυσμού)

Ο συνολικός πληθυσμός του Νομού κατανέμεται σε 280 συνολικά οικισμούς, εκ των οποίων οι 121 πεδινοί, οι 73 ημιορεινοί και οι 85 ορεινοί. Ως προς το μέγεθος, υπάρχει μόνο ένα μεγάλο αστικό κέντρο με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων (Καλαμάτα), 6 ημιαστικοί οικισμοί (με πληθυσμό μεταξύ 2.000 και 10.000) και 273 αγροτικοί οικισμοί (με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων). Σημειώνεται ότι 144 από τους αγροτικούς οικισμούς (δηλαδή άνω του 50% του συνόλου των οικισμών) έχουν πληθυσμό μικρότερο από 250 κατοίκους²⁶.

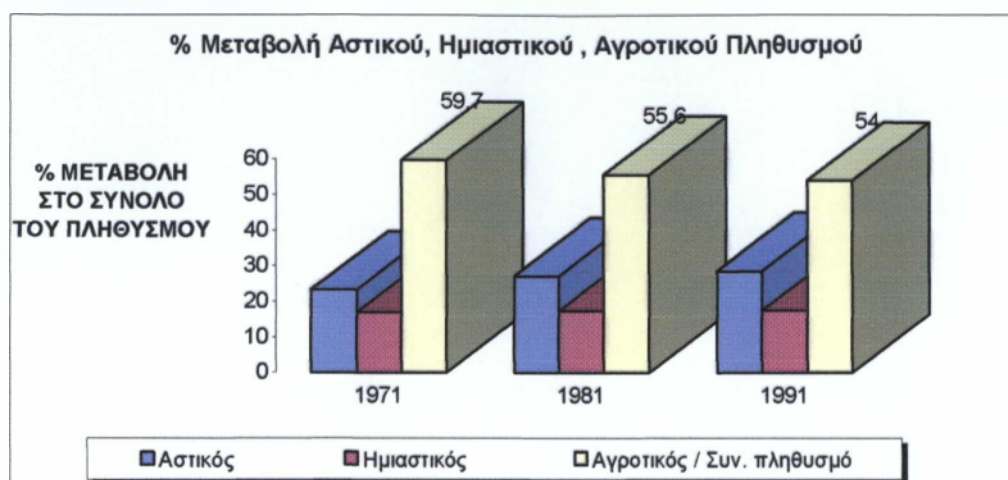
Διοικητικά ο Νομός υποδιαιρείται σε 4 Επαρχίες πριν το Νόμο Καποδίστρια (Καλαμών, Μεσσηνίας, Πυλίας και Τριφυλίας), με μεγαλύτερη αυτή των Καλαμών. Η διοικητική αυτή διαίρεση μπορεί πλέον να μην ισχύει αλλά παραμένει σημαντική σε ορισμένους τομείς π.χ στην συγκέντρωση στοιχείων για την καλλιέργεια της ελιάς στο νομό όπως θα δούμε στα επόμενα κεφάλαια.

Σχετικά με την σύνθεση και την κατανομή του πληθυσμού σε αστικό, ημιαστικό και αγροτικό στο Νομό παρατηρούμε ότι για το έτος 1981 με βάση το έτος 1971 υπάρχει μια αύξηση του αστικού πληθυσμού με ποσοστό της τάξης του 7% και η αύξηση αυτή συνεχίζεται μέχρι το έτος 1991 με ποσοστιαία μεταβολή 10,2%. Σημαντική κάμψη παρουσιάζει ο αγροτικός πληθυσμός του νομού ο οποίος μειώνεται από το έτος 1971 ως προς το 1981 κατά 14%. Το 1991 παρουσιάζει μια ελαφρά αύξηση της τάξης του 1,5%(βλ. παράρτημα που ακολουθεί).

Ως προς το συνολικό πληθυσμό του Ν. Μεσσηνίας για το έτος 1991 ο αστικός πληθυσμός κατέχει ποσοστό 28,5%, ο ημιαστικός 17,5%, ενώ ο αγροτικός πληθυσμός λαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο έχοντας 54% ποσοστό από το σύνολο του πληθυσμού.

²⁶ βλ. Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Ν. Μεσσηνίας 1997

Διάγραμμα 5.4 : % Μεταβολή του Αστικού, Ημιαστικού και Αγροτικού Πληθυσμού του Ν. Μεσσηνίας 1971-1991

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από στοιχεία ΕΣΥΕ

Γενικά το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι συγκεντρωμένο στους πεδινούς και ημιορεινούς οικισμούς. Από τις τέσσερις δηλαδή επαρχίες (Καλαμών, Μεσσήνης, Πυλίας και Τριφυλίας), η επαρχία Καλαμών είναι η πολυπληθέστερη και εμφανίζει τον εντονότερο πληθυσμιακό δυναμισμό. Την δεκαετία του '70 είναι η μόνη που αυξάνει ελαφρά τον πληθυσμό της (κατά 2.3%), ενώ στην δεκαετία του '80, η κατά 8.2% αύξηση είναι η υψηλότερη που πραγματοποιείται στο Νομό και σαφώς μεγαλύτερη από τον μέσο όρο αύξησης τόσο της περιφέρειας όσο και της Χώρας. Ο δυναμισμός αυτός οφείλεται κατά κύριο λόγο στην μεγάλη αναλογία αστικού πληθυσμού (69,5%), συγκεντρωμένου κυρίως στο Πολεοδομικό συγκρότημα της Καλαμάτας.

Στον αντίποδα, η επαρχία Μεσσήνης, με 79,2% αγροτικό πληθυσμό και πυκνότητα 54,2 κατ/τετ.χλμ το 1991, είναι η μόνη που συνεχίζει να χάνει πληθυσμό τη δεκαετία του '80 (μείωση κατά 4%). Η πρώην επαρχία Τριφυλίας με τη μεγαλύτερη αναλογία ημιαστικού πληθυσμού στο Νομό (52,3%) και πυκνότητα 44,4,κατ/τετ.χλμ εμφανίζεται να ανακτά μέρος των πληθυσμιακών απωλειών, με αύξηση τη δεκαετία του '80, της τάξης του 6,8%. Τέλος, η επαρχία Πυλίας, με την μεγαλύτερη αναλογία αγροτικού πληθυσμού στο Νομό (91,3%) και την χαμηλότερη πυκνότητα (40,7 κατ/τετ.χλμ), δείχνει να ανακόπτει την δυναμική πληθυσμιακής μείωσης (-16,2% τη δεκαετία του '70) παρουσιάζοντας μικρή αύξηση (κατά 3%) τη δεκαετία του '80.

Πίνακας 5.1 : Εσωτερικές Διαφοροποιήσεις Επαρχιών Ν. Μεσσηνίας με βάση πληθυσμιακά δεδομένα

Επαρχίες	Μεταβολή πληθυσμού 1981-1991	Χαρακτήρας Πληθυσμού
Καλαμών	Αύξηση 8.2%	Αστικός κατά 69,5%
Μεσσήνης	Μείωση 4%	Αγροτικός κατά 79,2%
Πυλίας	Αύξηση 3%	Αγροτικός κατά (91.3%)
Τριφυλίας	Αύξηση 6,8%	Ημιαστικός (52,3%)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από στοιχεία Αναπτυξιακής Μελέτης Ν. Μεσσηνίας 1997

Παρά την σημαντική διάσταση της αστικοποίησης, η αγροτική φυσιογνωμία του νομού πληθυσμιακά τουλάχιστον παραμένει.

Στην συνέχεια διερευνάται η φυσιογνωμία του νομού με βάση την απασχόληση και τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

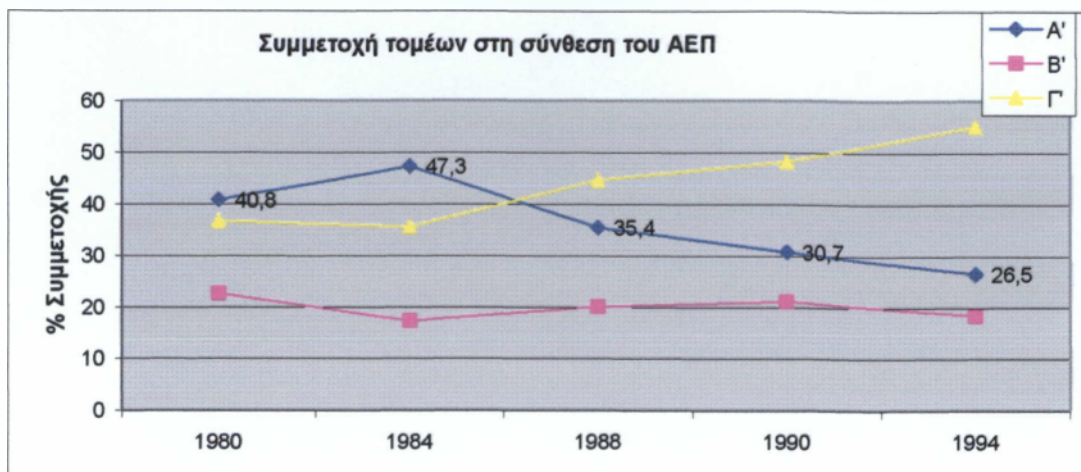
5.3. Οικονομική Φυσιογνωμία του Νομού Μεσσηνίας

Σχετικά με το συνολικό προϊόν του Νομού μπορούμε να εξετάσουμε την εξέλιξη του διαχρονικά και τη συμμετοχή του στο περιφερειακό προϊόν και στο συνολικό προϊόν της Χώρας.

Το διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζει για επιλεγμένα έτη τη διαχρονική εξέλιξη του προϊόντος σε ποσοστά ανά τομέα παραγωγής στο Ν. Μεσσηνίας. Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής ο οποίος απεικονίζεται με μπλε χρώμα στο διάγραμμα συρρικνώνεται σημαντικά από το 1984 και μετά φτάνοντας τελικά σε ποσοστό συμμετοχής μόνο 26,5% έναντι 47,3% το έτος 1984. Αντίθετα ο τριτογενής τομέας της οικονομίας από το 1980 και μετά παρουσιάζει μια θεαματική αύξηση.

Παρ' όλα αυτά όμως ο πρωτογενής τομέας παραγωγής συνεχίζει και σήμερα να χαρακτηρίζει τη φυσιογνωμία του νομού Μεσσηνίας προσδιορίζοντας την μορφή του ως αγροτικού νομού, αφού η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα

Διάγραμμα 5.5 : % Συμμετοχή των τομέων παραγωγής στο ΑΕΠ 1980-1994

στο ΑΕΠ του νομού είναι σημαντικά ανώτερη από αυτήν του μέσου όρου της χώρας (26,5% και 7,9% αντίστοιχα) (βλ. πίνακα στο παράρτημα).

Όσον αφορά την απασχόληση ανά τομέα παραγωγής το σύνολο των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα του Νομού (βάσει στοιχείων της Απογραφής του 1991 της Ε.Σ.Υ.Ε.), αυτό ανέρχεται στα **22.049 άτομα** περιλαμβάνοντας 15.646 άνδρες και 6.403 γυναίκες στο σύνολο των 63817 ατόμων του Εργατικού Δυναμικού του νομού. Δηλαδή ως ποσοστό απασχόλησης ως προς τη συνολική απασχόληση στο Νομό, αυτό ανέρχεται σε 34,6%. Σχετικά με την σύνθεση του εργατικού δυναμικού ανά ομάδα ηλικιών και φύλο παρατηρούμε τα εξής : α) υπερδιπλάσια η συμμετοχή των ανδρών έναντι των γυναικών στην απασχόληση στο πρωτογενή τομέα παραγωγής και β) οι ηλικιακές ομάδες με τη μεγαλύτερη συμμετοχή απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα είναι εκείνες των 55-59 και 60-64 ετών (έχοντας μόλις 1 άτομο διαφορά), γεγονός που δηλώνει και την προβληματικότητα του αγροτικού τομέα της Μεσσηνίας, παρουσιάζοντας παράλληλα την ανάγκη του κλάδου για απορρόφηση νέου σε ηλικία εργατικού δυναμικού.

5.4. Χρήσεις Γης

Η συνολική έκταση του νομού είναι 2991 τετ. χλμ., επιφάνεια που αντιστοιχεί στο 19,3% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας Πελοποννήσου. Από τις τέσσερις επαρχίες μεγαλύτερη σε έκταση είναι οι επαρχίες Τριφυλίας (870 χιλιάδες στρέμματα) και Καλαμών

(843 χιλιάδες στρέμματα) ενώ η Πυλία και η Μεσσήνη έχουν σχετικά μικρότερη έκταση (699 και 579 χιλιάδες στρέμματα αντίστοιχα).

Σε σχέση με το χαρακτήρα των εκτάσεων η επαρχία Καλαμών συγκεντρώνει τις μισές περίπου από τις ορεινές εκτάσεις (52,4%) ενώ η επαρχία της Πυλίας τις μισές περίπου από τις ημιορεινές εκτάσεις (46%). Οι πεδινές εκτάσεις του νομού μοιράζονται ισόποσα μεταξύ των επαρχιών Μεσσήνης, Τριφυλίας και Πυλίας. Στις πεδινές εκτάσεις του νομού συγκεντρώνεται εξάλλου το μεγαλύτερο ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων (49,8% έναντι 30,2% των ημιορεινών και 20,1% στις ορεινές περιοχές) του νομού όπως είναι λογικό, άρα οι επαρχίες Μεσσήνης, Τριφυλίας και Πύλου κυριαρχούν στην αγροτική παραγωγή. Υπερτερεί με μικρή διαφορά όμως η επαρχία Τριφυλίας (30,7%) έναντι των άλλων (βλ. πίνακες).

Πίνακας 5. 2: Κατανομή χρήσεων στις γεωγραφικές ενότητες του Ν. Μεσσηνίας το 1991

Εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα

	Κ αλλ. εκτάσεις	Βοσκότο ποι	Δάση	Νερά	Οικισμοί	Λοιπές
Σύνολο Ν.Α	1.302,6 100,0%	776,8 100,0%	675,3 100,0%	55,5 100,0%	102,0 100,0%	78,7 100,0%
Πεδινές	49,8%	19,6%	16,2%	44,5%	54,9%	29,0%
Ημιορεινές	30,2%	17,9%	28,0%	29,4%	29,9%	10,2%
Ορεινές	20,1%	62,4%	55,8%	26,1%	15,2%	60,9%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1996

Πίνακας 5.3: Κατανομή χρήσεων στις διοικητικές ενότητες του Ν. Μεσσηνίας το 1991

Εκτάσεις σε χιλιάδες στρέμματα

Επαρχίες	Σύνολο έκτασης	Καλλ, εκτάσεις	Βοσκότ οποι	Δάση	Νερά	Οικισμοί	Λοιπές
Επ. Καλαμών	28,2%	15,8%	45,7%	30,3%	23,8%	22,9%	51,5%
Επ. Μεσσηνίας	19,4%	26,4%	13,2%	14,8%	18,9%	20,5%	2,2%
Επ. Πυλίας	23,4%	27,1%	13,1%	28,4%	33,0%	21,6%	16,5%
Επ. Τριφυλίας	29,1%	30,7%	28,1%	26,5%	24,1%	35,0%	30,0%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1996

Στο σύνολο του νομού οι καλλιεργούμενες εκτάσεις κατέχουν δεσπόζουσα θέση και καλύπτουν 1.303 χιλιάδες στρέμματα ή 43,6% της συνολικής του έκτασης. Ακολουθούν οι

βοσκοτόποι και τα δάση ενώ υπολείπονται σημαντικά οι λοιπές κατηγορίες. Η αναλογία των καλλιεργούμενων εκτάσεων στο σύνολο της έκτασης του νομού είναι σημαντικά υψηλότερη τόσο από την αντίστοιχη στην περιφέρεια όσο και στη Χώρα. Η Μεσσηνία άλλωστε συγκεντρώνει το 29% της γεωργικής γης της περιφέρειας ενώ η συμμετοχή της στη συνολική έκταση είναι αρκετά χαμηλότερη (19,3%). Βέβαια τα μεγέθη των εκτάσεων βασίζονται περισσότερο σε εκτιμήσεις τοπικών παραγόντων παρά σε εμβαδομετρήσεις χαρτογραφικών υποβάθρων κατάλληλης κλίμακας και εμπεριέχουν σφάλματα.

Πίνακας 5.4: Εκτάσεις καλλιεργειών & αγροαπαύσεως (2000)

Εκτάσεις σε στρέμματα

Γεωγραφική Ενότητα	Σύνολο καλλιεργειών & αγροαπαύσεως	Καλλιέργειες				Αγροαπαύση 1-5 ετών
		Αροτραίες καλλιέργειες	Κηπευτική γη	Αμπέλια & σταφιδόλοι	Δενδρώδεις καλλιέργειες	
Μεσσηνία	1.139.631	170.954 (15%)	28.438 (2,5%)	76.325 (6,7%)	721.127 (63,3%)	142.787 (12,5%)
Περιφέρεια	6.765.015	1.950.103 28,7%	250.656 3,7%	466.913 3,4%	2.806.700 41,5%	1.290.643 19,1%
Χώρα	39.365.162	22.676.597 57,6%	1.221.833 3,1%	1.335.691 3,4%	9.619.911 25,7%	4.511.130 11,5%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Γεωργική Στατιστική της Ελλάδος 2000 - ίδια επεξεργασία

Η κατανομή των καλλιεργούμενων εκτάσεων (αροτραίες καλλιέργειες άμπελοι/σταφιδάμπελοι, δενδρώδεις καλλιέργειες) παρουσιάζει μια μεγάλη συγκέντρωση στις δενδρώδεις καλλιέργειες στο Νομό 63,3% έναντι της Περιφέρειας (41,5%) και πολύ περισσότερο έναντι της Χώρας (24,4%) (βλ.πίνακα) για το έτος 2000.Επίσης, η Μεσσηνία παρουσιάζει σημαντικές διαφορές σε σχέση με την Περιφέρεια και τη Χώρα όσον αφορά τις αροτραίες καλλιέργειες έχοντας ποσοστό 15%, ενώ η Περιφέρεια υπερτερεί με 28,8% και με μεγαλύτερο ποσοστό 57,6% (πάντα σε σύγκριση με το Νομό) η Χώρα. Δεν παρουσιάζεται σημαντική διαφοροποίηση ως προς τα αμπέλια και τις λοιπές χρήσεις.

Η μεγάλη αναλογία των δενδρωδών καλλιεργειών στο Νομό (63,3%)

οφείλεται κυρίως στην εκτεταμένη κάλυψη με ελαιώνες, οι οποίοι το 1996 κάλυπταν το 58% του συνόλου των καλλιεργούμενων εδαφών και το 22% της συνολικής έκτασης του Νομού.

Το έτος 2001 τα ίδια στοιχεία αναδεικνύουν αύξηση των δενδρωδών καλλιεργειών σε ποσοστό 5,5% περίπου. Αρα ο νομός συνεχίζει να παρουσιάζει μια μεγάλη συγκέντρωση στις δενδρώδεις καλλιέργειες σε σχέση με την περιφέρεια και την χώρα.

5.5. Συμπεράσματα

Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε αποκαλύπτει την αγροτική φυσιογνωμία του νομού Μεσσηνίας και την μεγάλη συνεχιζόμενη εξάρτηση του από το πρωτογενή τομέα παραγωγής.

Συγκεκριμένα παρά την σημαντική συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα και τα προβλήματα γήρανσης του εργατικού δυναμικού που παρατηρείται σε αυτόν, ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να συμμετέχει στο ΑΕΠ του νομού σε ποσοστό το 26,5% και να συγκεντρώνει το 34,6 % της συνολικής απασχόλησης στο νομό. Επιπρόσθετα, η γεωργική γη αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα φυσικά διαθέσιμα του νομού λόγω των εύφορων εδαφών, των καταλλήλων κλιματολογικών συνθηκών και της μορφολογίας του εδάφους. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που ο νομός παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό καλλιεργούμενων εκτάσεων έναντι της περιφέρειας. Κύριο κομμάτι των καλλιεργούμενων αυτών εκτάσεων είδαμε πως είναι οι δενδρώδεις καλλιέργειες ιδιαίτερα δε οι ελαιώνες. Στη συνέχεια εξετάζοντας την αγροτική παραγωγή στο νομό, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι βασικό προϊόν παραγωγής του νομού είναι το ελαιόλαδο και οι βρώσιμες ελιές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 5

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 : Διάθρωση ΑΕΠ της χώρας

Περιφέρεια	Α' ΤΟΜΕΑΣ	37,4	39,6	34,2	28,5	27,6	18,4
	Β' ΤΟΜΕΑΣ	28,4	23,2	27,9	27,8	23,3	22,2
	Γ' ΤΟΜΕΑΣ	34,2	37,2	37,9	43,7	49,1	59,4
	Σύνολο	100	100	100	100	100	100
Χώρα	Α' ΤΟΜΕΑΣ	17,8	17,6	16,4	14,6	13,2	7,9
	Β' ΤΟΜΕΑΣ	31,1	29,2	28,3	25,0	24,3	21,1
	Γ' ΤΟΜΕΑΣ	51,1	53,2	55,3	57,4	62,5	71,0
	Σύνολο	100	100	100	100	100	100

Πηγή: ICA P. A.E. - Ε.Σ.Υ.Ε, Ιούνιος 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2: Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά φύλο & ομάδες ηλικιών στον πρωτογενή τομέα 1991

Ομάδες ηλικιών	απασχολούμενοι σε όλους τους κλάδους			Γεωργία κτην/φία θήρα δασοκομία αλιεία			Ποσοστό (%) επί του συνόλου		
	Σύνολο	Άνδρες	Θήλειες	Σύνολο	Άνδρες	Θήλειες	Σύνολο	Άνδρες	Θήλειες
10-14	156	114	42	54	43	11	34,6	37,7	26,2
15-19	2.350	1.433	917	461	361	100	19,6	25,2	10,9
20-24	6.676	4.381	2.295	1.256	1.024	232	18,8	23,4	10,1
25-29	7.739	5.232	2.507	1.523	1.212	311	19,7	23,2	12,4
30-34	7.926	5.494	2.432	1.510	1.140	370	19,1	20,7	15,2
35-39	7.137	5.006	2.131	1.438	1.012	426	20,1	20,2	20,0
40-44	6.911	5.029	1.882	1.701	1.169	532	24,6	23,2	28,3
45-49	5.239	3.942	1.297	1.759	1.224	535	33,6	31,1	41,2
50-54	6.197	4.545	1.652	2.811	1.886	925	45,4	41,5	56,0
55-59	5.828	4.340	1.488	3.503	2.340	1.163	60,1	53,9	78,2
60-64	4.675	3.383	1.292	3.502	2.416	1.086	74,9	71,4	84,1
65-69	1.625	1.194	431	1.330	953	377	81,8	79,8	87,5
70-74	736	542	194	616	444	172	83,7	81,9	88,7
75 +	622	456	166	585	422	163	94,1	92,5	98,2
Σύνολο	63.817	45.091	18.726	22.049	15.646	6.403	34,6	34,7	34,2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΗ ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

6.1 Εισαγωγή

Ο αγροτικός τομέας περιλαμβάνει δύο επιμέρους βασικούς τομείς, τον τομέα φυτικής παραγωγής και το τομέα ζωικής παραγωγής. Στο παρόν κεφάλαιο ασχολούμαστε μόνο με το τομέα φυτικής παραγωγής προκειμένου να δούμε ποια είναι η σύνθεση του για το Νομό Μεσσηνίας καθώς και τη θέση σε αυτόν στη συνέχεια των ελαιοκαλλιεργειών. Βασική παράμετρος της ανάλυσης μας είναι η διευκρίνιση της βαρύτητας των ελαιοκαλλιεργειών στο νομό. Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται στο παρόν κεφάλαιο αντλούνται από την Αναπτυξιακή Μελέτη του νομού Μεσσηνίας και από τις σχετικές επετηρίδες της ΕΣΥΕ και τα διαθέσιμα αναλυτικά στοιχεία των Διευθύνσεων Γεωργίας και Κτηνοτροφίας του Νομού (Μεσσηνίας και Τριφυλίας) για τα έτη 1984 - 1995.

Οι βασικές γενικές κατηγορίες των καλλιεργειών σύμφωνα με τις στατιστικές ταξινομήσεις, είναι οι εξής:

- Αροτραίες καλλιέργειες
- Κηπευτικά
- Άμπελα και σταφιδάμπελα
- Δενδρώδεις καλλιέργειες

Είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο ότι οι δενδρώδεις καλλιέργειες κυριαρχούν στο νομό Μεσσηνίας όσον αφορά την έκταση που καταλαμβάνουν οι συγκεκριμένες χρήσεις γης. Η συγκεκριμένη κατηγορία κυριαρχεί και στη περιφέρεια Πελοποννήσου η οποία μαζί με τη Κρήτη κατέχει την πρωτοκαθεδρία σχετικά με τον αριθμό των καλλιεργούμενων εκτάσεων με δενδρώδεις. Στη συνέχεια εξετάζουμε και σχολιάζουμε δεδομένα για συγκεκριμένες

κατηγορίες προϊόντων φυτικής παραγωγής. Οι συγκεκριμένες αυτές κατηγορίες προϊόντων φυτικής παραγωγής, προσδιορίζονται από το Υπουργείο Γεωργίας (Δ/ση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης) αλλά και από την ΕΣΥΕ (με κάποια μικρή διαφοροποίηση) και είναι οι εξής :

Σιτηρά για καρπό, Βρώσιμα όσπρια, Βιομηχανικά Αρωματικά φυτά (φιστικί αρ.), Κηπευτικά, Κτηνοτροφικά ψυχανθή για καρπό, Κτηνοτροφικά Φυτά για σανό κλπ. Αμπελουργικά προϊόντα, Ελαιοκομικά προϊόντα, Εσπεριδοειδή, Νωπές και αποξηραμένες Οπώρες, Ξηροί καρποί , Σποροπαραγωγή κ.α. Είναι εμφανές ότι η συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση δύναται να μας δώσει στοιχεία για την σύγκριση της ελαιοκομικής παραγωγής στο νομό σε σύγκριση με τα άλλα είδη φυτικής παραγωγής.

6.2. Σύγκριση ελαιοκομικής φυτικής παραγωγής με άλλες κατηγορίες στο νομό Μεσσηνίας

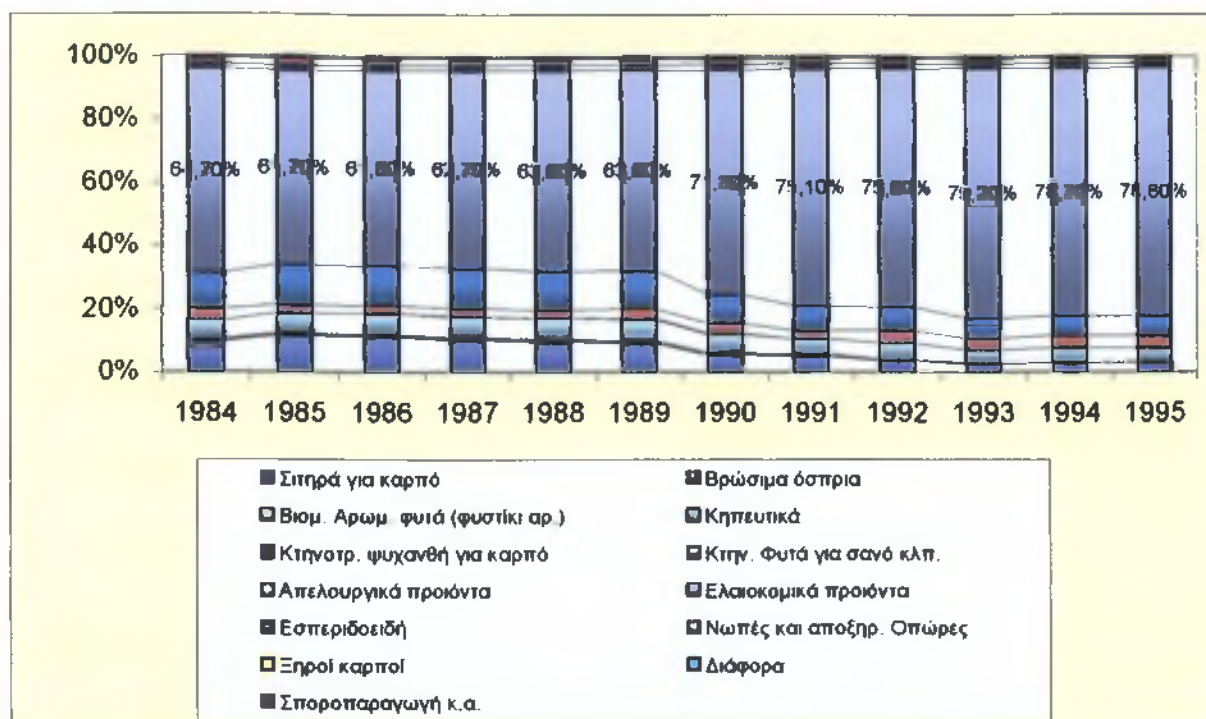
Στη συνέχεια παρουσιάζονται και σχολιάζονται δεδομένα που αφορούν στην έκταση, τις παραγόμενες ποσότητες και τις αξίες της φυτικής παραγωγής του νομού ανά κατηγορία.

Στον διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζονται οι καλλιεργηθείσες εκτάσεις ανά κατηγορία προϊόντων για την περίοδο 1984 - 1995 σε ποσοστά της έκτασης που καταλαμβάνει η κάθε κατηγορία προϊόντων.

Παρατηρούμε ότι οι ελαιώνες του Νομού καταλαμβάνουν το 80% περίπου (τα τελευταία χρόνια) της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, από 64% περίπου το 1984.

Η αύξηση των εκτάσεων σε ελαιοκαλλιέργειες μπορεί εν μέρει να προήλθε από τη μείωση της έκτασης που καταλαμβάνουν τα αμπέλια και οι σταφίδες. Στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα από 130.000 περίπου στρέμματα στις αρχές της 12ετίας σε 70.000 περίπου στρ. στο τέλος, κυρίως ως αποτέλεσμα των μέτρων αποθάρρυνσης της καλλιέργειας κορινθιακής σταφίδας.

Διάγραμμα 6.1 : % Συνολική Έκταση γεωργικών καλλιεργειών Ν. Μεσσηνίας ανά κατηγορία προϊόντος 1984-1995.

Πηγή: Ίδια επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από Πληροφοριακό Παρατηρητήριο Μεσσηνίας

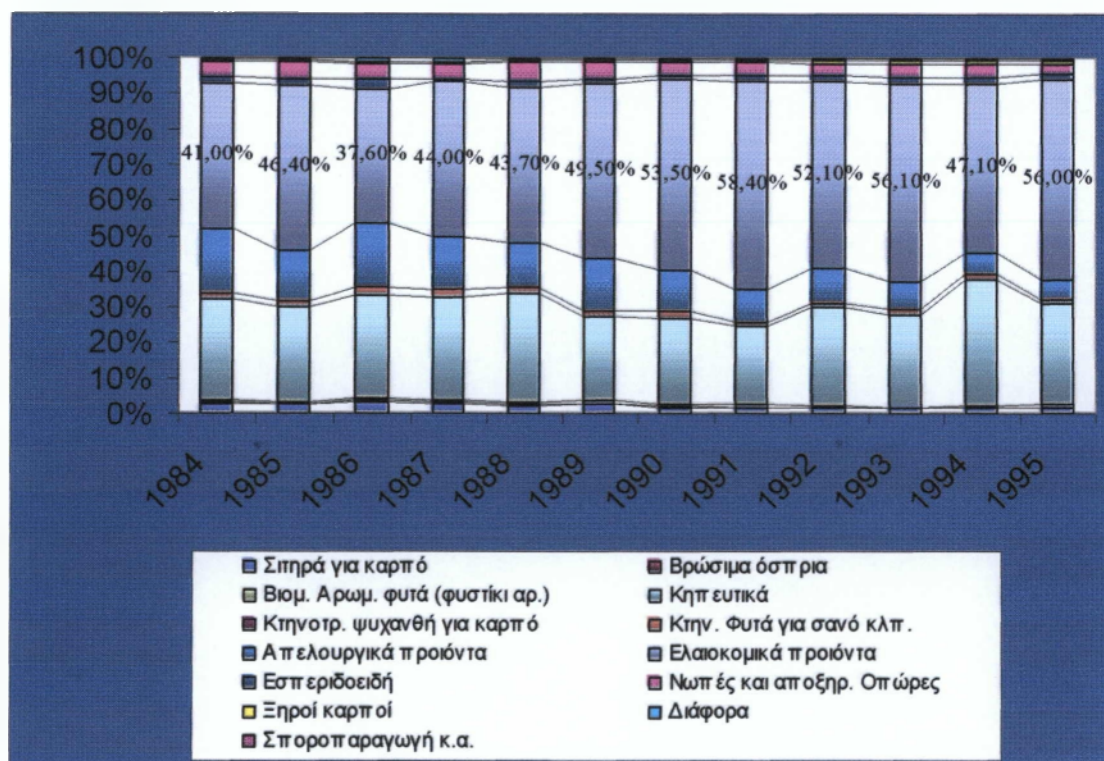
Οι εκτάσεις αυτές που απελευθερώθηκαν από τις αμπελοκαλλιέργειες καθώς και από τις καλλιέργειες σιτηρών, δενδροφυτεύθηκαν στη συνέχεια). Έτσι, μειώθηκε αντίστοιχα και το ποσοστό των εκτάσεων με αμπέλια και σταφίδες από 11,4% επί του συνόλου στις αρχές της περιόδου σε 6,4% στο τέλος. Άλλη σημαντική μεταβολή παρατηρείται στα σιτηρά για καρπό των οποίων η έκταση μειώνεται στο 1/3 περίπου μεταξύ 1984 και 1995 (σε απόλυτα και σε σχετικά μεγέθη) και στα κηπευτικά των οποίων η έκταση μειώθηκε από 6% σε 4,5% περίπου (κατά 17.000 στρ.). Οι άλλες κατηγορίες προϊόντων καταλαμβάνουν μικρές εκτάσεις και οι διαχρονικές μεταβολές δεν είναι σημαντικές²⁷.

Στη συνέχεια εξετάζουμε και την αξία παραγωγής κατά κατηγορία προϊόντων σε σχετικά μεγέθη (σε τρέχουσες τιμές). Παρατηρούμε ότι στο συνολικό εισόδημα φυτικής παραγωγής την πρώτη θέση κατέχουν τα ελαιοκομικά (ελαιόλαδο και βρώσιμες ελιές) με ποσοστό

²⁷ Πληροφοριακό Παρατηρητήριο Μεσσηνίας, Φυτική Παραγωγή πρόσβαση ιστοσελίδας 24/2/2004

που μετά το 1990 έχει σταθεροποιηθεί πάνω από το 50%, με μέγιστο 58,4% και το 56% τα έτη 1991 & 1995. Διαχρονικά η συμμετοχή των ελαιοκομικών προϊόντων στο συνολικό εισόδημα έχει σαφώς αυξητική τάση. Τη δεύτερη θέση κατέχουν τα κηπευτικά με ποσοστά που κυμαίνονται περίπου μεταξύ 25% και 35% (υψηλότερη αναλογία το 1994 με 37,5%) και χωρίς σαφή ανοδική ή καθοδική μακροχρόνια τάση (πράσινο χρώμα στο διάγραμμα).

Διάγραμμα 6.2: % Συνολική αξία φυτικής παραγωγής Ν. Μεσσηνίας ανά κατηγορία προϊόντων 1984-1995

Πηγή: Ίδια επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από Πληροφοριακό Παρατηρητήριο Μεσσηνίας

Τα **αμπελουργικά** προϊόντα ακολουθούν μια **σαφή καθοδική πορεία**, μειώνοντας τη συμμετοχή τους μεταξύ 1984 και 1995 κατά 2/3 (από 18% σε 6% περίπου), μείωση αντίστοιχη με αυτή στις καλλιεργούμενες εκτάσεις.

Οι νωπές και αποξηραμένες οπώρες (στην ουσία τα ξηρά σύκα) ακολουθούν στην επόμενη θέση, δείχνοντας μια τάση μείωσης της συμμετοχής τους από 5% περίπου κατά μέσο όρο την προηγούμενη δεκαετία σε 3,5% - 4% περίπου τη δεκαετία του 1990. Γενικά παρατηρούμε ότι τόσο σε αξία παραγωγής όσο και σε μέγεθος καλλιεργούμενων εκτάσεων τα ελαιοκομικά προϊόντα στο νομό σαφώς υπερέχουν έναντι οποιοδήποτε άλλης κατηγορίας.

Στο γεγονός αυτό έχουν συμβάλει πέρα από την παράδοση, το ευνοϊκό κλίμα, την γεωμορφολογία του εδάφους και οι ευνοϊκές εξελίξεις θεσμικού χαρακτήρα τις δεκαετίες 1980-1990 (Γεωργική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης) που εν μέρει έχει επηρεάσει και τις εξελίξεις των τιμών των σχετικών προϊόντων. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική γιατί επηρεάζει καθοριστικά την προσφορά των αγροτικών προϊόντων και τις αναδιαρθρώσεις των καλλιεργειών. Άρα, **το λάδι έχει ευνοηθεί από την εξέλιξη των τιμών, σε σχέση με τα άλλα προϊόντα** καθώς σχεδόν σε όλα τα άλλα προϊόντα οι τιμές είτε έχουν επιδεινωθεί σημαντικά π.χ αμπελουργικά προϊόντα είτε δεν έχουν διαφοροποιηθεί σημαντικά π.χ σύκα.

Βασικό συμπέρασμα της παραπάνω σύγκρισης είναι ότι τα ελαιοκομικά προϊόντα αποτελούν χωρίς καμία αμφιβολία το βασικό προϊόν φυτικής παραγωγής του νομού, σημασία η οποία διαχρονικά παρουσιάζει αυξητική δυναμική.

Στην συνέχεια αν συγκρίνουμε την παραγωγή των προϊόντων αυτών με τα αντίστοιχα της χώρας και της περιφέρειας προκύπτει ότι:

- ⇒ Ο Νομός παράγει το 100% (περίπου) της περιφέρειας και το 1/2 (περίπου) της χώρας σε φιστίκι αράπικο, αν και όπως είδαμε η ποσότητα και η αναλογία του στο εισόδημα του Νομού δεν είναι καθόλου σημαντική.
- ⇒ Η δεύτερη πιο σημαντική (αναλογικά με την Περιφέρεια και τη Χώρα) καλλιέργεια του Νομού είναι τα ελαιοκομικά (**βασικά το ελαιόλαδο (1/2 περίπου σε σχέση με την περιφέρεια και 10% περίπου ως προς τη Χώρα)**)

- ⇒ Τα κηπευτικά είναι η Τρίτη πιο σημαντική αναλογικά καλλιέργεια (36% και 3,5% σε περιφέρεια και Χώρα αντίστοιχα). Η σημασία των λοιπών κατηγοριών είναι αναλογικά μικρή.

Συμπερασματικά λοιπόν τονίζουμε την βαρύτητα των ελαιοκομικών προϊόντων στη φυτική παραγωγή του νομού καθώς:

- ✂ Οι ελαιώνες καλύπτουν το 80% περίπου των καλλιεργούμενων εδαφών σημειώνοντας σημαντική αύξηση τα τελευταία 7 χρόνια. Ο αριθμός των ελαιοδενδρων (βάσει δηλώσεων παραγωγών) είναι 10,5 εκατομμύρια περίπου (2001).
- ✂ Η αξία του ελαιολάδου ξεπερνά το 50% της συνολικής αξίας φυτικής παραγωγής τα τελευταία έτη, από 40%-45%, που ήταν περίπου την προηγούμενη δεκαετία. Η ακαθάριστη αξία παραγωγής φτάνει τα 47,5 δις δραχμές (2000).

6.3. Χαρακτηριστικά της ελαιοκομικής παραγωγής του Νομού Μεσσηνίας

Τα βασικά προϊόντα της ελαιοκαλλιέργειας στο νομό Μεσσηνίας είναι το ελαιόλαδο και οι βρώσιμες ελιές. Στη συνέχεια εξετάζουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο αυτών προϊόντων φυτικής παραγωγής στο νομό.

6.3.1 Μεσσηνιακό Ελαιόλαδο

Η καλλιέργεια της ελιάς στη Μεσσηνία γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο αλλά και με σύγχρονες βιολογικές μεθόδους σε 800,000 στρέμματα. Καλλιεργείται η ονομαστή, για την παραγόμενη ποιότητα λαδιού, ποικιλία ελιάς "Κορωνεϊκή" και παράγεται το παγκοσμίου φήμης μεσσηνιακό ελαιόλαδο, γνωστό ως ελαιόλαδο Καλαμάτας. Αποτελεί ένα φυσικό χυμό που παράγεται από τον ελαιόκαρπο με φυσικές και μηχανικές μεθόδους, πλούσιο σε άρωμα και γεύση, χαμηλής οξύτητας 0,2-1, με βαθμό αφομοίωσης από τον ανθρώπινο οργανισμό μέχρι 98%, με μεγάλη βιολογική και φαρμακευτική αξία, λόγω της πλούσιας περιεκτικότητας σε βιταμίνες κυρίως E και A και της ιδανικής αναλογίας μεταξύ E και λινελαϊκού οξέος.

Ελαιοποιήσιμες ποικιλίες:

Οι καλλιεργούμενες ποικιλίες στην περιοχή για παραγωγή λαδιού είναι τρεις: Η "Κορωνέικη", η "Μαυρολιά" και η "Μαστοειδής",

☞ Η **Κορωνέικη** καλύπτει ποσοστό 92,5% των ελαιοδένδρων για παραγωγή λαδιού, Είναι γνωστή και σαν λαδολιά, λανολιά ή ψιλολιά, Θεωρείται μια από τις σπουδαιότερες ποικιλίες λόγω της μεγάλης προσαρμοστικότητας και καρποφορίας του δένδρου,

☞ Η **Μαυρολιά** καλύπτει ποσοστό 6% των ελαιοδένδρων και την συναντάμε κυρίως στις επαρχίες Πυλίας και Τριφυλίας,

☞ Η **Μαστοειδής** ή "Ματσολιά" με ποσοστό 1,5% των ελαιοδένδρων βρίσκεται σε ορεινές περιοχές της Αλαγονίας, Είναι ανθεκτική σε χαμηλές θερμοκρασίες,

6.3.1.1. Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελαιοκαλλιέργειας για την παραγωγή ελαιολάδου στο Ν. Μεσσηνίας

Η φήμη του ελαιόλαδου της Μεσσηνίας το καθιστά ένα από τα πλέον εξαγώγιμα προϊόντα της περιοχής, Με την παραγωγή του ελαιόλαδου ασχολούνται ενεργά 56,000 άνθρωποι, τόσο στον τομέα καλλιέργειας όσο και στην περίοδο συγκομιδής που πραγματοποιείται από τον Νοέμβριο έως και τον Ιανουάριο, Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι το 1/4 από αυτούς δεν είναι κατά κύριο λόγο αγρότες αλλά απλοί ιδιοκτήτες αγροτεμαχίων οι οποίοι είτε εξοικονομούν το προϊόν για ιδιοκατανάλωση είτε κερδίζουν ένα πρόσθετο εισόδημα από τη πώληση του ελαιολάδου, Ο μέσος κλήρος είναι 30 στρέμματα ανά γεωργική εκμετάλλευση, αλλά είναι τεμαχισμένος κατά μέσο όρο σε 5 τεμάχια,

Η ελιά αξιοποιεί μεταξύ των άλλων και αρκετές ημιορεινές και ορεινές περιοχές συμβάλλοντας έτσι στην οικονομία των αγροτών αυτών των περιοχών, Οι 50,000 τόνοι του ελαιόλαδου που παράγονται σε ετήσια βάση αποφέρουν στον νομό έσοδα 160 εκατ, ευρώ περίπου. Η αύξηση της παραγωγής με την χρήση αρδεύσεων και η βελτίωση των τεχνικών καλλιέργειας που εφαρμόζονται θα αποφέρουν σαφώς καλύτερα αποτελέσματα στο μέλλον (αύξηση παραγωγής κ.α.)

Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει τη διαχρονική μεταβολή των καλλιεργούμενων εκτάσεων και των ποσοτήτων παραγωγής για το χρονικό διάστημα 1985-2000 βάσει στοιχείων των Διευθύνσεων Γεωργίας Μεσσηνίας και Τριφυλίας, Οι τιμές προέρχονται από το Υπουργείο Γεωργίας (Δ/νση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης) και είναι υπολογισμένες χωρίς την επιδότηση.

Πίνακας 6.3: Εξέλιξη της καλλιέργειας ελαιολάδου στη Μεσσηνία

ΕΤΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (τόνοι)	ΣΤΡΕΜ, ΑΠΟΔΟΣΗ (κιλά/ στρεμ)	ΤΙΜΗ (Δρχ/κιλο)	ΑΚΑΘ, ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
2000	886.123	68.073	77	698,57	47.553.756
1999	885.759	38.575	44	720,75	27.802.931
1998	884.245	62.909	71	674,40	42.425.830
1997	883.568	46.223	52	839,91	38.823.160
1996	881.989	69.243	79	1083,38	75.016.481
1995	881.256	39.911	45	794,77	31.720.065
1994	880.587	55.941	64	666,68	37.294.746
1993	872.641	31.822	36	593,60	18.889.539
1992	781.214	48.526	62	575,91	27.946.609
1991	768.158	43.014	56	851,34	36.619.539
1990	687.923	21.514	31	563,49	12.122.924
1989	685.000	31.200	46	406,90	12.695.280
1988	610.000	35.824	59	336,89	12.068.747
1987	596.000	36.478	61	314,70	11.479.627
1986	595.000	23.781	40	297,59	7.076.988
1985	610.000	50.266	82	238,06	11.966.324
Μ.Ο.	774.341	43.956	57	603,56	28.218.909

Πηγή: Δ/νσεις Γεωργίας Μεσσηνίας και Τριφυλίας –Υπουργείο Γεωργίας

Είναι εμφανές από το παραπάνω πίνακα ότι τόσο η έκταση των ελαιοκαλλιεργειών σε στρέμματα αυξάνει διαχρονικά όπως και η αξία παραγωγής ελαιολάδου. Επίσης και η ακαθάριστη αξία παραγωγής παρουσιάζει θετική μεταβολή στο εν λόγω χρονικό διάστημα. Οι τιμές παρουσιάζουν μια ικανοποιητική αύξηση (μέση ετήσια μεταβολή 16,4%) ενώ η μέση τιμή ανά κιλό είναι 600 δραχμές περίπου για την 15ετία. Σε τρέχουσες τιμές παρουσιάζεται μια ικανοποιητική αύξηση στο ετήσιο εισόδημα, ύψους 16,4%. Η αύξηση

αυτή βέβαια δεν είναι καθαρή διότι περιορίζεται από τις αυξήσεις στις εισροές (έξοδα παραγωγής όπως λιπάσματα, γεωργικά φάρμακα, εργαλεία, μηχανήματα και εργασία).

Έχοντας υπόψιν και τα στοιχεία της σύγκρισης που είδαμε προηγουμένως επιβεβαιώνουμε για μια ακόμη φορά ότι το ελαιόλαδο ως το πιο σημαντικό προϊόν για το νομό συνεχίζει να αναπτύσσεται δυναμικά στην 15ετία.

6.3.2. Βρώσιμες Ελιές : Επιτραπέζια ελιά Καλαμών

Από τις επιτραπέζιες ελιές αποκλειστικά καλλιεργείται η τοπική ποικιλία Καλαμών (Καλαμαί: Παλαιότερη ονομασία της Καλαμάτας). Ο καρπός έχει σχήμα κυλινδροκωνικό και είναι κεκαμμένος από την μία πλευρά. Είναι ποικιλία μεσόκαρπη με μέσο βάρος καρπού 3 με 6 γραμμάρια. Στο στάδιο της πλήρους ωριμότητας η επιδερμίδα του καρπού αποκτά μαύρο βαθύ χρώμα. Η καλλιέργεια της ελιάς Καλαμών έχει παίξει και εξακολουθεί να παίξει πρωτεύοντα ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Μεσσηνίας. Η ελιά έχει πλέον αναγνωριστεί ως βασικό είδος διατροφής στις αγορές της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Ο παραδοσιακός τρόπος καλλιέργειας της ελιάς σε αμιγείς ελαιώνες σηματοδοτεί χρόνια στη γεωργική ζωή του τόπου. Υπάρχουν δένδρα ιστορικής αξίας στην περιοχή. Στον περίβολο του ΚΕΓΕ Καλαμάτας υπάρχει δένδρο 800 και πλέον ετών εμβολιασμένο σε άγριο που θεωρείται σαν μητρικό της ποικιλίας. Η τελευταία επιστημονικά ονομάζεται OLEA EUROPEA (έλαια η ευρωπαϊκή γνήσια καλαματιανή ποικιλία, κοινώς χοντρολιά). Μετρήθηκε και βρέθηκε να έχει ύψος περίπου 8 μέτρα και περίμετρο επίσης 8. Η κόμμι του, δηλαδή η φυλλωσιά του έχει διάμετρο 9 μέτρα, ενώ ο κορμός σχηματίζει κουφάλα ενός μέτρου. Αυτό διασώθηκε από τον ελαιώνα που πυρπολήθηκε από τον Ιμπραήμ Πασά για να εκδικηθεί τους Έλληνες επαναστάτες, όταν εισέβαλε στην Μεσσηνία. Στην διάρκεια του χρόνου γίνονται στο δένδρο όλες οι απαραίτητες περιποιήσεις (όπως κλάδεμα, ράντισμα για το δάκο και πότισμα) και έτσι εξακολουθεί να είναι υγιές και να καρποφορεί.²⁸

Οι άριστες κλιματολογικές συνθήκες σε συνδυασμό με την άρδευση και τη συγκομιδή του καρπού με τα χέρια έχουν σαν αποτέλεσμα την άριστη ποιότητα και την ξεχωριστή γεύση της ελιάς Καλαμών που εξάγεται στις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία. Με την παραγωγή της επιτραπέζιας ελιάς ασχολούνται 1500 άτομα, τόσο με την καλλιέργεια (καθ' όλη την διάρκεια το έτους), όσο και με την συγκομιδή και

²⁸ Τα Αγροτικά(1984), Τεύχος 7, Αθήνα: Υπουργείο Γεωργίας

τυποποίηση. Σε ετήσια βάση παράγονται περίπου 2.500 τόνοι επιτραπέζιας ελιάς, που αποφέρουν έσοδα για τους κατοίκους της Μεσσηνίας 800 εκατ. δραχμές περίπου.

6.3.2.2 Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελαιοκαλλιέργειας για την παραγωγή βρώσιμων ελιών στο Ν. Μεσσηνίας

Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει τη διαχρονική μεταβολή των καλλιεργούμενων εκτάσεων και των ποσοτήτων παραγωγής για το χρονικό διάστημα 1985-2000 βάσει στοιχείων των Διευθύνσεων Γεωργίας Μεσσηνίας και Τριφυλίας. Οι τιμές προέρχονται από το Υπουργείο Γεωργίας (Δ/νση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης) και είναι υπολογισμένες χωρίς την επιδότηση.

Πίνακας : Εξέλιξη της καλλιέργειας βρώσιμων ελιών στη Μεσσηνία

ΕΤΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρέμματα)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ (τόνοι)	ΣΤΡΕΜ, ΑΠΟΔΟΣΗ (κιλά/ στρεμ)	ΤΙΜΗ (Δρχ/κιλο)	ΑΚΑΘ, ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
2000	6.928	2.920	421	345,18	1.007.926
1999	6.587	2.580	392	354,36	914.249
1998	6.856	2.870	419	343,94	987.108
1997	6.358	2.410	379	336,44	810.820
1996	6.574	2.660	405	330,31	878.625
1995	6.215	2.350	378	232,86	547.221
1994	6.680	2.560	383	284,24	727.654
1993	6.872	2.940	428	179,24	526.966
1992	7.195	3.150	438	200,64	632.016
1991	9.566	3.220	337	232,02	747.104
1990	11.863	3.358	283	193,46	649.639
1989	14.985	3.560	238	137,21	489.536
1988	16.158	3.854	239	127,70	492.156
1987	18.452	4.025	218	135,61	545.830
1986	19.587	4.412	225	117,16	516.910
1985	21.215	4.785	226	96,66	462.518
Μ.Ο.	10.756	3.228	338	227,96	683.517

Πηγή: Δ/σεις Γεωργίας Μεσσηνίας και Τριφυλίας –Υπουργείο Γεωργίας

Ο σχετικός πίνακας αποκαλύπτει τα εξής:

- ⇒ Το προϊόν παρουσιάζει μια σημαντική **φθίνουσα πορεία** διαχρονικά, τόσο ως προς την καλλιεργούμενη έκταση, η οποία μειώθηκε κατά 70% περίπου από το 1985 έως το 1995 (από 24.200 στρ. σε 6.700 στρ.) όσο και ως προς την παραγόμενη ποσότητα η οποία σημείωσε μείωση κατά 50% περίπου (από 4.500 τόννους σε 2.500 περίπου).
- ⇒ Η τιμή παρουσιάζει ικανοποιητική άνοδο (13% ανά έτος κατά μέσο όρο), με αποτέλεσμα να αυξάνει η αξία παραγωγής σε τρέχουσες τιμές σημαντικά, παρά τη μείωση της παραγωγής. Η αξία παραγωγής σε σταθερές τιμές παρουσιάζει κατά 5% περίπου ανά έτος.
- ⇒ Η συμμετοχή του προϊόντος στη συνολική αξία παραγωγής βρίσκεται κατά μέσο όρο λίγο κάτω από το 2%²⁹.
- ⇒ Η ακαθάριστη αξία παραγωγής έφτασε το 2000 σε 1 δις δρχ.

Οι βασικές αιτίες μείωσης της παραγωγής (εκτός από την αδιαφορία πολλών ελαιοκαλλιεργητών λόγω του μικρού κέρδους που τους αποφέρει το προϊόν, με συνέπεια τη μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης) είναι οι ασθένειες της ελιάς και οι άσχημες κλιματολογικές συνθήκες των τελευταίων ετών.

Εν τέλει θα υποστηρίζαμε ότι οι βρώσιμες ελιές αποτελούν μια **παραδοσιακή και σημαντική καλλιέργεια** για το Νομό, όχι τόσο λόγω της συνολικής αξίας παραγωγής όσο λόγω του καθιερωμένου και διεθνώς ονόματος της ποικιλίας και του προϊόντος (**Ελιές Καλαμών**).

Άρα, η καλλιέργεια της ελιάς και η παραγωγή ελαιολάδου αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό της απασχόλησης στο νομό που φέρνει αύξηση του εισοδήματος. Άμεση συσχετισμένη με την ευνοϊκή εξέλιξη της παραγωγής ελαιολάδου είναι και η βιωσιμότητα των ελαιοτριβείων του νομού. Η σωστή λειτουργία τους, ο εκσυγχρονισμός τους, η γνώση των νέων συνθηκών (π.χ συσκευασία, νέα μηχανήματα) είναι σίγουρο ότι επιφέρει μεγαλύτερα εισοδήματα και εξειδίκευση του νομού στο συγκεκριμένο χώρο.

Στην συνέχεια επιχειρείται μια προσπάθεια παρουσίασης των ελαιοτριβείων του νομού Μεσσηνίας και των βασικών χαρακτηριστικών τους. Η προσπάθεια επιχειρήθηκε τελικά για *τρεις* επαρχίες λόγω μη άμεσης διάθεσης των στοιχείων για την τετάρτη.

²⁹ βλ. υποσημείωση σελ. 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ:

ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (ΕΚΤΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ)

7.1 Εισαγωγή

Στην προσπάθεια μας να αποτυπώσουμε κάποια βασικά χαρακτηριστικά των ελαιουργικών συγκροτημάτων της περιοχής μας απευθυνθήκαμε στη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του νομού Μεσσηνίας όπου συγκεντρώσαμε το παρακάτω υλικό:

- καταστάσεις ελαιотριβείων επαρχίας Μεσσήνης, Πυλίας και Καλαμάτας το έτος 2002
- κατάσταση εγκεκριμένων ελαιотριβείων και παραχθείσες ποσότητες ελαιολάδου περιόδου 2001/2002
- κατάσταση εγκεκριμένων ελαιотριβείων και παραχθείσες ποσότητες ελαιολάδου περιόδου 2002/2003
- Στοιχεία των Δηλώσεων Μηνιαίων Καταστάσεων Εργασιών Ελαιотριβείων για την περίοδο 2001/2002.

Το συγκεκριμένο υλικό είναι χρήσιμο να μας δώσει αρκετές πληροφορίες για τα υφιστάμενα εγκεκριμένα λειτουργία των τριών επαρχιών του νομού που εξετάσαμε. Τέτοια στοιχεία ήταν:

- Η μορφή της επιχείρησης
- Ο τύπος του ελαιουργικού συγκροτήματος
- Η παραγωγή στις εξεταζόμενες περιόδους
- Η χωρική τοποθέτηση των επιχειρήσεων.

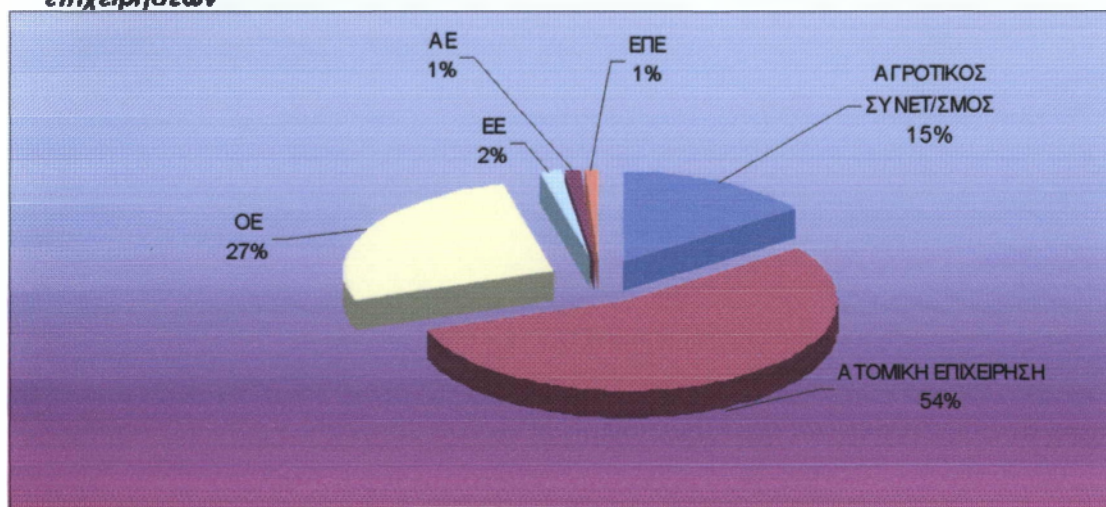
Η παραπάνω ανάλυση περιορίζεται μόνο σε δύο έτη και δεν πραγματοποιεί απόλυτη ανάλυση των ελαιотριβείων. Ενδιαφέρον θα ήταν εάν η ανάλυση επεκτείνονταν σε μεγαλύτερη χρονική διάρκεια. Σε μια τέτοια περίπτωση θα βγάλαμε συμπεράσματα για την διαχρονική λειτουργία των επιχειρήσεων π.χ κλείσιμο ελαιουργικών συγκροτημάτων,

διαδικασία εκσυγχρονισμού τους. Βέβαια στο χρονικό διάστημα της συγκεκριμένης πτυχιακής δεν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί όλη αυτή η ανάλυση. Γεγονός είναι πάντως ότι και με την ποσοτική ανάλυση των συγκεκριμένων στοιχείων αποκαλύπτονται αξιόλογα συμπεράσματα.

7.2 Νομική Μορφή Ελαιουργικών Επιχειρήσεων Ν. Μεσσηνίας

Στη παρούσα παράγραφο εξετάζουμε την κατανομή των ελαιουργικών συγκροτημάτων του νομού Μεσσηνίας για τις επαρχίες για τις οποίες έχουμε στοιχεία. Η παρούσα ανάλυση μας αποκαλύπτει χρήσιμα στοιχεία για το μέγεθος των επιχειρήσεων στο νομό. Συγκεκριμένα στο διάγραμμα 7.1 που ακολουθεί παρατηρούμε ότι το πλήθος των επιχειρήσεων του δείγματος μας (αναφερόμαστε στις τρεις επαρχίες) είναι κατεξοχήν ατομικές επιχειρήσεις (54,4%) ενώ ακολουθούν οι εταιρίες μικρού μεγέθους με σαφή υπεροχή των Ομόρρυθμων Εταιρειών (26,7%). Με άλλα λόγια το 81% των επιχειρήσεων του δείγματος μας είναι μικρού μεγέθους και κατά κύριο λόγο **οικογενειακού χαρακτήρα** (ατομικές επιχειρήσεις ή ομόρρυθμες εταιρείες). Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αν και πιστεύεται ότι έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια συγκεντρώνουν ποσοστό περίπου 15%.

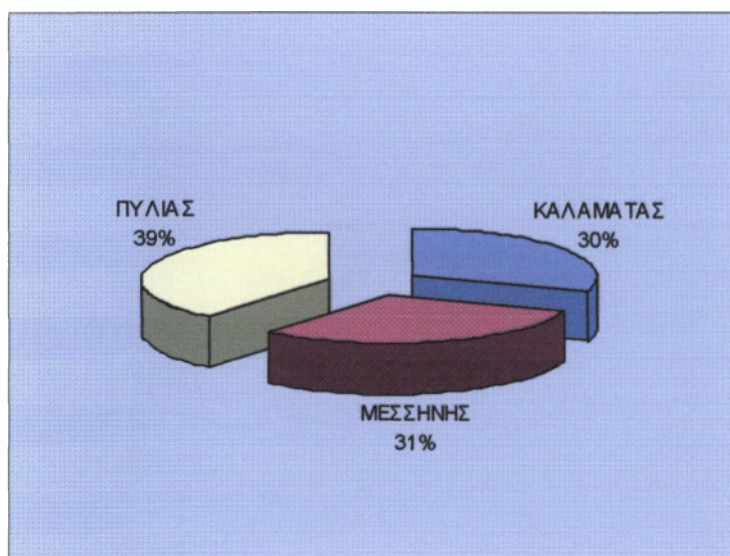
Γράφημα 7. 1: Ποσοστιαία Κατανομή του Δείγματος ανά μορφή ελαιουργικών επιχειρήσεων

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης (βλ. και παράρτημα 1 στατιστικοί πίνακες)

Το γεγονός αυτό όμως δεν μας εκπλήττει διότι η εποχικότητα του προϊόντος, δεν επιτρέπει την πλήρη απασχόληση με την συγκεκριμένη δραστηριότητα. Από την άλλη μεριά το μεγάλος κόστος της επένδυσης και η επικρατούσα γραφειοκρατία αποθαρρύνει τον πιθανό επιχειρηματία στην δημιουργία, ανάπτυξη, εκσυγχρονισμό του ελαιουργικού συγκροτήματος του. Συνήθως οι επιχειρήσεις μικρού χαρακτήρα αποτελούν μια δευτερεύουσα απασχόληση για κάποιους από τους αγρότες (πλην κάποιων εξαιρέσεων που αφιερώνουν και χρόνο και χρήμα στην ανάπτυξη της επιχείρησής τους). Επιπλέον σήμερα οι απαιτήσεις του αγοραστικού κοινού επιβάλλουν την τυποποίηση και συσκευασία του προϊόντος και την καθιέρωση μέσω διαφήμισης ενός ονόματος προέλευσης.

Γράφημα 7.2: Ποσοστιαία Κατανομή του Δείγματος ελαιουργικών επιχειρήσεων ανά επαρχία

Το δείγμα των ελαιουργικών μονάδων για τα οποία έχουμε στοιχεία χωροθετείται σε τρεις επαρχίες του νόμου, την επαρχία Καλαμάτας (30%), την επαρχία Μεσσηνίας (31,1%) και την επαρχία Πυλίας (38,9%). Η τελευταία υπερτερεί στη συγκέντρωση ελαιουργικών συγκροτημάτων συγκεντρώνοντας τα 70 από τα 180 καταγεγραμμένα ελαιουργεία της

υπό εξέτασης περιοχής (βλ. παράρτημα πίνακα 7.2). Είναι αναμενόμενο που η επαρχία Πυλίας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό ελαιωτριβείων διότι:

- συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό καλλιεργούμενων εκτάσεων στο νομό
- οι χρήσεις γης είναι κατά κανόνα δενδρώδεις καλλιέργειες (ιδιαίτερα δε ελιά) (δές την ανάλυση που προηγήθηκε).

Πίνακας 7.1 : Νομική Μορφή Επιχείρησης ανά Επαρχία

ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ	Count	ΕΠΑΡΧΙΑ			ΣΥΝΟΛ
			ΚΑΛΑΜΑΤΑ	ΜΕΣΣΗΝΗ	ΠΥΛΙΑΣ	
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	48,1%	11,1%	40,7%	100,0%
	ΑΤΟΜΙΚΗ	Count	39	32	27	98
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	39,8%	32,7%	27,6%	100,0%
	ΟΕ	Count	1	17	30	48
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2,1%	35,4%	62,5%	100,0%
	ΕΕ	Count		2	1	3
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		66,7%	33,3%	100,0%
	ΑΕ	Count		2		2
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		100,0%		100,0%
	ΕΠΕ	Count	1		1	2
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	50,0%		50,0%	100,0%
ΣΥΝΟΛ		Count	54	56	70	180
		% within ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	30,0%	31,1%	38,9%	100,0%

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιοουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

Συσχετίζοντας την γεωγραφική διασπορά των επιχειρήσεων με τη μορφή των επιχειρηματικών μονάδων επισημαίνουμε την συγκέντρωση των αγροτικών συνεταιρισμών στην επαρχία της Καλαμάτας (48,1%) σε σχέση με τις άλλες δύο επαρχίες (40,7% και 11,1%). Αυτό εν μέρει εξηγείται καθώς η επαρχία Καλαμάτας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό ορεινών εκτάσεων του νομού (δες κεφάλαιο 5). Παράλληλα, στη συγκεκριμένη επαρχία κυριαρχούν οι ατομικές επιχειρήσεις (72,2%) σε σύνολο 54 ελαιοουργικών συγκροτημάτων ενώ ακολουθούν με τα ίδια μικρά ποσοστά οι εταιρίες είτε περιορισμένης ευθύνης είτε ομόρρυθμες (1,9%) (βλ. παράρτημα πίνακα 7.3).

Οι ατομικές επιχειρήσεις που εξάλλου είδαμε ότι κυριαρχούν στο σύνολο του δείγματος των επιχειρήσεων δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφοροποιήσεις στη χωροθέτηση τους στις εν λόγω επαρχίες. Με άλλα λόγια δεν μπορούμε να τονίσουμε την συγκέντρωσή τους σε καμία από τις τρεις επαρχίες με μικρή ίσως υπεροχή της επαρχίας της Καλαμάτας.

Από την άλλη μεριά όσον αφορά τις εταιρίες, ιδιαίτερα δε τις ομόρρυθμες εταιρίες, παρατηρείται συγκέντρωση τους κυρίως στην επαρχία της Πυλίας. Στη συγκεκριμένη επαρχία συγκεντρώνεται το 62,5% (30 επιχειρήσεις) των 48 ομόρρυθμων εταιριών του δείγματος ενώ ακολουθεί η επαρχία της Μεσσηνίας με 35,4% ή 17 επιχειρήσεις ανάλογης μορφής.

Παράλληλα σαφή συγκέντρωση παρατηρείται και για τις Ανώνυμες Εταιρίες (μόνο 2) το καθώς το 100% των επιχειρήσεων αυτών χωροθετείται στην επαρχία της Μεσσηνίας. Αυτό εν μέρει εξηγείται λόγω της χωροταξικής θέσεως της συγκεκριμένης επαρχίας και την ύπαρξη σε αυτήν οριοθετημένων βιομηχανικών ζωνών.

Αντίθετα οι εταιρίες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ) κατανέμονται ισόποσα (από 1 σε κάθε επαρχία) μεταξύ των επαρχιών Καλαμάτας και Πυλίας (βλ. πίνακα 7.1).

7.3 Τύποι Ελαιουργικών Συγκροτημάτων Ν. Μεσσηνίας

Ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο της ποσοτικής ανάλυσης του δείγματος μας είναι η κατανομή των παρατηρήσεων μας ανά τύπο μηχανημάτων που χρησιμοποιείται για την εξαγωγή του ελαιολάδου και ο αντίστοιχος χαρακτηρισμός του ελαιουργικού συγκροτήματος σε κλασσικό και φυγοκεντρικό. Η συγκεκριμένη ανάλυση έχει ενδιαφέρον γιατί δείχνει τον εκσυγχρονισμό των ελαιουργικών συγκροτημάτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εποχής (βλ. ανάλυση κεφαλαίου 3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2 : Τύπος μηχανημάτων στα ελαιουργεία

ΤΥΠΟΣ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΛΑΣΣΙΚΟΣ	12	6,7
ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 2 & 3Φ	4	2,2
ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 2Φ	24	13,3
ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ	111	61,7
ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	29	16,1
ΣΥΝΟΛΟ:	180	100

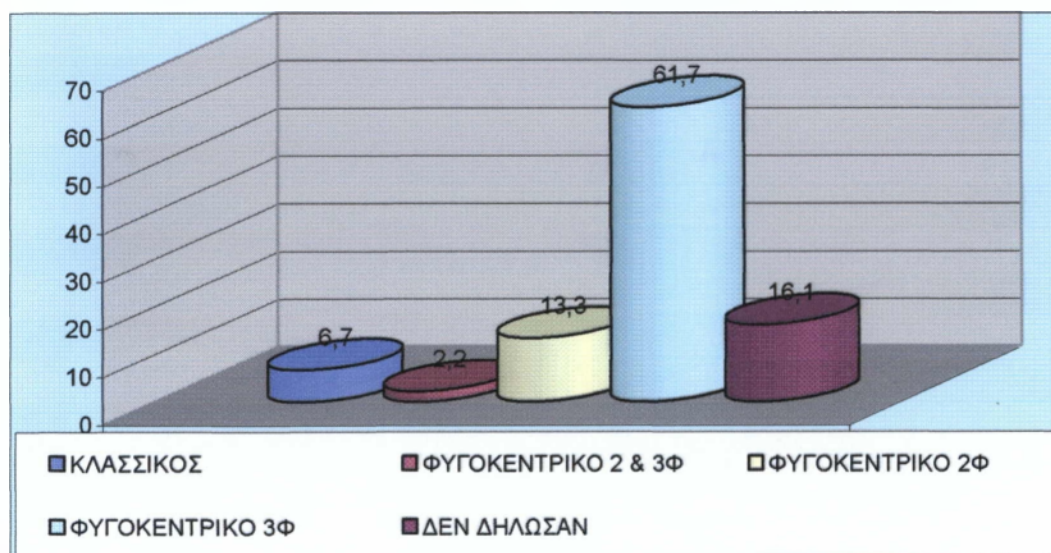
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2001-2002-2003

Στο πίνακα 7.2 παρουσιάζεται ένας τύπος φυγοκεντρικό 2 και 3 φάσεων. Ο συγκεκριμένος τύπος δεν υποδηλώνει κάποιον νέο τύπο ελαιουργικού συγκροτήματος απλά δηλώνεται από τους ελαιοτριβείς με τον συγκεκριμένο τρόπο στις καταστάσεις της διεύθυνσης αγροτικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των καταστάσεων των ελαιουργικών συγκροτημάτων κατά τα έτη 2001-2002 και 2002-2003 από την διεύθυνση Γεωργίας της ΝΑ Μεσσηνίας παρατηρούμε ότι 111 ελαιουργικά συγκροτήματα σε σύνολο 180 δηλώνουν ότι είναι φυγοκεντρικά 3φ, 24 φυγοκεντρικά 2φ ενώ μόνο 4 φυγοκεντρικά 2 & 3 φάσεων και 12 κλασσικού τύπου.

Στο διάγραμμα 3 που ακολουθεί απεικονίζεται σχηματικά και η ποσοστιαία κατανομή του δείγματος των ελαιουργικών συγκροτημάτων ανά τύπο λειτουργίας του.

Γράφημα 7.3 : Ποσοστιαία Κατανομή του Δείγματος ανά τύπο ελαιουργικού συγκροτήματος

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2001-2002-2003

Όπως φαίνεται πάνω από το 61,7% των επιχειρήσεων του δείγματος μας λειτουργεί σύμφωνα με τον φυγοκεντρικό τύπο, ο οποίος αποτελεί χαρακτηριστικό της εξέλιξης στο τομέα των ελαιουργείων. Ο εκσυγχρονισμός των ελαιοτριβείων περιορίζεται όμως μόνο

στην εισαγωγή φυγοκεντρικού συστήματος χωρίς απόλυτη παρακολούθηση των πιο πρόσφατων αλλαγών της τεχνολογίας, δηλαδή υιοθέτηση του τύπου των δύο φάσεων. Ο συγκεκριμένος τύπος όπως είδαμε στο κεφάλαιο τρία πλεονεκτεί καθώς μέσω της επεξεργασίας του παράγεται καλύτερης ποιότητας ελαιόλαδο. Από την άλλη μεριά ο συγκεκριμένος τύπος είναι πιο ευαίσθητος σε περιβαλλοντικές επιταγές. Βέβαια η εμπειρία μας στην τρέχουσα ελαιοκομική περίοδο αποδεικνύει μια σαφή στροφή προς το τύπο των δύο φάσεων. Αν είχαμε στοιχεία και αναλύαμε και την τρέχουσα περίοδο είναι σχεδόν σίγουρο ότι το 16,4% θα ήταν πολύ υψηλότερο.

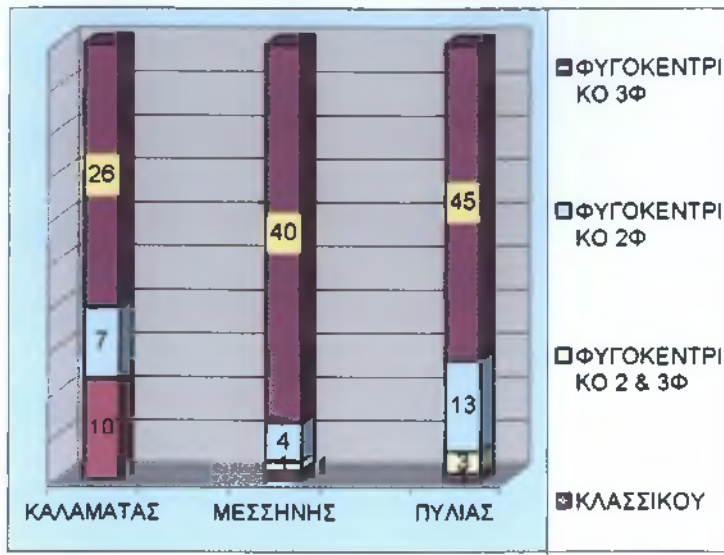
Στο γράφημα 4 που ακολουθεί συσχετίζονται οι τρεις επαρχίες με το τύπο των διαφορετικών ελαιουργικών συγκροτημάτων που χωροθετούνται σε αυτές προκειμένου να εντοπιστούν κάποιες σημαντικές διαφορές.

Η επαρχία Καλαμάτας συγκεντρώνει τα περισσότερα ελαιουργεία κλασσικού τύπου σε σχέση με τις άλλες δύο επαρχίες. Η συγκεκριμένη τάση οφείλεται λόγω της χαμηλής παραγωγής, της απομάκρυνσης των κατοίκων από τον αγροτικό χώρο και τον μη εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων ελαιοτριβείων. Εξάλλου οι καλλιέργειες της επαρχίας Καλαμάτας χωροθετούνται σε δύσβατους ορεινούς όγκους οι οποίοι εγκαταλείπονται χρόνο με το χρόνο.

Σε όλες τις επαρχίες κυριαρχούν τα ελαιουργικά συγκροτήματα που χαρακτηρίζονται έως φυγοκεντρικά 3 φάσεων (αποτελούν την πλειοψηφία έτσι και αλλιώς) αλλά στην επαρχία Μεσσηνίας τα εν λόγω ελαιουργικά συγκροτήματα σίγουρα κυριαρχούν καθώς τα 40 από τα 46 ελαιουργικά συγκροτήματα για τα οποία έχουμε στοιχεία στη συγκεκριμένη επαρχία κατατάσσονται σε αυτήν την κατηγορία (βλ. πίνακα 7.4 του παραρτήματος).

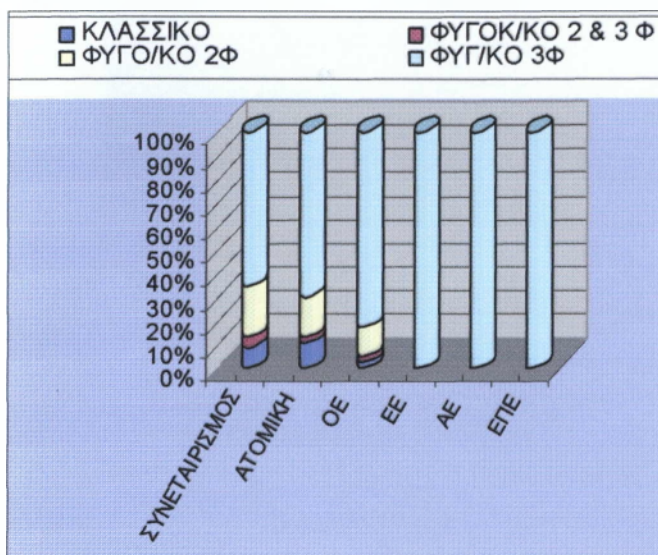
Η επαρχία Πυλίας αναλογικά συγκεντρώνει τα περισσότερα ελαιουργεία 2 και 3 φάσεων σε σχέση με τις άλλες δύο επαρχίες (3 από τα 4 συνολικά και στις 3 επαρχίες). Βέβαια δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η συγκεκριμένη επαρχία συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό ελαιουργείων του δείγματος μας (βλ. γράφημα 2)

Γράφημα 7.4 : Επαρχία και τύπος ελαιουργικών συγκροτημάτων

Πηγή: 15ια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2001-2002-2003

Γράφημα 7.5 : Μορφή Επιχείρησης και τύπος ελαιουργείου

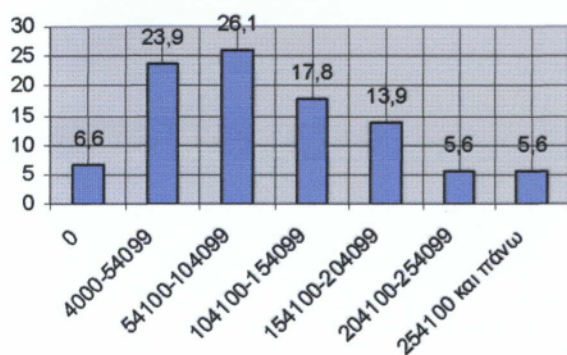
Στη συνέχεια έπεται σύγκριση του τύπου του ελαιουργικού συγκροτήματος με τη μορφή της επιχείρησης. Όσο πιο μικρή είναι η επιχείρηση τόσο πιο έντονος είναι ο παραδοσιακός κλασσικός χαρακτήρας της λειτουργίας της. Αυτό είναι λογικό διότι το κόστος εναλλαγής τύπου συγκροτήματος είναι πολύ υψηλό. Στο δείγμα των 180 επιχειρήσεων που εξετάσαμε ο κλασσικός χαρακτήρας λειτουργίας

του ελαιοτριβείου συσχετίζεται άμεσα με το μικρό οικογενειακό μέγεθος της επιχείρησης. Βέβαια παρατηρείται ανεξάρτητα από τη μορφή της επιχείρησης κυριαρχία του φυγοκεντρικού τύπου λειτουργίας του ελαιοτριβείου και συγκεκριμένα του φυγοκεντρικού τριών φάσεων. Ενδιαφέρον σημείο της συσχέτισης είναι το γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί

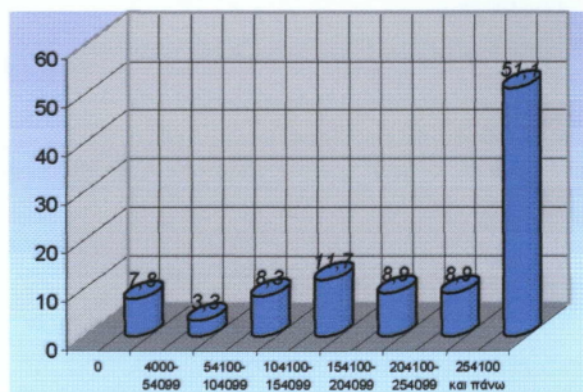
παρά το μικρό σχετικά ποσοστό που καταλαμβάνουν στο δείγμα μας (15%) παρουσιάζουν σαφή υπεροχή στη προτίμηση του τύπου *φυγοκεντρικό 2 φάσεων*, γεγονός που θα πρέπει να συνδέεται και με την μικρή χρονική διάρκεια λειτουργίας αυτών (βλ. γράφημα 4).

Η παραγωγή των εν λόγω ελαιουργικών συγκροτημάτων για τα οποία έχουμε στοιχεία παρουσίασε αύξηση την χρονιά 2002 -2003 έναντι της προηγούμενης καθώς ο μέσος όρος παραγωγής την περίοδο 2001-2002 ήταν 105395 τόνοι (ενώ την επόμενη χρονιά ήταν 277130 τόνοι). Ειδικότερα την χρονιά 2001-2002 το μεγαλύτερο ποσοστό των ελαιουργείων (26,1%) παρήγαγε από 54100 έως 154099 τόνοι ενώ υπήρξε και ένα 6,6 % χωρίς καθόλου παραγωγή. Η παραγωγή πάνω από τα 200000 τόνοι ήταν περιορισμένη περίπου σε ένα 12 % του δείγματος μας και συγκεκριμένα σε 10 μόνο επιχειρήσεις (βλ. πίνακα 7 παραρτήματος). Αντίθετα με τις ίδιες τάξεις παραγόμενων τόνων, την επομένη χρονιά σχεδόν το 60 % σύνολο δηλαδή 92 ελαιουργικών μονάδων έναντι 10 της προηγούμενης περιόδου παράγει πάνω από 200000 τόνοι ελαιολάδου (σύγκριση διαγραμμάτων 5 και 6). Άρα θα υποστηρίζαμε ότι η περίοδος 2002-2003 ήταν μια «καλή» χρονιά για τις ελιές έναντι της προηγούμενης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ 2001-2002

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: % ΠΑΡΑΓΩΓΗ 2002-2003

Οι 10 ελαιουργικές μονάδες με παραγωγή πάνω από 254000 τόνοι της περιόδου 2001-2002 χωροθετούνται κατά κύριο λόγο στην επαρχία της Πυλίας. 4 από τις δέκα είναι

αγροτικοί συνεταιρισμοί, 2 είναι ατομικές επιχειρήσεις ενώ οι υπόλοιπες είναι ομόρρυθμες εταιρίες. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι οι εξής:

- ⇒ ΑΓ Σ ΚΟΡΥΦΑΣΙΟΥ
- ⇒ ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ
- ⇒ ΑΣ ΠΕΤΑΛΙΔΙΟΥ
- ⇒ ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ

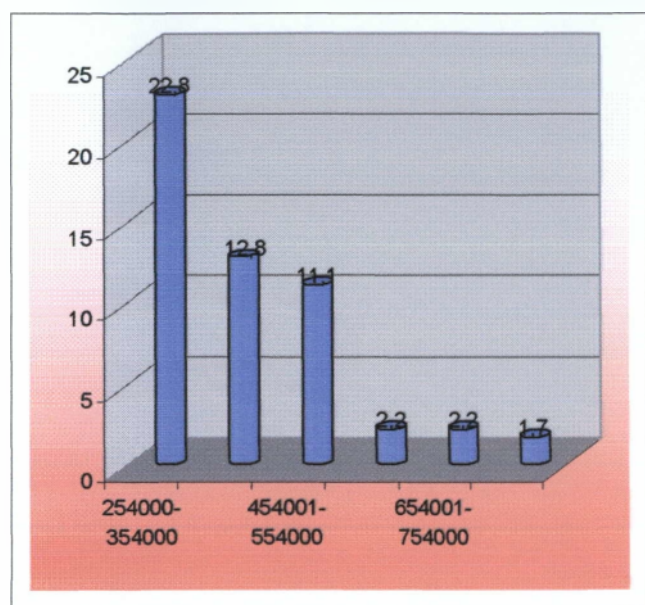
Όλες τους (εκτός για τρεις που δεν έχουμε στοιχεία) χρησιμοποιούν την φυγοκέντριση 3 φάσεων για την εξαγωγή του ελαιολάδου (βλ. πίνακα 7.7 παραρτήματος). Οι συνεταιρισμοί είναι λογικό που εντάσσονται στη συγκεκριμένη κατηγορία. Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις είναι ενδεικτικό ότι στη πλειοψηφία τους είναι εταιρείες και ότι έχουν σύγχρονα μηχανήματα. Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι και η προτίμηση των τριών φάσεων (μην ξεχνάμε όμως ότι η συγκεκριμένη κατηγορία αποτελεί την πλειοψηφία).

Οι 92 ελαιουργικές μονάδες που παράγουν πάνω από 254000 τόνοι της δεύτερης εξεταζόμενης περιόδου χρησιμοποιούν και αυτές κατά κύριο λόγο την φυγοκέντριση 3 φάσεων (64 από τις 92 του δείγματος).

Ενδιαφέρον είναι να δούμε μέσω μιας νέας ταξινόμησης των τιμών των παραγόμενων ποσοτήτων την χρονιά 2002-2003 τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων με πολύ υψηλό ποσοστό παραγωγής και κατά πόσο οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις είναι ίδιες με την προηγούμενη περίοδο ελαιοπαραγωγής.

Καταρχήν σύμφωνα με το διάγραμμα που ακολουθεί φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις με υψηλό ποσοστό παραγωγής του διαγράμματος 6 συγκεντρώνονται κατά κύριο λόγο στη τάξη 254000 έως και 354000 τόνοι ενώ ένα μικρό ποσοστό είναι πάνω από τα 554000 τόνοι. Γεγονός που δεν μας εκπλήσσει καθώς είδαμε ότι ο μέσος όρος παραγωγής των ελαιουργείων της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου είναι 277130 τόνοι ελαιολάδου. Το ενδιαφέρον αυτής της νέας κατανομής είναι ο διαχωρισμός στη συνέχεια και η εξέταση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των ελαιουργικών συγκροτημάτων με παραγωγή πάνω από 554000 τόνοι ελαιόλαδο.

Διάγραμμα 7.7: % Κατανομή των ελαιουργικών επιχειρήσεων με παραγωγή πάνω από 254000 τόνοι

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών

υφίσταται μεγάλη διαφοροποίηση από την μια χρονιά στην άλλη στην παραγωγική δυναμική των ελαιουργικών συγκροτημάτων. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον βέβαια θα αποτελούσε εάν είχαμε στη συνέχεια διαχρονικά στατιστικά στοιχεία προκειμένου να διατυπώσουμε την διαχρονική εξέλιξη της παραγωγικής δυναμικής των συγκεκριμένων αυτών μονάδων (βλ. Πίνακα 7.4).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΕΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ 2 ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ

2001-2002	2002-2003
ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ	ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ
ΑΓ Σ ΚΟΡΥΦΑΣΙΟΥ	ΑΣ ΑΝΔΡΟΥΣΗΣ
ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ	ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ
ΑΣ ΠΕΤΑΛΙΔΙΟΥ	ΔΕΡΤΙΜΑΝΗΣ ΓΕΩΡ
ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.	ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.
ΚΑΣΤΟΡΑΣ ΑΝ. & ΣΙΑ	ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΟΕ
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ	ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ
ΛΑΣΑΡΗΣ-ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΛΑΣΑΡΗΣ-ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ.	ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ. & Α
ΠΛΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ	ΣΚΙΑΔΑΣ ΙΩΑΝ
	ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Π & Γ ΟΕ

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των παραγωγικότερων

ελαιουργικών μονάδων της περιόδου 2002-2003 είναι ότι κυριαρχούν τα φυγοκεντρικά ελαιοτριβεία ενώ ανάμεσα στα 11 παραγωγικότερα δεν συγκαταλέγεται ούτε ένα κλασσικό. Παράλληλα κυριαρχεί η μορφή οργάνωσης σε εταιρίες έστω και μικρού χαρακτήρα ήτοι Ομόρρυθμες Εταιρείες (6 από τις 11) (βλ. Πίνακα 7.11 & 7. 12 παραρτήματος).

Αν στη συνέχεια συγκρίνουμε τα παραγωγικότερα ελαιοτριβεία μεταξύ των δύο περιόδων διαπιστώνουμε ότι δεν

Εάν δούμε στη συνέχεια με προσοχή και τις μονάδες με μηδενική παραγωγή και στις δύο ελαιοπαραγωγικές περιόδους παρατηρούμε αρχικά ότι και στις δύο περιόδους εμφανίζονται κάποιες (6 συνολικά) με μηδενική παραγωγή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. 5: ΕΛΑΙΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΜΕ ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ

ΤΥΠΟΣ	Μορφή Επιχείρησης
-	ΟΕ
-	Ατομική Επιχείρηση
ΤΡΙΩΝ ΦΑΣΕΩΝ	ΟΕ
ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ	Ατομική Επιχείρηση
ΔΥΟ ΦΑΣΕΩΝ	Ατομική Επιχείρηση
ΔΥΟ ΦΑΣΕΩΝ	Ατομική Επιχείρηση

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων

Ενδιαφέρον εδώ αποτελεί ότι 2 από τις 6 επιχειρήσεις είναι δύο φάσεων. Μάλλον βέβαια αυτό είναι ενδεικτικό της διαδικασίας εκσυγχρονισμού, η οποία είναι μια αρκετά χρονοβόρα διαδικασία που έχει καθυστερήσει την λειτουργία των αυτών των ελαιουργικών συγκροτημάτων. Αν λάβουμε δε υπόψιν μας ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις είναι μικρές κατά κύριο λόγο μεταποιητικές μονάδες (ατομικές επιχειρήσεις) είναι λογικό ότι το γεγονός του εκσυγχρονισμού τους καθυστερεί την ομαλή είσοδο τους σε πλήρη λειτουργία ξανά.

Στη συνέχεια εξετάζουμε την λειτουργία κάποιων από τα εν λόγω ελαιοτριβεία, μέσω της προσωπικής επαφής με τους εν λόγω επιχειρηματίες. Επιλέξαμε δύο συγκεκριμένα ελαιουργεία που τις συγκεκριμένες περιόδους παρουσίασαν ικανοποιητική παραγωγή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 7

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1 : ΜΟΡΦΗ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	27	15,0
ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	98	54,4
ΟΕ	48	26,7
ΕΕ	3	1,7
ΑΕ	2	1,1
ΕΠΕ	2	1,1
ΣΥΝΟΛΟ	180	100,0

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2: ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΑ ΕΠΑΡΧΙΑ

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	54	30,0
ΜΕΣΣΗΝΗΣ	56	31,1
ΠΥΛΙΑΣ	70	38,9
ΣΥΝΟΛΟ	180	100,0

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	13	24,1
ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	39	72,2
ΟΕ	1	1,9
ΑΕ	0	0
ΕΠΕ	1	1,9
ΣΥΝΟΛΟ	54	100,0

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.4 : ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΥ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΤΥΠΟΣ	ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ	ΦΥΓ/ΚΟ 2	ΦΥΓ/ΚΟ	ΦΥΓ/ΚΟ 3Φ	ΔΕΝ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ		Σ 3Φ	2Φ		ΔΗΛΩΣΑΝ	
ΕΠΑΡΧΙΑ	ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	10	0	7	26	11	54
	ΜΕΣΣΗΝΗΣ	1	1	4	40	10	56
	ΠΥΛΙΑΣ	1	3	13	45	8	70
ΣΥΝ ΟΛΟ		12	4	24	111	29	180

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.5 : ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΟΡΦΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΥΠΩΝ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΩΝ

	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	ΚΛΑΣΣΙΚΟ	ΦΥΓΟΚ/ΚΟ 2 & 3 Φ	ΦΥΓΟ/ΚΟ 2Φ	ΦΥΓ/ΚΟ 3Φ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	4	2	1	5	15	27
	14,8%	7,4%	3,7%	18,5%	55,6%	100,0%
ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	15	9	2	14	58	98
	15,3%	9,2%	2,0%	14,3%	59,2%	100,0%
ΟΕ	7	1	1	5	34	48
	14,6%	2,1%	2,1%	10,4%	70,8%	100,0%
ΕΕ	1				2	3
	33,3%				66,7%	100,0%
ΑΕ	1				1	2
	50,0%				50,0%	100,0%
ΕΠΕ	1				1	2
	50,0%				50,0%	100,0%

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.6 : ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΑ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΑ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΟ 2001-2002

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	ΕΥΣΠΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
0	13	7,2
4000-54099	43	23,9
54100-104099	47	26,1
104100-154099	32	17,8
154100-204099	25	13,9
204100-254099	10	5,6
254100 και πάνω	10	5,6
ΣΥΝΟΛΟΙ		180 100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.7: ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 254100 ΤΟΝΟΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2001-2002

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΜΟΡΦΗ	ΕΠΑΡΧΙΑ	ΤΥΠΟΣ
ΑΓ Σ ΚΟΥΡΥΦΑΣΙΟΥ	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	ΠΥΛΙΑΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΗΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΑΣ ΠΕΤΑΛΙΔΙΟΥ	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	ΠΥΛΙΑΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΗΣ	
ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΠΥΛΙΑΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΚΑΣΤΟΡΑΣ ΑΝ. & ΣΙΑ	ΟΕ	ΠΥΛΙΑΣ	
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ ΠΑΝ	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΠΥΛΙΑΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΛΑΖΑΡΗΣ- ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΟΕ	ΠΥΛΙΑΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ.	ΟΕ	ΠΥΛΙΑΣ	
ΠΛΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ	ΟΕ	ΜΕΣΣΗΝΗΣ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2001-2002 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.8 :ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΣΤΑ 180 ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΟ 2002-2003

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ	ΕΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
0	14	7,8
4000-54099	6	3,3
54100-104099	15	8,3
104100-154099	21	11,7
154100-204099	16	8,9
204100-254099	16	8,9
254100 και πάνω	92	51,1
ΣΥΝΟΛΟΙ	180	100,0

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.9: ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΣΤΑ 92 ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΑ ΜΕ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 254100 ΤΟΝΟΙ ΤΗΝ ΧΡΟΝΙΑ 2002-2003

	ΜΗ ΓΝΩΣΤΟ	ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ	2 & 3 Φ	2Φ	3Φ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	4			4	10	18
ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2	2	1	5	29	39
ΟΕ	4	1	1	4	20	30
ΕΕ					3	3
ΑΠ					1	1
ΕΠΕ					1	1
ΣΥΝΟΛΟ	10	3	2	13	64	92

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιοουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.10: ΝΕΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΩΝ ΜΕ ΠΑΝΩ ΑΠΟ 250000 ΤΟΝΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟ 2002-2003

	ΣΥΛΛΟΓΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ
254000-354000	41	22,8
354001-454000	23	12,8
454001-554000	20	11,1
554001-654000	4	2,2
654001-754000	4	2,2
754001- και πάνω	3	1,7
ΣΥΝΟΛΟ	95	52,8
System	85	47,2
	180	100,0

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιοουργικών συγκροτημάτων 2002-2003 της Διεύθυνσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.11 : ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ ΜΕ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2002-2003

	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	Ατομική	ΟΕ
ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ	1		
ΑΣ ΑΝΔΡΟΥΣΗΣ	1		
ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ	1		
ΔΕΡΤΙΜΑΝΗΣ ΓΕΩΡ			1
ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.		1	
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ ΚΩΝ		1	
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΟΕ			1
ΛΑΖΑΡΗΣ-ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ			1
ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ. & Α			1
ΣΚΙΑΔΑΣ ΙΩΑΝ			1
ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Π & Γ ΟΕ			1
ΣΥΝΟΛΟ	3	2	6

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.12 : ΤΥΠΟΣ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΣΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2002-2003

	ΜΗ ΓΝΩΣΤΟ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ2 & 3 Φ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 2Φ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ				1
ΑΣ ΑΝΔΡΟΥΣΗΣ				1
ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ	1			
ΔΕΡΤΙΜΑΝΗΣ ΓΕΩΡ			1	
ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.				1
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ ΚΩΝ				1
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΟΕ			1	
ΛΑΖΑΡΗΣ- ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ				1
ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ. & Α	1			
ΣΚΙΑΔΑΣ ΙΩΑΝ		1		
ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Π & Γ ΟΕ				1
ΣΥΝΟΛΟ	2	1	2	6

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.13: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΕΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΙΣ 2 ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ

2001-2002	2002-2003
ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ	ΑΓ Σ ΤΡΙΚΟΡΦΟΥ
ΑΓ Σ ΚΟΥΡΦΑΣΙΟΥ	ΑΣ ΑΝΔΡΟΥΣΗΣ
ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ	ΑΣ ΣΤΕΡΝΑΣ
ΑΣ ΠΕΤΑΛΙΔΙΟΥ	ΔΕΡΤΙΜΑΝΗΣ ΓΕΩΡ
ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.	ΚΑΝΑΚΗΣ ΗΛ.
ΚΑΣΤΟΡΑΣ ΑΝ. & ΣΙΑ	ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΟΕ
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ	ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ
ΛΑΖΑΡΗΣ-ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΛΑΖΑΡΗΣ-ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ.	ΜΠΑΧΟΥΜΑΣ Φ. & Α
ΠΛΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ	ΣΚΙΑΔΑΣ ΙΩΑΝ
	ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Π & Γ ΟΕ

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιοργικών συγκροτημάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. 14: ΕΛΑΙΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΜΕ ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

2001-2002	2002-2003
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ.	ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ
ΑΓ.Σ. ΕΛΑΙΟΧΩΡΙΟΥ	ΑΦΟΙ ΧΡΟΝΑ
ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Π	ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Π
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡ	ΕΛΑΙΟΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ
ΚΟΛΑΜΠΑ ΖΑΦ & ΣΙΑ ΟΕ	ΚΟΛΑΜΠΑ ΖΑΦ & ΣΙΑ ΟΕ
ΚΟΥΒΕΛΑ	ΚΟΥΒΕΛΑ
ΑΦΟΙ ΜΠΕΝΑΚΟΠΟΥΛΟΙ ΟΕ	ΚΟΥΡΕΤΑΣ Ν
ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Κ	ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Δ
ΝΙΑΡΧΟΣ-ΚΟΤΤΑΡΙΔΗΣ	ΝΙΑΡΧΟΣ-ΚΟΤΤΑΡΙΔΗΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ
ΝΤΡΕ ΕΛΕΝΗ	ΡΑΛΛΗ ΑΓΓ
ΟΙΚΟΝΟΜΕΑΣ Γ	ΣΤΑΘΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΟΥΖΑΚΗ ΜΑΓ	ΦΑΒΑΤΑ ΝΙΚΟΛΕΤΑ

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιοργικών συγκροτημάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. 15: ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΩΝ ΜΕ ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ

	ΜΗ ΓΝΩΣΤΟ	ΚΛΑΣΣΙΚΟΥ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 2Φ	ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΙΚΟ 3Φ
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ ΟΕ	1			
ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Π	1			
ΚΟΛΑΜΠΑ ΖΑΦ & ΣΙΑ ΟΕ				1
ΚΟΥΒΕΛΑ		1		
ΝΙΑΡΧΟΣ-ΚΟΤΤΑΡΙΔΗΣ			1	
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ			1	
ΣΥΝΟΛΟ	2	1	2	1

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.16 : ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΩΝ ΜΕ ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ

	ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	
	ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΟΕ
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ ΟΕ		1
ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Π	1	
ΚΟΛΑΜΠΑ ΖΑΦ & ΣΙΑ ΟΕ		1
ΚΟΥΒΕΛΑ	1	
ΝΙΑΡΧΟΣ-ΚΟΤΤΑΡΙΔΗΣ	1	
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ	1	
ΣΥΝΟΛΟ	4	2

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων από τις καταστάσεις ελαιουργικών συγκροτημάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΚΤΩ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ ΣΤΟ Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

8.1 Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο καταγράφονται τα βασικά συμπεράσματα από την διεξαγωγή προσωπικών συνεντεύξεων για τις ενέργειες που πραγματοποιεί ένας ελαιοτριβέας προκειμένου η επιχείρησή του να λειτουργεί ικανοποιητικά.

Παράλληλα στο παρόν κεφάλαιο καταγράφεται η εμπειρία μου από την παρακολούθηση της λειτουργίας ενός αριθμού ελαιοτριβείων κατά την διάρκεια της ελαιοκομικής περιόδου.

Τα ελαιοτριβεία, λειτουργούν εποχιακά 2 - 5 μήνες το χρόνο μέχρι 16 ώρες περίπου την ημέρα και ανάλογα με το φόρτο εργασίας ίσως και περισσότερο. Καθώς τα ελαιοτριβεία του Νομού όπως είδαμε είναι μικρές κυρίως μονάδες παραγωγής δεν απασχολούν συνήθως πάνω από 6 άτομα. Η περίοδος λειτουργίας τους είναι συνήθως από τα μέσα Οκτωβρίου έως και τον Φεβρουάριο. Η περίοδος αιχμής της λειτουργίας τους είναι από αρχές Νοέμβριου μέχρι αρχές Ιανουαρίου.

Η παρακολούθηση της λειτουργίας των ελαιοτριβείων θα έπρεπε βεβαίως να πραγματοποιηθεί το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι επισκέψεις μου στο ελαιοτριβείο/α πραγματοποιήθηκαν στο χρονικό διάστημα μιας περίπου εβδομάδας την περίοδο λειτουργίας του ελαιοτριβείου/α. Στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δεν μπορούμε να πούμε ότι το ελαιουργείο ήταν σε περίοδο αιχμής. Αυτό βόλευε την παρατήρησή μου καθώς ο επιχειρηματίας μπορούσε να περιγράψει τις διαδικασίες που εκτελούνται στο χώρο του.

8.2 Οι συνήθεις χώροι των ελαιοτριβείων

Οι χώροι των ελαιοτριβείων των οποίων επισκέφθηκα ακολουθούν τις γενικές οδηγίες του Υπουργείου που είδαμε στο κεφάλαιο 3.

Στο ισόγειο συνήθως υπάρχει ένας μεγάλος χώρος στον οποίο είναι εγκαταστημένα τα μηχανήματα επεξεργασίας της ελιάς. Στην εσωτερικό του κτιρίου κοντά στην είσοδο υπάρχει ένα γραφείο, λογιστήριο του ελαιοτριβείου.

Επίσης, συνήθως WC, μία κουζίνα για τους εργάτες, δύο αποθήκες (μία ως χώρος αποθήκευσης του ελαιολάδου ο οποίος μπορεί να είναι και χώρος συσκευασίας και τυποποίησης και άλλη αποτελεί χώρο αποθήκευσης υλικών). Εξωτερικά συνήθως βρίσκεται χώρος του λεβητοστάσιου και ο χώρος για τη μεταφόρτωση ελαιοπυρήνα (σιλό). Στον εξωτερικό χώρο των εγκαταστάσεων υπάρχει προαύλιο που χρησιμοποιείται ως χώρος εναπόθεσης φύλλων, καθώς και ένας περιφραγμένος χώρος στον οποίο υπάρχουν υπόγειες δεξαμενές επεξεργασίας υγρών αποβλήτων.

Εικόνα 8.1 : Εξωτερικός χώρος Ελαιοτριβείου

Στην παραπάνω εικόνα 8.1 που απεικονίζεται ο εξωτερικός χώρος ενός ελαιουργικού συγκροτήματος φαίνεται ο χώρος εναπόθεσης φύλλων, ο οποίος βέβαια είναι ακριβώς δίπλα με το χώρο παραλαβής του ελαιοκάρπου. Στην ίδια φωτογραφία απεικονίζεται και η παραλαβή του ελαιοκάρπου. Η κριτική που γίνεται εδώ είναι ότι τα σακιά με τον ελαιοκάρπο είναι ακριβώς δίπλα στο μηχάνημα μεταφοράς. Η αποθήκευση τους εκεί πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο καθώς υπάρχει κίνδυνος όπως είδαμε μόλυνσης του ελαιολάδου.

8.3 Ενέργειες ελαιοτριβείων πριν την έναρξη της ελαιοκομικής περιόδου και γενικότερες υποχρεώσεις ελαιοτριβείων

Πριν την έναρξη μιας ελαιοκομικής περιόδου, τα ελαιοτριβεία υπόκεινται σε κάποιες ενέργειες. Οι συγκεκριμένες ενέργειες περιγράφονται στη συνέχεια όπως μας παρουσιάστηκαν από συνεντεύξεις με τους κυρίους Π. Καρβέλη και Μ. Κοντόπουλο (δυναμική ελαιουργική μονάδα παραγωγής με μεγάλη παραγωγή και τις δύο εξεταζόμενες περιόδους) επιχειρηματίες ελαιοτριβείς του νομού Μεσσηνίας.

Όπως είδαμε στο δεύτερο κεφάλαιο, προκειμένου ένας επιχειρηματίας να πάρει άδεια λειτουργίας έχει εκδώσει μια σειρά από πιστοποιητικά από διάφορες δημόσιες υπηρεσίες (π.χ. πολεοδομία, πυροσβεστική υπηρεσία, έγκριση ΜΠΕ κτλ) (βλ. κεφάλαιο 2 της παρούσας εργασίας). Τα πιο πολλά από αυτά τα πιστοποιητικά και οι προδιαγραφές που προβλέπουν αποτελούν αντικείμενο ελέγχου από τις αρμόδιες υπηρεσίες πριν την έναρξη της ελαιοκομικής περιόδου.

Συγκεκριμένα και σύμφωνα με τις συνεντεύξεις που διεξήχθησαν τον Νοέμβριο του 2002, οι επιχειρηματίες προβαίνουν στις ακόλουθες ενέργειες:

- ⇒ Έλεγχος ημερομηνίας λήξης της άδειας λειτουργίας του ελαιοτριβείου
- ⇒ Έλεγχος της ημερομηνίας λήξης των πυροσβεστήρων στις εγκαταστάσεις του ελαιοτριβείου.
- ⇒ Έλεγχος λειτουργίας του βιολογικού καθαρισμού και συντήρηση αυτού εάν κριθεί αυτό αναγκαίο.
- ⇒ Αναζήτηση πυρηνουργείου για την διάθεση του ελαιοπυρήνα .

- ⇒ Έλεγχος ισχύς άδειας για τους περιβαλλοντικούς όρους και ανανέωση αυτών εάν έχουν λήξει.
- ⇒ Έλεγχος άδειας αποβλήτων.
- ⇒ Έλεγχος της αρτιότητας των μηχανημάτων.
- ⇒ Προμήθεια παραστατικών (αποδείξεις παροχής υπηρεσιών (ΑΠΥ) δελτίο αποστολής, δελτίο ποσοτικής παραλαβής).
- ⇒ Στη περίπτωση που το ελαιοτριβείο τυποποιεί ελαιόλαδο πραγματοποιεί επαφή και κλείσιμο συμφωνιών με τις εταιρίες από τις οποίες προμηθεύονται υλικά συσκευασίας (χαρτοκιβώτια, τενεκέδες και μπουκάλια (συνέντευξη με Π. Καρβέλη, Μ. Κοντόπουλο).

Παράλληλα, οι συγκεκριμένοι επιχειρηματίες τόνισαν τις υποχρεώσεις που υπόκεινται οι επιχειρήσεις τους καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου, δηλαδή την υποχρέωση που έχει κάθε μήνα ο ελαιοτριβέας να επισυνάπτει στην Διεύθυνση Γεωργίας και στον Οργανισμό Ελαιολάδου συγκεντρωτικές καταστάσεις (Δ.Μ.Κ.Ε.Ε.) με το όνομα του παραγωγού, την ημερομηνία και τα κιλά του ελαιοκάρπου τα οποία υφίστατο έκθλιψη, τα κιλά του λαδιού και του ελαιοπυρήνα που παρήχθησαν.

Επίσης ενημερώνει για το συνολικό ύψος του *δικαιώματος της* επιχείρησης, που έλαβε η συγκεκριμένη επιχείρηση την συγκεκριμένη περίοδο καθώς και τα κιλά που ίσως έχουν μείνει στο εργοστάσιο προς φύλαξη. Το *δικαίωμα επιχείρησης* αναφέρεται στο γεγονός ότι ο παραγωγός πληρώνει συνήθως τον επιχειρηματία σε λάδι (Δικαίωμα) και πυρήνα ενώ πολύ σπάνια παρατηρείται η εξόφληση της οφειλής με χρήματα. Το δικαίωμα αυτό αλλάζει από ελαιοτριβείο σε ελαιοτριβείο και κυμαίνεται από 8% έως και 12% της παραχθείσας ποσότητας. Συνήθως αυτό το ποσοστό αυξάνεται συν ένα μικρό ποσοστό που επιβαρύνεται ο παραγωγός εάν η μεταφορά του ελαιοκάρπου έχει πραγματοποιηθεί από το ελαιοτριβείο.

Εκτός των μηνιαίων καταστάσεων, ο επιχειρηματίας υποχρεούται να φέρει μια συγκεντρωτική κατάσταση όπου αναγράφονται όλα τα παραπάνω στοιχεία για όλους τους μήνες λειτουργίας του ελαιοτριβείου. Η συγκεκριμένη κατάσταση υποβάλλεται όταν τελειώσουν όλες οι εργασίες έκθλιψης στο εργοστάσιο.

Οι ίδιοι επιχειρηματίες μας δήλωσαν ότι τα ελαιοτριβεία έγκεινται και σε συχνούς ελέγχους από την πολεοδομία , πυροσβεστική, Ι.Κ.Α. κτλ.

Επίσης όπως είδαμε και σε άλλα κεφάλαια της παρούσας εργασίας η επιχείρηση πρέπει να τηρεί κανονισμούς που έχουν επιβληθεί από την ΕΕ. Όταν οι επιχειρήσεις δεν τηρούν τους κανονισμούς αυτούς επιβάλλονται κυρώσεις συνήθως χρηματικές. Σε μεγάλο ποσοστό μη τήρησης των κανονισμών ή σοβαρών παραλείψεων, οι συνέπειες ενδέχεται να οδηγήσουν στο κλείσιμο της επιχείρησης.

Η μη τήρηση των κανονισμών αφορούν κυρίως τα εξής :

- ⇒ Καθυστερήση υποβολής μηνιαίας κατάστασης
- ⇒ Λανθασμένη ή καθόλου ενημέρωση των λογιστικών βιβλίων
- ⇒ Μη σωστές αναλογίες ελαιοκάρπου - ελαιολάδου –πυρήνα³⁰
- ⇒ Δήλωση μεγαλύτερης ποσότητας ελαιολάδου από ότι παράγει το συγκεκριμένο ελαιοτριβείο. Η συγκεκριμένη τακτική ακολουθείται για την καταβολή μεγαλύτερης επιδότησης από την ΕΕ.

Οι συγκεκριμένες κυρώσεις αποτελούν όπως μας αναφέρουν οι ελαιοτριβείς ένα από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η σημασία τους έγκειται διότι συνήθως οδηγούνται στα παραπάνω παραπτώματα λόγω ενός λάθους ή απροσεξίας και υπόκειται σε άμεσες συνέπειες εξαιτίας αυτών.

8. 4 Περιγραφή της παραγωγικής διαδικασίας

Κατά την έναρξη της λειτουργίας του εργοστασίου ο πρώτος καρπός ο οποίος υπόκειται έκθλιψη είναι του ελαιοτριβέα. Η συγκεκριμένη τακτική ακολουθείται διότι τα μηχανήματα συγκρατούν ένα ποσοστό ελαιολάδου. Αν δεν γίνονταν η παραπάνω τακτική θα ζημιώνονταν ο πρώτος παραγωγός με την συγκεκριμένη ποσότητα που συγκρατείται ενώ έτσι δεν υφίσταται κάτι τέτοιο.

³⁰ Ανάλογα με τον τύπο του ελαιοτριβείου και την ελαιοκομική περιοχή καθορίζεται η αναλογία του ελαιολάδου προς τον ελαιοκαρπο, η οποία εξάγεται από τον μέσο όρο του ποσοστού ελαιολάδου προς τον ελαιοκαρπο. Συνήθως αυτό το ποσοστό είναι μεταξύ 16 και 22 %. Με αυτή τη διαδικασία ελέγχεται το πανωγράψιμο.

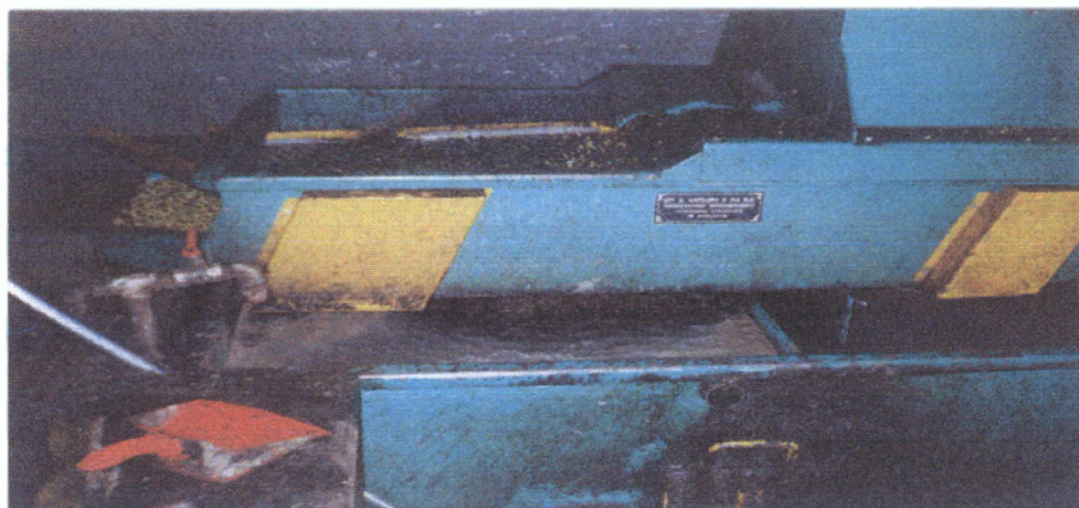
Στην εικόνα 8.2 ο εργάτης μεταφέρει τα σακιά με τον ελαιόκαρπο από το μηχάνημα μεταφοράς στο αναβατήριο. Τα φύλλα, κλαδιά και το χώμα μεταφέρονται για προσωρινή αποθήκευση στο χώρο εναπόθεσης φύλλων και από εκεί οδηγούνται στους αγρούς προς λίπανση.

Εικόνα 8.2: Παραλαβή ελαιοκάρπου και προώθηση για το αναβατήριο

Στην εικόνα 8.3 που ακολουθεί ο ελαιόκαρπος έχει οδηγηθεί στο αναβατήριο (βλ. εικόνα 8.1 παραρτήματος) και πλένεται με κρύο νερό. Τα υγρά απόβλητα που προκύπτουν από την πλύση οδηγούνται στο φρεάτιο ελέγχου και από εκεί στη δεξαμενή χημικής επεξεργασίας. Μετά την πλύση ο ελαιόκαρπος οδηγείται στο ειδικό μηχάνημα αυτόματης ζύγισης (βλ. εικόνα 8.2 παραρτήματος).

Εικόνα 8.3: Πλύσιμο Ελαιοκάρπου

Στη συνέχεια ο ελαιόκαρπος συνθλίβεται στον σπαστήρα και προωθείται στους μαλακτήρες.

Εικόνα 8.4 Κύλινδροι θραύσης ελαιοκάρπου

Εικόνα 8.5 Μαλακτήρας και μάλαξη Ελαιοκάρπου

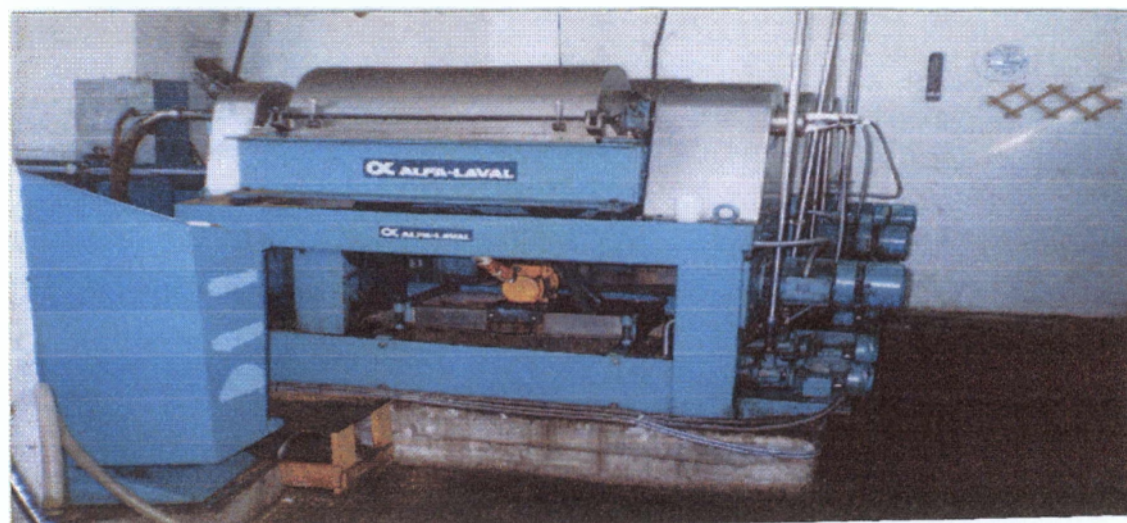

Η μάλαξη πρέπει να διαρκεί τουλάχιστον μισή ώρα για την μεγαλύτερη συγκέντρωση μικροσταγονιδίων του ελαιολάδου, το οποίο συγκεντρώνεται στο πάνω μέρος της πάστας του ελαιοπυρήνα.

Στη συνέχεια η πάστα του ελαιοπυρήνα περνάει στον οριζόντιο διαχωριστήρα ή DECANTER 2φάσεων (βλ. εικόνα 8.6) και γίνεται ο διαχωρισμός σε :

- ⇒ λάδι και λίγα φυτικά υγρά,
- ⇒ φυτικά υγρά - απόβλητα –
- ⇒ νερό επεξεργασίας και ελαιοπυρήνα.

Εικόνα 8.6 : Διαχωριστήρας Alpha Laval

Όλα τα μηχανήματα του ελαιοτριβείου πρέπει να συντηρούνται τακτικά προκειμένου να λειτουργούν αποτελεσματικά (βλ. εικόνες παραρτήματος).

Το ελαιόλαδο περνάει στο τελικό στάδιο επεξεργασίας του που είναι ο κάθετος Ελαιοδιαχωριστήρας και από κει και πέρα παίρνει τον δρόμο προς την αποθήκευση στο εργοστάσιο ή το παραλαμβάνει ο παραγωγός. Για την παραλαβή ο ελαιοτριβέας θα πρέπει να εκδώσει όλα τα απαραίτητα παραστατικά.

Η συγκεκριμένη λειτουργία οδηγεί στη παραγωγή ελαιόλαδου και ελαιοπυρήνα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το ποσοστό των υγρών του πυρήνα να ανέρχεται στο 65% και έτσι υπάρχει μία δυσκολία απορρόφησης του από τα πυρηνουργεία. Αυτή η δυσκολία οφείλεται στην ειδική και χρονοβόρα και συνάμα πολυέξοδη κατεργασία που πρέπει να υποστεί ο ελαιοπυρήνας για την απομάκρυνση των υγρών του.

Το σύνολο των υγρών αποβλήτων που παράγεται κατά τη διαδικασία επεξεργασίας ελαιοκάρπου από τη δεξαμενή χημικής επεξεργασίας περνάει στη δεξαμενή καθίζησης και από εκεί τα επεξεργασμένα απόβλητα πηγαίνουν προς τελική διάθεση.

Για την λειτουργία του ελαιοτριβείου χρησιμοποιείται καθημερινά μεγάλη ποσότητα νερού, τόσο για το πλύσιμο και τη μάλαξη³¹ του καρπού της ελιάς, όσο και για τη διαδικασία του διαχωρισμού των προϊόντων. Επίσης, νερό χρησιμοποιείται και για την καθαριότητα των χώρων της μονάδας.

Προέλευση αποβλήτων ελαιουργείου

Τα στερεά απόβλητα αποτελούνται από:

α) χώματα, κλαδιά, φύλλα, 1.050 – 1.750 κιλά ημερησίως (που αντιστοιχεί σε 3-5% επί της ποσότητας του ελαιοκάρπου)

β) τα υπολείμματα της εκθλίψεως (ελαιόψυχα, πυρήνες) που είναι αξιοποιήσιμα και αποθηκεύονται σε ειδικό σιλό και απομακρύνονται καθημερινά με φορτηγά προς τα πυρηνελαιουργεία.

Τα υγρά απόβλητα προέρχονται από τα αφοδευτήρια, ντουζιέρες (ακάθαρτα λύματα), καθώς και από το πλύσιμο και την εκθλίψη των ελιών (βιομηχανικά απόβλητα).

³¹ Για την αύξηση της θερμοκρασίας κατά τη μάλαξη στους 25 βαθμούς Κελσίου της ελαιόπαστας χορηγούμε νερό στα διπλά τοιχώματα του μαλακτήρα σε αυτή την θερμοκρασία, για τη μεγαλύτερη δυνατή συνένωση των ελαιοσταγονιδίων (όπως αναφέραμε και στο Κεφάλαιο 3).

Τα βιομηχανικά απόβλητα προέρχονται:

- Από το πλύσιμο των ελιών με νερό.
- Από τα μηχανήματα παραγωγής στα οποία διοχετεύεται ζεστό ή κρύο νερό για τις διάφορες φάσεις επεξεργασίας του ελαιοκάρπου (αραίωση ελαιοκάρπου, διαχωριστήρες, πλύσιμο ελαιόπανων, πλύση μηχανών).
- Από τα φυτικά υγρά των ελιών.
- Από την πλύση και καθαρισμό των δαπέδων, ελαιοδεξαμενών με καθαρό νερό.

Όγκος αποβλήτων ελαιουργείου

Τα παραγόμενα απόβλητα αποτελούνται από τα φυτικά υγρά σε ποσοστό 30 – 40% εισερχόμενου ελαιοκάρπου τα οποία όμως εμπεριέχονται στο πυρήνα και διοχετεύονται στα πυρηνουργεία.

Επίσης, χρησιμοποιείται νερό επεξεργασίας 8 – 10% στο πλυντήριο ελαιοκάρπου, 20 – 25% στο DECANTER και 8 – 10% στους κατακόρυφους ελαιοδιαχωριστήρες.

Επεξεργασία αποβλήτων

Τα **στερεά παραπροϊόντα – απόβλητα** (φύλλα, κλαδιά, χώματα) συγκεντρώνονται και απομακρύνονται με οποιοδήποτε τρόπο. Τα υπόλοιπα (ελαιοψυχα και ελαιοπυρήνες), συγκεντρώνονται σε ειδικό σιλό και απομακρύνονται καθημερινά στα πυρηνελαιουργεία.

Σχετικά με την επεξεργασία και διάθεση των **υγρών αποβλήτων** έχουμε: Στη δεξαμενή χημικής εξουδετέρωσης, χωρητικότητας 4,0 m³, γίνεται ανάμιξη των αποβλήτων με άσβεστο σε ποσότητα περίπου 5 κιλών ανά 1m³ ή 20 κιλά ανά μία ώρα πλήρους λειτουργίας.

Διάθεση αποβλήτων

Μετά τη δεξαμενή καθίζησης τα επεξεργασμένα υγρά απόβλητα οδηγούνται στους κατά τόπους γειτονικούς χείμαρρους μετά την έγκριση από και έκδοση σχετικής απόφασης της Διεύθυνσης Υγείας Ν. Μεσσηνίας.

Τα καθιζάνοντα στερεά εντός της χωμάτινης δεξαμενής μετά την πάροδο 3 μηνών διατίθενται συνήθως στους αγρούς προς λίπανση.

Τα συνήθη μηχανήματα που χρησιμοποιούνται σε μια μεσαία ελαιοκομική μονάδα καθώς και η ισχύς τους φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί στην επόμενη σελίδα:

Τα μηχανήματα εδράζονται συνήθως πάνω σε μεταλλικά στηρίγματα που φέρουν ελαστικούς συνδέσμους για την αντικραδασμική λειτουργία τους.

Για την παραγωγή του ζεστού νερού που χρησιμοποιείται στην επεξεργασία του ελαιοκάρπου, χρησιμοποιείται ως καύσιμη ύλη ο ελαιοπυρήνας που παράγεται ως υποπροϊόν από την επεξεργασία της ελιάς. Η χρήση του ελαιοπυρήνα ενδείκνυται έναντι του μαζούτ γιατί ανακυκλώνεται ποσότητα των υποπροϊόντων της παραγωγικής διαδικασίας, ενώ συγχρόνως είναι πιο οικονομική. Ο ελαιοπυρήνας αποτελεί εναλλακτικό και οικολογικό καύσιμο και χρησιμοποιείται εκτός από τα ελαιουργεία και για την θέρμανση κατοικιών. Πιο συγκεκριμένα για την ποσότητα ζεστού νερού που απαιτείται για την επεξεργασία 35.000 κιλών ελαιοκάρπου την ημέρα χρησιμοποιούνται κατά μέσο όρο 30 κιλά ελαιοπυρήνα.

ΠΛΗΡΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ JUMBO 2- V 6 PANORAMA			
ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΚΙΝΗΤΗΡΩΝ			
A/A	ΜΗΧΑΝΗΜΑ	ΑΡ. ΚΙΝΗΤΗΡΩΝ	KW
1	ΑΝΑΒΑΤΟΡΙΟ (ΤΑΙΝΙΑΣ)	1 (0,55).....	0,55
1.2	ΑΠΟΦΥΛΛΩΤΗΡΙΟ ΤΑΙΝΙΑΣ		
2	ΑΠΟΦΥΛΛΩΤΗΡΙΟ	1 ΔΟΝΟΥΜΕΝΗ ΣΧΑΡΑ (0,40).....	0,40
		1 ΑΠΟΡΡΟΦΗΤΗΡΑΣ (2,20).....	2,20
3	ΠΛΥΝΤΗΡΙΟ	2 ΑΝΤΛΙΑ (1,10+1,10).....	2,20
		1 ΔΟΝΟΥΜΕΝΗ ΣΧΑΡΑ (0,17).....	0,17
		1 ΠΕΡΙΣΤΡΕΦΟΜΕΝΟ ΦΙΛΤΡΟ (0,18).....	0,18
4	ΑΝΑΒΑΤΟΡΙΟ ΣΠΑΣΤΗΡΑ	1 (1,10).....	1,10
5	ΣΠΑΣΤΗΡΑΣ 25 ΗΡ	1 ΣΦΥΡΟΜΥΛΟΣ ΜΕΓΑΛΟΣ (18,50).....	18,50
		1 ΠΕΡΙΣΤΡΕΦΟΜΕΝΟ ΚΟΣΚΙΝΟ (1,50).....	1,50
		1 ΤΡΟΦΟΔΟΤΙΚΟΣ ΚΟΧΛΙΑΣ (0,75).....	0,75
6	ΜΑΛΑΚΤΗΡΕΣ V2 ΜΑΛΑΚΤΗΡΕΣ V3	2 (3,00+3,00).....	6,00
		5 ΤΡΟΦΟΔΟΤΙΚΑ (0,75+0,75+0,75+0,75+0,75).....	7,70
7	ΜΟΝΟΡΟΜΠΑ	1 P60 (1,50).....	1,50
8	JUMBO 2	1 ΤΥΜΠΑΝΟ (22,00).....	22,00
		1 ΑΠΟΞΕΣΤΗΡΑΣ (0,55).....	0,55
9	ΔΟΝΟΥΜΕΝΟ ΚΟΣΚΙΝΟ	2 (0,18+0,18).....	0,36
10	ΑΝΤΛΙΕΣ ΥΔΡΑ	2 EM 44 + 64 (0,55+1,10).....	1,65
11	ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ	1 ΑΝΤΛΙΑ ΠΛΥΣΙΜΑΤΟΣ [DECANTER] (0,60).....	0,60
12	ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΗΡΕΣ	2 P 1500/2000 (5,50+5,50).....	11,00
13	ΛΕΒΗΤΑΣ	2 ΠΥΡΗΝΟΚΑΥΣΤΗΡΑΣ (0,37+0,33).....	0,70
		2 ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΤΗΣ ΜΑΛΑΚΤΗΡΑ (0,37+0,37).....	0,74
14	ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΒΗΤΑ	1 ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΗ (0,59).....	0,59
		1 ΑΝΤΛΙΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΝΕΡΟΥ (0,55).....	0,55
15	ΚΟΧΛΙΑΣ ΠΥΡΗΝΑ	1 (2,20).....	2,20
16	ΑΝΑΒΑΤΟΡΙΟ ΠΥΡΗΝΑ	1 (3,00).....	3,00
17	ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ		
ΣΥΝΟΛΟ ΚΙΝΗΤΗΡΩΝ 34 ΕΓΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗΣ ΙΣΧΥΟΣ 82,69X 2= 165,38 KW			

Πηγή: Αντωνόπουλος, Μ. (Ιούνιος 2003), ΜΠΕ Ελαιουργικού Συγκροτήματος Καφαντάρη

8.5 Τελικές Παρατηρήσεις για την Λειτουργία ενός ελαιοτριβείου

Τα συγκεκριμένα ελαιοτριβεία που επισκέφθηκα θεωρώ ότι αντικατοπτρίζει ένα τύπο ελαιουργικού συγκροτήματος του ν. Μεσσηνίας ο οποίος δεν είναι σύμφωνα με τα στατιστικά μας στοιχεία ο πιο συνηθισμένος αλλά σύμφωνα με την εμπειρία την τελευταία χρόνια τείνει να γίνει.

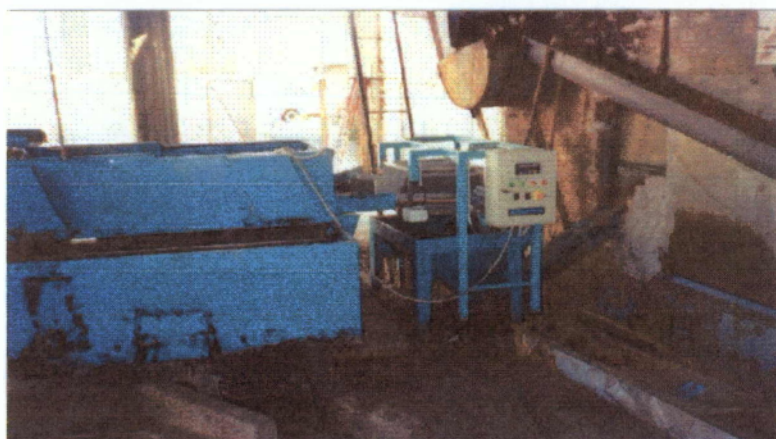
Ο συγκεκριμένος τύπος ελαιουργικού συγκροτήματος πλεονεκτεί από περιβαλλοντική πλευρά όπως είδαμε και από τη περιγραφή που κάναμε καθώς τα ποσοστά υγρών αποβλήτων που παράγονται από την παραγωγική διαδικασία είναι ελάχιστα έως μηδενικά. Αλλά το συγκεκριμένο αποτελεί και μειονέκτημα για την περαιτέρω επεξεργασία από τα πυρηνουργεία καθώς το 65% του πυρήνα αποτελείται από υγρά θα πρέπει να απομονωθούν για την παραγωγή του πυρηνελαίου. Επίσης, ο συγκεκριμένος τύπος από την πλευρά του επιχειρηματία πλεονεκτεί διότι παράγει καλύτερης ποιότητας ελαιόλαδο.

Παράρτημα Κεφαλαίου Οκτώ

Εικόνα 8.1: Αναβατήριο

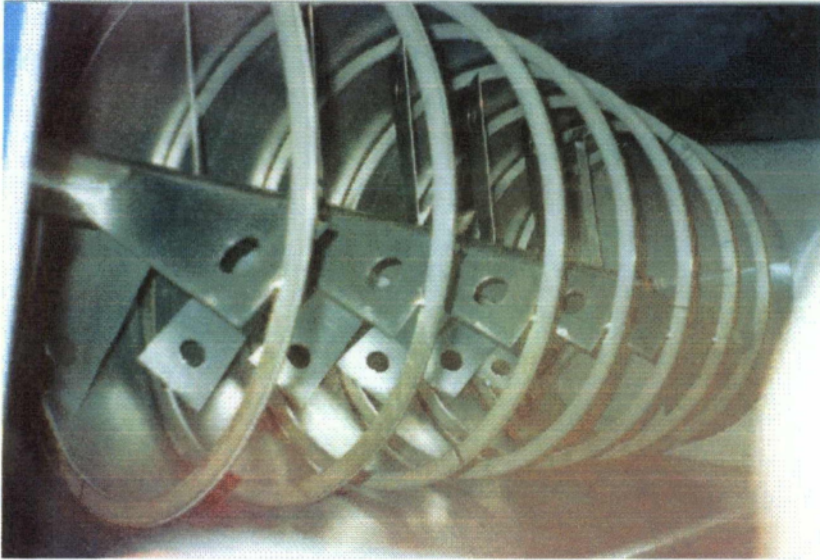
Εικόνα 8.2 Αυτόματη Ζύγιση Ελαιοκάρπου

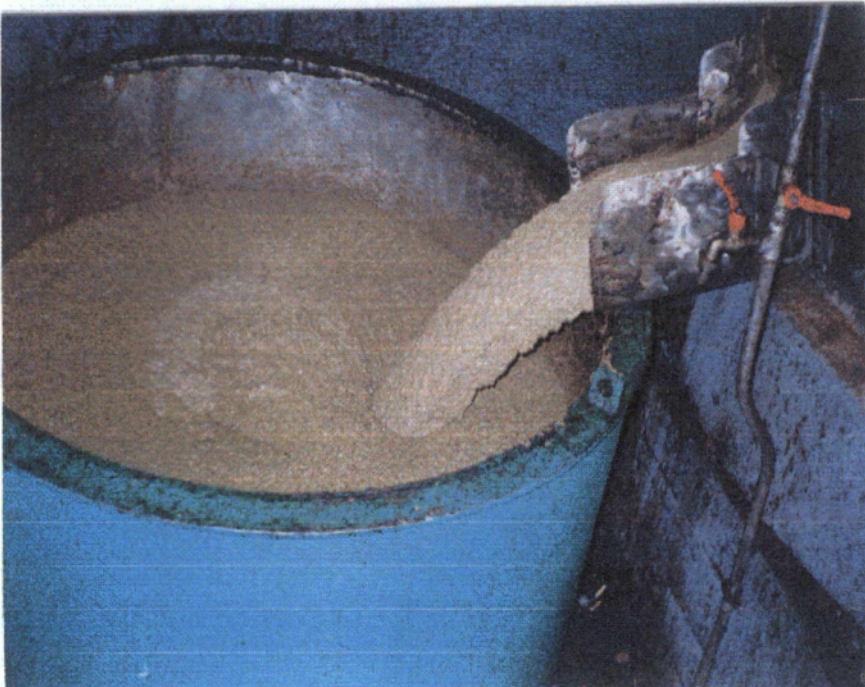
Εικόνα 8.3 Στοιχεία Ελαιοδιαχωριστήρα μετά από συντήρηση

Εικόνα 8.4 Μαλακτήρας μετά από συντήρηση

Εικόνα 8.5 Λεκάνη πριν τη προώθηση στο διαχωριστήρα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΕ (1997), *ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ*, ΚΑΛΑΜΑΤΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (1997), *ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ & ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟΥ Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ*. ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ, ΣΤΕΓ, ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΓΚΟΥΝΗ ΚΑΛΛΙΡΟΗ(2003) *ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ* ΕΡΑΣΙΑ ΣΤΙΣ Α.Π ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ Σ.Τ.Ε.Γ. ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΙΣΑΡ ΑΕ (2001), *ΚΛΑΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ*, ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2001

ΚΥΡΙΤΣΑΚΗΣ, ΑΠ. (2000), *ΟΛΑ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ*, ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΥΠΟΣ ΑΕ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (2001), *ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΟΜΑΔΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ-ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΩΝ ΕΛΙΩΝ*, ΚΑΛΑΜΑΤΑ: ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (2001), *ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΛΑΙΟΥΤΡΙΒΕΙΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΣΣΗΝΗΣ, ΠΥΛΙΑΣ, ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ*, ΚΑΛΑΜΑΤΑ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (2002), *Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ*, ΚΑΛΑΜΑΤΑ

ΝΟΜΑΡΧΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (27/03/2002) *ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΡΙΩΝ ΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΥΠΟΠΟΙΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ Μ&Θ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.*

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (2003), *ΕΝΤΥΠΟ ΑΙΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΔΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΕ ΑΠ ΤΒΜΦ14*, ΚΑΛΑΜΑΤΑ :ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (2003), *ΕΝΤΥΠΟ ΑΙΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΑΔΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΕ ΑΠ ΤΒΜΦ14*, ΚΑΛΑΜΑΤΑ :ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ-ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

ΟΠΕΚΕΠΕ (2002), ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΔΜΚΕΕ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2001-2002, ΚΑΛΑΜΑΤΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ,

ΟΠΕΚΕΠΕ(2002), ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΠΕΡΙΟΔΩΝ 2001/2002 ΚΑΙ 2002/2003, ΑΘΗΝΑ

ΠΟΝΤΙΚΗΣ Κ. (2000), *ΕΙΔΙΚΗ ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΑ: ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΑ 3^{ΟΣ} ΤΟΜΟΣ*, ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ Π. ΚΑΡΒΕΛΗ, 1/11/2002 & 1/11/2003
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ Μ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟ 30/10/2002 & 2/11/2003

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (1981). «ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 347515/9126 ΤΗΣ 5-10-1981 ΜΕ ΘΕΜΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ», ΑΘΗΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (1999), ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2000-2006, ΑΘΗΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (2001), ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΟΥ ΜΗΤΡΩΟΥ ΜΕ ΑΡΙΘΜ. ΠΡΩΤ. :389825», ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΑΘΗΝΑ, 10.08.2001,

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (2002), ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ, ΑΘΗΝΑ: ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΑΡ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ 306562

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (2002), **ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΑΙΟΠΟΙΗΣΙΜΗΣ ΕΛΙΑΣ**. ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ, πρόσβαση μέσω ιστοσελίδας του Υπουργείου <http://www.minagric.gr>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (2002), **ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΡΩΣΙΜΗΣ ΕΛΙΑΣ**, ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ, πρόσβαση μέσω ιστοσελίδας του Υπουργείου <http://www.minagric.gr>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (2003), ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 207169 ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ, πρόσβαση μέσω ιστοσελίδας του Υπουργείου <http://www.minagric.gr>

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ : www.messinia.gr ; πρόσβαση στις 10/12/2003 & www.statistics.gr